

Moderna drottningar – moderna drottningroller?

Veckopressens skildringar av drottningroller 1905–1980

Linnea Sandin
Magisteruppsats historia, 15 hp
HI2022, VT 2022
Handledare: Sari Nauman

Abstract

This essay deals with four queen consorts and their queenship to a couple of Kings of Sweden 1905–1980 in women's magazines. The aim of the essay is to analyze how the different roles of the queens changed in relation to a new and modern ideal for women: “the modern woman”. According to previous studies, the queenship consists of two roles: mother and wife. These roles have proved to be difficult to change and have almost been the same for over 1000 years. According to me, the roles of the queens have one private sphere and one public sphere. The survey showed that all queens were described as having fulfilled and had both the private and public motherhood and wifeness. During the 20th century, the women's magazines received more private details about the queen, her family and herself, even when the queen was out in public. A modern queen and queenship had, according to the magazines and my analysis, a profession that she had chosen by herself, which consisted of representing the monarchy and charity work. A modern queen chose to get married to a king and give birth to children.

Keywords: drottningroller, queenship, veckopress, magazines, media, monarki, monarchy, Sverige, Sweden, 1900-tal, 20th century, moderna kvinnor, modern women, privat och offentligt, private sphere and public sphere.

Innehåll

ABSTRACT	2
INLEDNING.....	4
TIDIGARE FORSKNING.....	5
MODERNA KVINNOR.....	5
DROTTNINGAR OCH DROTTNINGROLLER	8
SYFTE & FRÅGESTÄLLNING	15
MATERIAL, URVAL & METOD	16
METOD.....	16
URVAL.....	17
MATERIAL	22
TEORI.....	24
MODERNA KVINNOR.....	24
DEN TRADITIONELLA DROTTNINGROLLEN	25
PRIVAT & OFFENTLIGT	29
RESULTATANALYS.....	32
DROTTNING NR. 1 – MARGARETA AV CONNUIGHT.....	32
<i>Det offentliga hustruskapet</i>	33
<i>Det privata hustruskapet</i>	35
<i>Det offentliga moderskapet</i>	39
<i>Det privata moderskapet</i>	40
<i>Sammanfattning & vad är nytt?</i>	43
DROTTNING NR. 2 – LOUISE MOUNTBATTEN	45
<i>Det offentliga hustruskapet</i>	46
<i>Det privata hustruskapet</i>	48
<i>Det offentliga moderskapet</i>	51
<i>Det privata moderskapet</i>	54
<i>Sammanfattning & vad är nytt?</i>	56
DROTTNING NR. 3 – SIBYLLA AV SACHEN-COBURG-GOTHA: DEN MOTVILLIGA DROTTNINGEN.....	58
<i>Det offentliga hustruskapet</i>	58
<i>Det privata hustruskapet</i>	59
<i>Det offentliga moderskapet – ett yrkesskap</i>	63
<i>Det privata moderskapet</i>	66
<i>Sammanfattning & vad är nytt?</i>	68
DROTTNING NR. 4 – SILVIA SOMMERLATH: DEN MODERNARE DROTTNINGEN	70
.....	70
<i>Yrkesskap</i>	71
<i>Det privata hustruskapet</i>	74
<i>Det privata moderskapet</i>	75
<i>Sammanfattning & vad är nytt?</i>	77
MODERNA DROTTNINGAR – MODERNA DROTTNINGROLLER? – EN AVSLUTANDE DISKUSSION	79
SAMMANFATTNING	94
KÄLLOR & LITTERATUR	95
KÄLLOR – VECKOPRESS.....	95
TRYCKT LITTERATUR.....	95
DIGITALT PUBLICERAD LITTERATUR	99
BILDKÄLLOR	100

Inledning

Drottningen är inställd på att göra sitt drottningjobb och hjälpa kungen. Men hon är samtidigt en självständig kvinna som mycket bestämt vet vad hon vill. [...] [D]rottningen är ju en yrkeskvinna. [...] [H]on vill göra något av sin person, inte bara klippa band och inviga utställningar.¹

[F]ör drottning Silvia är det självklart att även pappan skall ställa upp på föräldraskapet. Hon är mycket noga med att kungen tar sin del av ansvaret för skötseln av Victoria.²

Ovanstående citat kan vi läsa i damtidningen *Vecko-Journalen* 1977. I samma tidning nästan 60 år tidigare beskrevs en annan blivande drottning med dessa ord:

Det var naturligt för henne att vara god; hennes livstecken var ros, som stänker godhets dagg. [...] Alla veta, vilken utmärkt maka, mor och husmor hon var. Sparsam och praktisk ledde hon sitt stora hushåll, förtrogen med alla dess detaljer [...] [En] god och dygdig furstinna.³

Hur kommer det sig att en svensk drottning framställdes som en självständig yrkeskvinna där föräldraskapet delades med kungen, men över ett halvt sekel tidigare beskrevs en drottning som en utmärkt maka som ledde sitt hushåll och var därför en dygdig furstinna? Hur kommer det sig att två olika beskrivningar av drottningarna uppkom i samma veckotidning? Vad händer – kunde ens en drottning framställas som en modern kvinna? Skulle inte en drottning lyda sin make och främst sköta om hushållet och barnen utan kungen?

Fenomenet moderna kvinnor erövrade världen kring 1900-talets början. Fenomenet moderna kvinnor var ett nytt och förändrat kvinnoideal som förespråkade självständighet, självförsörjning och jämlikhet med männen. Det moderna kvinnoidealet diskuterades framför allt inom populärkulturen och veckopressen. Moderna kvinnorna strävade efter ett förändrat samhälle som låg långt ifrån de traditionella och begränsade kvinnorollerna.⁴ Moderna kvinnor kan tolkats ha personifierat tron på ett förändrat och modernt samhälle, och sprängkraften i framtidens kvinnor.⁵ Motsatsen till 1900-talets förändringsbenägna nya kvinnor var drottningarna. Drottningar brukar i stället porträtteras som tillhörande en traditionell kvinnoroll och som det konservativa samhällets försvarare. Utifrån den tidigare drottningforskningen framhålls att drottningarna har haft i princip samma roller från 300-talet e.v.t. till åtminstone 1800-talets början. Drottningrollerna kan därför betraktas som seglivade och svårföränderliga.⁶ Men vad händer med drottningrollerna i mötet med det moderna samhället och de självständiga moderna kvinnorna, i ljuset av den kommersiella veckopressen

¹ Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

² Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

³ Idun, 1920, nr. 19, s. 336–337.

⁴ Severinsson, Emma, *Moderna kvinnor: modernitet, femininitet och svenskhet i svensk veckopress 1920–1933*, Historiska institutionen, Lunds universitet, Diss., Lund, 2018, s. 25–26, 61–72, 76–82 & 257.

⁵ Severinsson, 2018, s. 262.

⁶ Earenfight, Theresa, *Queenship in medieval Europe*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2013, s. 252 & 247; Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660-1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002; Rotbain, Avigail, *Könets krona: representationer av svenska drottningar från stormaktsenvälde till medborgarsamhälle*, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, Diss., Göteborg, 2019.

under 1900-talet? I tidigare forskning har det visat sig att idealet moderna kvinnor särskilt fördes fram och tog plats i veckopressen under början av 1900-talet, men under senare tid har detta medium i stället utmärkt sig genom att vara det ledande i rapporteringen om kungahuset.⁷ Det moderna mediet tog sig alltså an drottningarna – men hur? Blir drottningrollerna moderna? Detta ämnar min studie att utforska vidare.

Tidigare forskning

Moderna kvinnor

Tidigare forskning menar enstämmigt att idealen om de nya och moderna kvinnorna spreds över världen kring slutet av 1800-talet. Under 1920-talet blev de vanligare och diskuterades alltmer i framför allt populärkulturen och skönlitteraturen. Moderna kvinnor studeras främst i populärkulturen och skönlitteraturen. Tidsperioden som präglar forskningsfältet sträcker sig från 1870-talet till omkring slutet av 1930- och början av 1940-talet.⁸

Nya och moderna kvinnor är komplexa och omdiskuterade begrepp. Nya och moderna kvinnor kan enligt historikern Emma Severinsson exempelvis vara ett samlingsnamn för ”en instabil kategori som kunde rymma mängder av olika identiteter”.⁹ Inom forskningen skiljs fenomenen från de tidigare traditionella kvinnorollerna hustrur och mödrar. Vissa forskare vill göra en åtskillnad mellan nya och moderna kvinnor, alternativt mellan begreppen som livsstil eller identitet. För min uppsats är en sådan uppdelning dock inte relevant. Jag väljer i stället att behandla dem tillsammans. Det är möjligt att behandla nya och moderna kvinnor, livsstil eller identitet tillsammans när likheterna är större än skillnaderna. Jag kommer använda moderna kvinnor som ett begrepp för att visa kontraster och förändring i relation till de traditionella kvinnorollerna som hustrur och mödrar.

⁷ Jfr. Severinsson, 2018; Nicholas, Jane, *The modern girl. Feminine Modernities, the body, and commodities in the 1920s*, Buffalo, 2015; Conor, Liz, *The spectacular modern woman: feminine visibility in the 1920s*, Bloomington, Indiana University Press, 2004.

⁸ Severinsson, 2018, s. 21; Jonsson, Bibbi, *I den värld vi drömmer om. Utopin i Elin Wägners trettioårsromaner*, Löderup, 2001, s. 146; Witt-Brattström, Ebba, ”Det stora könskriget” i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria del III. Vida Världen*, Elisabeth Møller Rasmussen och Ebba Witt-Brattström m.fl. (red.), Uppsala, 1996, s. 55–56; Johannisson, Karin, *Den sårade divan. Om psykets estetik*, Stockholm, 2015, s. 34; Lindén, Claudia, *Om kärlek. Litteratur, sexualitet och politik hos Ellen Key*, Stockholm, 2002, s. 62; Ledger, Sally, *The new woman. Fiction and feminism at the fin de siècle*, New York, 1997, s. 10–20; Hellesund, Tone, & Okkenhaug, Inger Marie, ”Inledning” i *Erobring og overskridelse. De nye kvinnene inntar verden 1870–1940*, Tone Hellesund och Inger Marie Okkenhaug (red.), Oslo, 2004, s. 2; Nicholas, 2015, s. 126; Roberts, Mary Louise, *Civilization without sexes. Reconstructing gender in postwar France, 1917–1927*, Chicago, 1994, s. 1–16; Conor, 2004, s. 1–14; Mesch, Rachel, *Having it all in the Belle Époque: how French women's magazines invented the modern woman*, Stanford univ. press, Stanford, CA, 2013, s. 190–191.

⁹ Severinsson, 2018, s. 21; Severinssons uppdelning delas också av forskarna: Ledger, 1997, s. 10–20; Hellesund och Okkenhaug, 2004, s. 2; Lindén, 2002, s. 62; Conor, Liz, ”The flapper in the Heterosexual Scene”, *Journal of Australian Studies* nr 26, 2002, s. 43; Nicholas, 2015, s. 10; Roberts, 1994, s. 18.

Forskningen om moderna och nya kvinnor framhåller att man kan tala om flera generationer moderna kvinnor som skiljdes åt via ålder och klass.¹⁰ Moderna eller nya kvinnor kunde också överlappa varandra. Idealet moderna kvinnor rymde alltså flera olika sätt att vara modern på. Idealet kunde antingen vara tillgängligt för en stor grupp kvinnor¹¹ eller endast en mindre och begränsad grupp.¹²

Inom moderna kvinnor-forskningen påträffas främst två läger som är aktuella för min undersökning: moderna kvinnor i populärkulturellt källmaterial och skönlitterärt material. Det första lägret består av historiker som undersöker moderna kvinnor i exempelvis veckopressen. Liz Conor undersöker hur de australienska moderna kvinnornas kroppar blev en del av moderniteten. Moderna kvinnor tog enligt Conor makten över hur kvinnornas kroppar framställdes och blev synliga inom den visuella kulturen.¹³ Jane Nicholas studerar hur moderna kvinnor hanteras i kanadensisk nationell diskurs och kontext.¹⁴ Emma Severinsson har i stället undersökt hur ”femininiteten upplevdes som modern och förändrad under 1920-talet, för att fånga hur den traditionella modernitetsberättelsen förbisett kvinnors deltagande i det moderna samhället och politiska dimensioner av moderna kvinnor” i den svenska veckopressen *Charm*, *Husmodern*, *Svensk Damtidning* och *Idun*.¹⁵ Om man sammanväver Nicholas, Conor och Severinssons forskning och dess slutsatser, verkar de vara överens om att moderna kvinnor var ett ideal eller en identitet som drev fram samhällsutvecklingen och samtidigt stod för något som var nytt och modernt.

Vad Conor, Nicholas och Severinsson menar med nytt och modernt behöver dock problematiseras. Med nytt och modernt menas enligt min tolkning att de moderna kvinnorna bröt mot de traditionella könsrollerna som endast hustrur och mödrar. Vidare förespråkade detta ideal att kvinnans plats var i hemmet och att endast männen skulle styra, ha handlingsutrymme och ett eget aktörskap. Moderna kvinnor präglades i stället av frihet, de förväntades ta plats i samhället, bli sina egna aktörer med intressen, arbeta, välja bort äktenskap, och kunna påverka sin situation.¹⁶ Samtidigt fanns traditionella och patriarkala strukturer som begränsade moderna kvinnor. Det moderna kvinnoidealet behövde göra motstånd för att övervinna hindren, därför kunde de moderna kvinnorna uppfattas som ett hot mot den rådande samhällsordningen.¹⁷ Moderna kvinnor verkar haft en betydande roll för samhällsutvecklingen, kvinnors rättigheter, möjligheter, och utgjort en del av populärkulturen. Idealet var politiskt i meningen att det spelade roll för nationen och hade förmågan att påverka och göra skillnad, medan männen framställdes som konservativa och bakåtsträvande.¹⁸

¹⁰ Fjelkestam, Kristina, *Ungkarlsflickor, kamrathustrur och manhaftiga lesbianer: modernitetens litterära gestalter i mellankrigstidens Sverige*, B. Östlings bokförlag Symposion, Eslöv, Stockholms universitet, Diss., Stockholm, 2002, s. 9; Roberts, 1994, s. 19–20.

¹¹ Nicholas, 2015, s. 10; Severinsson, 2018, s. 24–25 & 253.

¹² Fjelkestam, 2002, s. 9; Roberts, 1994, s. 19–20.

¹³ Jfr. Conor, 2004.

¹⁴ Nicholas, 2015.

¹⁵ Severinsson, 2018, s. 19.

¹⁶ Conor, 2004, s. 3; Nicholas, 2015, s. 211–216; Severinsson, 2018, s. 253–258.

¹⁷ Nicholas, 2015, s. 215; Conor, 2004, s. 254; Severinsson, 2018, s. 255–256.

¹⁸ Nicholas, 2015, s. 4; Severinsson, 2018, s. 258 & 262.

I det andra forskningsläget av moderna kvinnor påträffas främst svenska litteraturvetare som undersökt skönlitterärt källmaterial. Litteraturvetarnas resultat skiljer sig till viss del från Severinsson, Conor och Nicholas. Den skönlitterära forskningen har främst koncentrerat sig på den sexuella frigörelsen som en central del av 1920- och 1930-talets nya kvinnor. Den ökade kommersialiseringen ses ett tecken på att idealet om de nya eller moderna kvinnorna blev mindre politiskt laddat.¹⁹ Kristina Fjelkestam som främst studerar 1930-talet betonar sexualitetens roll: efter första världskriget var just den sexuella friheten en både laddad och omdiskuterad fråga för de nya kvinnorna.²⁰ Vidare konstaterar hon att ”den nya kvinnan kunde alltså också vara en hotbild, parasiterande och ansvarslöst njutningslysten”. Det var enligt Fjelkestam på detta vis som de nya kvinnorna uppfattades i sin samtid.²¹ Margaretha Fahlgren, Yvonne Hirdman och Ebba Witt-Brattström menar att i den litteratur som skrevs av kvinnor efter första världskriget uppstod en ny debatt inom sexualmoralen och en ny sexualitet växte fram för de nya kvinnorna. Denna nya kvinna var också kommersiell och såldes i massupplagor, bar moderiktiga kläder, smink, och hade ”sexappeal”, vilket delvis spreds genom filmer.²² Enligt tidigare forskning ersattes under 1930-talet de sexuellt utmanande nya kvinnorna med kvinnor som arbetade hårt i ”ylledräkt och slips [...] [och var förklädda till] barnavårdsmannen, arkitekten, läraren och bibliotekarien”.²³ Jag tolkar deras resonemang som att i emancipationsromanerna som undersöks görs en strikt skillnad mellan de utsvävande nya kvinnorna under 1920-talet och den arbetande och vardagliga kvinnan under 1930-talet. Båda dessa sidor av den nya kvinnan verkar inte kunna förenas.

När den populärvetenskapliga och den skönlitterära forskningen om moderna kvinnor delvis skiljer sig åt, innebär detta att beroende på vilket källmaterial som studeras, ges två olika bilder av moderna kvinnor. I min egen undersökning undersöker jag veckopressen likt Severinsson, och därför kommer jag främst utgå från hennes, Conor och Nicholas forskning. Jag undersöker inte moderna kvinnor, dess femininiteter, kroppar eller representation likt tidigare forskning. I min undersökning blir moderna kvinnor en del av uppsatsens teoretiska ramverk.²⁴ I likhet med bland annat Conor, Nicholas och Severinsson ses moderna kvinnor som ett nytt kvinnligt ideal som bröt mot de traditionella kvinnorollerna som hustrur och mödrar och genusordningen där männen styr.²⁵ Idealet moderna kvinnor kännetecknas av att kvinnorna hade frihet, självständighet, förväntades ha ett yrke, kunna välja bort äktenskap, bli sina egna aktörer och ha förmågan att påverka både samhället och sina egna liv.²⁶ Det fanns

¹⁹ Fahlgren, Margareta, Hirdman, Yvonne och Witt-Brattström Ebba, ”Erotik, etik och emancipation. Om 1920-talets nya kvinna, Marika Stiernstedt och emancipationsromanen” i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Vida världen 1900–1960*, Elisabeth Møller Jensen och Ebba Witt-Brattström m.fl. (red.), Wiken, Uppsala, 1996, s. 374; Fjelkestam, 2002, s. 24.

²⁰ Fjelkestam, 2002, s. 11 & 14.

²¹ Fjelkestam, 2002, s. 24.

²² Fahlgren, Hirdman & Witt-Breattström, i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Vida världen 1900–1960*, Møller Jensen och Witt-Brattström (red.), 1996, s. 373–374.

²³ Fahlgren, Hirdman & Witt-Breattström, i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Vida världen 1900–1960*, Møller Jensen och Witt-Brattström (red.), 1996, s. 373–374. 1996, s. 378.

²⁴ Jfr. Mesch, 2013, s. 1 & 4; Severinsson, 2018; Lindén, 2002; Nicholas, 2015; Conor, 2004; Roberts, 1994.

²⁵ Jfr. Mesch, 2013, s. 1 & 4; Severinsson, 2018; Lindén, 2002; Nicholas, 2015; Conor, 2004; Roberts, 1994.

²⁶ Conor, 2004, s. 3; Nicholas, 2015, s. 211–216; Severinsson, 2018, s. 253–258.

vidare flera sätt att vara eller uppfylla idealet moderna kvinnor²⁷, och idealet spreds exempelvis genom veckopressen.²⁸

Den forskare som jag framför allt kommer använda är Severinsson, även om hennes forskning delvis bygger vidare på Nicholas och Conors forskning. Severinsson definierar vad som kännetecknade de moderna kvinnornas olika sidor och dessutom utifrån ett veckopressbaserat källmaterial. Mitt teoretiska ramverk hämtas därför främst från Severinsson. Från hennes forskning tar jag med mig följande: i idealet den moderna kvinnan förväntades kvinnan ta plats i det offentliga samtalet, hon skapade sin egen plats utanför hemmet och gjorde det för sin egen skull. Moderna kvinnans privatliv med intressen och åsikter skulle delas med offentligheten.²⁹ Samtidigt fanns dock en dubbelsidighet som behövde hanteras: moderna kvinnor var både fria, till för sig själva och som drev fram samhällsutvecklingen eller rättare sagt var moderna. De moderna kvinnorna var dock inte helt fria, utan också begränsade. Moderna kvinnors begränsningar låg i att de ständigt fick kompromissa med patriarkala strukturer och kunde dessutom upplevas som hot mot den rådande och traditionella samhällsordningen. Skulle idealet moderna kvinnor uppfyllas var det inte problemfritt.³⁰

Jag vill slutligen poängtera att enligt Severinsson är forskningen om moderna kvinnor i veckopressen begränsad i Sverige. När Severinsson studerar 13 år av 1900-talet, menar jag att det finns en poäng att undersöka moderna kvinnor i två damtidningar under större delen av 1900-talet.³¹ Om jag omvandlar bland annat Severinssons forskning till ett teoretiskt verktyg kopplat till en annan grupp av kvinnor, nämligen drottningar, då kan jag undersöka hur det nya och moderna kvinnoidealet appliceras på den traditionella seglivade drottningrollen som också är synonym för de traditionella kvinnorollerna som hustrur och mödrar. Frågan som ställs är: hur och när kunde en drottning tillskrivas de moderna kvinnornas självständiga, fria och yrkesarbetande ideal i damveckopressen?

Drottningar och drottningroller

En central del av monarkiforskningen har länge varit kungar, och där kungen ofta varit synonym för monarkin och präglat historieskrivningen. Med den genus- och kvinnohistoriska vågen skapades en motreaktion mot den tidigare forskningen. Inom monarkiforskning började man i stället studera drottningar och gjorde dem till aktörer snarare än en biroll till kungen. Det var på detta vis som det nya forskningsfältet ”queenship studies” växte fram. Drottningstudier har antingen undersökt drottningarnas aktörskap eller haft biografiska inriktningar. Historikern Avigail Rotbain menar exempelvis att ”det underförstådda syftet – att sätta drottningarna på kartan och visa på deras politiska betydelse – har fortsatt prägla historieskrivningen om drottningar”.³² Vad som menas med politisk roll kan diskuteras, men

²⁷ Jfr. Severinsson, 2018, s. 25 om att det finns flertalet moderna kvinnor.

²⁸ Jfr. Mesch, 2013, s. 1 & 4.

²⁹ Jfr. Severinsson, 2018.

³⁰ Severinsson, 2018, s. 105.

³¹ Severinsson, 2018, s. 25.

³² Rotbain, 2019, s. 21.

exempelvis har drottningarnas inflytande och makt undersökts vid hovet. Drottningar som antingen regerade riket i eget namn eller som var gifta med den regerande kungen har studerats. Ofta har drottningar som varit framträdande eller problematiska präglat fältet, som drottning Kristina, Elizabeth I och Victoria I. Drottningar hemmahörande i den franska eller brittiska monarkin under framför allt medel- och tidigmodern tid och fram till mitten av 1800-talet har framför allt undersökts. En del av drottningforskningen som däremot inte är lika undersökt som det tidigare nämnda, men som tidigare forskningen ändå nämnt i förbifarten är drottningars olika funktioner eller roller. Detta avsnitt kommer därför behandla drottningroller, drottningar/kungahus och media. Dessa delar sammanlänkas sedan med en gemensam avslutande reflektion.

Tidigare drottningforskning är utifrån min tolkning enig om vilka roller en drottning förväntades ha i olika delar av Europa från 300–1850-talet.³³ Drottningrollerna tycks ha varit ungefär desamma under alla århundraden, och därför ser jag dessa roller som seglivade och svärföränderliga. Exempel på historiker som är eniga om detta är Clarissa Campbell Orr som studerar engelska drottningar mellan 1660–1837 och Theresa Earenfight som undersöker europeiska drottningar från 300–1500-talet.³⁴ Den svenska historikern Karin Tegenborg Falkdalen har främst sammanfattat andra forskares arbeten och därmed kan det utläsas att svenska drottningar från Vasatid till 1950-talet har samma roller som Orr och Earenfight lyfter fram.³⁵ Tegenborg Falkdalen nämner dock inte hur rollerna skulle uppfyllas. Hon nämner endast att rollerna förekom hos de svenska drottningarna, och hennes bok slutar 2020. Hur drottningsskapet såg ut under de senaste 70 år är dock enligt min tolkning fortfarande oklart.

Historikern Malin Grundberg har i en artikel undersökt svenska drottningarna från 1850–1950. Hennes forskning visar att moderligheten under denna tid var en drottning viktigaste uppgift.³⁶ Hon bekräftar därför Tegenborg Falkdalen, Orr och Earenfight's forskning om moderskapet, men Grundberg har dock enbart studerat på moderskapet och inte de andra drottningrollerna.

En drottning hade främst två olika roller. Hon förväntades producera barn, helst manliga arvingar som skulle säkra tronen och dynastins fortlevnad. Om drottningen däremot inte uppfyllde denna roll eller den andra rollen, kunde hon bli utpekad som misslyckad eller en

³³ Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, Routledge, London, 2017; Dermineur, Elise M., *Gender and politics in eighteenth-century Sweden: Queen Louisa Ulrika (1720-1782)*, Routledge, New York, 2017; Harris, Carolyn, *Queenship and revolution in early modern Europe: Henrietta Maria and Marie Antoinette*, 1. ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire, 2016; Albinson, Cassandra A. & Hallett, Mark, "Cornucopia: Royal Female Portraiture and the Imperatives of Reproduction" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, New Haven, 2017; Woodacre, Elena, *Queenship in the Mediterranean* Palgrave Macmillan US, 2013; Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999, s. 126–137.

³⁴ Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660-1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002; Earenfight, Theresa, *Queenship in medieval Europe*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2013.

³⁵ Tegenborg Falkdalen, Karin, *Svenska drottningar: i blickfånget från Vasatiden till idag*, Historiska media, Lund, 2020, s. 22.

³⁶ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

syndabock.³⁷ Den andra rollen var att vara en trogen och stöttande hustru till kungen.³⁸ Det kungliga äktenskapet skulle symbolisera stabilitet och sammanhållning i landet. Det kungliga äktenskapet kunde också arrangeras med en blivande drottning från ett annat rike. Drottningen blev genom äktenskap en del av ett fredsfördrag eller en allians som syftade till att bekräfta och upprätthålla goda relationer mellan hennes hemland och det nya riket. Drottningars utländska härkomst kunde därför stärka och ge det nya rikets kungahus ökad legitimitet.³⁹ Som kungens hustru var drottningens roll att vara ledare för hushållet och verka inom hovet.⁴⁰ Drottningar förväntades likaledes vara en förebild för landets folk genom hur hon bedömdes som kvinna, och därefter vad hon gjorde och sin religionsutövning.⁴¹ Den sista delen av drottningsskapet var att drottningar förväntades ta på sig och ägna sig åt en form av beskyddarskap som innebar att hon skulle sponsra och stötta exempelvis konstnärer, skrivare, religiösa personer eller institutioner.⁴² Grundbergs forskning om svenska drottningar 1850–1950 visade att välgörenhetsarbetet övertog drottningarnas landsmoderskap, och blev en viktig del av drottningarnas uppgifter.⁴³

Historikern Charlotte Tornbjers forskning har visat att svenska drottningar runt 1900-talets början också hade rollen som landsmödrar. Tornbjers forskning visar att kungafamiljen började betraktas som en nationell symbol och representerade tanken om en nationell gemenskap.⁴⁴ Drottningens roll i denna tanke var att vara representant och ideal för såväl moderligheten som kvinnligheten.⁴⁵ Vad Tornbjer menar med landsmoderskap och vad som fyllde idealet framgår inte. Det nämns att landsmoderskapsretoriken fanns inom i kunglig bevakning.⁴⁶ Tornbjer konstaterar dock att drottningen och kungen enligt denna tanke betraktades som rikets föräldrar som skulle ta hand om folket, eftersom folket var kungaparens barn. Bandet mellan kungaparet och folket skapade en form av nära relation och gemenskap.⁴⁷ Vidare framhålls att drottningarnas nya roll som nationell förebild gjorde att folket kom närmare hennes privata moderskap.⁴⁸ Tornbjer använder sig sedan av begreppet privat och offentligt: när drottningen kallades för landsmoder och representerade Sverige var hon representant för den nationella gemenskapen, vilket gjorde att hon inte uppträdde som privatperson, utan representerade Sverige som symbol ute i offentligheten. Vid dessa tillfällen kunde drottningen tillskrivas symboliska egenskaper och framstå som en förebild för landets kvinnor och därmed kunde hennes agerande uppfattas som en norm för hur en moder skulle

³⁷ Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90; Earenfight, 2013, s. 247–248; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 22; Harris, 2016, s. 121 & 155; Watanabe-O’Kelly & Morton (red.), 2017, kap 9, sidanvisning saknas i digital upplaga; Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Dahlberg (red), 1999, s. 126.

³⁸ Earenfight, 2013, s. 247–248; Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90.

³⁹ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 22 & 24; Earenfight, 2013, s. 247–248; Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90.

⁴⁰ Earenfight, 2013, s. 250–251; Orr, 2002, s. 183.

⁴¹ Earenfight, 2013, s. 52.

⁴² Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90; Earenfight, 2013, s. 248.

⁴³ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

⁴⁴ Tornbjer, Charlotte, *Den nationella modern: moderskap i konstruktioner av svensk nationell gemenskap under 1900-talets första hälft*, Nordic Academic Press [distributör], Diss., Lunds universitet, 2002, s. 162–164.

⁴⁵ Tornbjer, 2002, s. 162–164.

⁴⁶ Tornbjer, 2002, s. 141–164.

⁴⁷ Tornbjer, 2002, s. 163.

⁴⁸ Tornbjer, 2002, s. 163.

vara.⁴⁹ Slutligen menar hon att kungafamiljen nu beskrevs som en vanlig familj, vilket spreds som ideal till folket.⁵⁰ Grundbergs forskning har bekräftat Tornbjers slutsatser, och under 1900-talet framställdes kungafamiljen allt mer som vanligt folk och i offentliga sammanhang var kungligheterna där som symboler snarare än privatpersoner. Med tiden blev de kungliga något mer privata och personliga.⁵¹

I svensk forskning studerar historikern Avigail Rotbain representationen av landets drottningar under perioden 1600–1800-talet. Rotbains forskning om drottningroller innehåller visserligen det den ovanstående forskningen nämnt, men hon utvecklar resonemanget om drottningroller och hur det ser ut och förändras under hennes tidsperiod. Rotbain använder sig även av Tornbjers slutsatser om landsmoderskapet. I Rotbains forskning utgörs drottningsskapet av rollerna som hon namngett: hustruskap, moderskap och främlingskap. Hennes forskning har visat att runt 1800-talet tycks drottningsskapet förändras och ses som en brytpunkt mellan tidigare drottningroller och de nyare, eller det tidigmoderna samhället och framväxten av ett medborgarsamhälle. Landets monarki blir förborgerligad och anpassas efter det förändrade samhället.⁵² Med formuleringen att landets monarki blir förborgerligad menas följande: kungahuset fick först sin legitimitet och existens från Gud och var hans utvalda på jorden som skulle styra landet, där kungafamiljen var en överordnad särart i relation till undersåtarna.⁵³ Under 1800-talet skulle kungahuset i stället framställas som en borgerlig och lycklig familj. De som betraktade kungafamiljen fick en inblick i deras tillvaro bortanför de kungliga ceremonierna, och i den privata sfären som verkade skiljas från deras offentliga roller.⁵⁴

Rotbains forskning har visat hur denna förändring av samhället och monarkin påverkade drottningrollerna. Kungaparet var under tidigmodern tid en del av hushållstanken eller rikshushållet. Rikshushållet innebar att när kungamakten kom från Gud, var hushållet den grundläggande konstruktion som genomsyrade hela samhället. I hushållet fanns husmodern och husbonden, alltså det gifta paret, vilka var kungaparet som tillsammans ansvarade för alla hushållsmedlemmar, vilka var tjänstefolk och barn som var synonym för landets befolkning. Hela Sverige sågs som ett gemensamt hushåll: drottningen var husmor eller landsmoder och skulle ta hand om folket och hushållet, medan kungen var husbonde och landsfader och styrde landet. Viktigt att komma ihåg är dock att kungafamiljen sågs som överlägsna eller en särart i relation till deras undersåtar, och där de underlydande skulle lyda landsfadern och landsmodern, och inte identifiera sig med dem.⁵⁵ Rotbains forskning visade att kungaparet gick från att vara rikets föräldrar i rikshushållet till en riksfamilj, ”ideala förebilder; perfekta exempel på moder- och faderskap att eftersträva och känna igen sig i”.⁵⁶ Kungaparet blev därför under 1800-talet rikets främsta man och kvinna, med ökad skillnad mellan det manliga

⁴⁹ Tornbjer, 2002, s. 163.

⁵⁰ Tornbjer, 2002, s. 164.

⁵¹ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt.*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

⁵² Rotbain, 2019, s. 141–143.

⁵³ Rotbain, 2019, s. 141.

⁵⁴ Rotbain, 2019, s. 14.

⁵⁵ Rotbain, 2019, s. 18–19.

⁵⁶ Rotbain, 2019, s. 142.

och kvinnliga. Under tidigmodern tid och i rikshushållet var drottningen kungens arbetspartner och mer jämlik men inom de traditionella drottningrollerna. Under 1800-talet och när kungafamiljen anpassades till det borgerliga familjeidealet var det mer fokus på att drottningen skulle uppfattas som en typ av idealiserad kvinnlighet och även moderlighet. Drottningen var fortfarande rikets främsta kvinna, men från och med 1800-talet kunde landets kvinnor börja ta efter drottningens ouppnåeliga ideal.⁵⁷

Rotbains forskning visade att det kungliga äktenskapet fortfarande var något som folket skulle se upp till och ta efter. Det kungliga äktenskapet sågs fram till åtminstone 1800-talet som en allians mellan Sverige och brudens hemland. Detta kallar Rotbain för drottningens främlingskap. Främlingskapet ansågs vara nödvändigt för en blivande svensk drottning som kom från ett annat rike som sedan gjordes till svensk. Under 1800-talet minskade dock detta, och inga så kallade dynastiska länkar till andra kungahus nämndes och inget nationsöverskridande, snarare var den blivande drottningen en enande gestalt som förde med sig stabilitet till landet.⁵⁸

Rotbain menar slutligen att drottningarna i alla tider har framställts som ideal eller förebilder, och så även drottningrollerna.⁵⁹ Drottningarnas individuella förutsättningar har dock varierat över tid, och därför konstateras att varje drottningroll har anpassats efter individen. Drottningsskapet och drottningar har därigenom aldrig varit exakt de samma, vilken tidigare forskning inte påpekat. Varje drottning sattes fortfarande i relation till varandra och utgjorde en del av landets drottninglängd, med samma drottningroller som en gemensam kontinuitet, men framhålls som sagt vara olika.⁶⁰

Drottningar, kungahus och media

I svensk kontext menar Tornbjer utifrån studiet av blandad veckopress runt 1900-talets första årtionden, att den ökade medialiseringen medförde att kungafamiljen blev mer tillgänglig och närvarande. När kungligheter blev mer tillgängliga medförde detta att det skapades en ny relation och föreställd gemenskap mellan kungahuset och folket. Kungahuset blev genom medias diskurs nationella symboler som i sin tur var en del av denna nya gemenskap. Media framtolkas ha påverkat monarkin och gjort att deras medlemmar betraktades som ”vanligt folk”, vilket framställs som modernt. Kungligheternas privatliv eller liv utanför de kungliga ceremonierna delades i större utsträckning än tidigare till allmänheten. Kungligheternas privata blev nu i begränsad utsträckning en offentlig angelägenhet eller kännedom.⁶¹ Även Tegenborg Falkdalen menar att när media kom blev kungahuset mer synligt, närvarande och tillgängligt för allmänheten som nationella symboler. Tegenborg Falkdalen nämner dock att kungafamiljen redan innan medialiseringen, på 1500–1800-talet, levde sina liv i offentlighetens ljus genom att närvara vid hovet. När media började rapportera om

⁵⁷ Rotbain, 2019, s. 142–143.

⁵⁸ Rotbain, 2019, s. 131, 136–143.

⁵⁹ Rotbain, 2019, s. 143.

⁶⁰ Rotbain, 2019, s. 144 & 134.

⁶¹ Tornbjer, 2002, s. 141–164.

kungafamiljen blev hela Sverige kungafamiljens hov eller offentliga scen.⁶² Rotbain är inne på samma tema, och menar att med 1800-talets ökade kungliga bevakning i tidningspressen flyttade kungahuset in undersåtarnas hem, och därmed kunde folket uppleva att de fick en personligare relation till monarkin.⁶³

Medieforskarna Mats Jönsson och Patrik Lundell framhåller i likhet med Rotbain, Tegenborg Falkdalen, men framför allt Tornbjör, att media och kungahuset har haft en nära relation under 1900-talet.⁶⁴ Lundell och Jönsson menar att samtidens kungliga rapportering bör ses som en del av en europeisk eller global trend som fortfarande är gällande, där folk är intresserade och har ett behov av att konsumera exempelvis kändis- och mediakultur.⁶⁵ Forum som tv och veckopress har under årtiondena rapporterat om kungliga händelser och därmed kan medias roll vara att sprida kungafamiljens existens och göra dem närvarande för folket som konstumentgrupper. Vidare hävdar Lundell och Jönsson att kungahuset kan ha kommit att bli beroende av och gjort användningen av media till en överlevnadsstrategi, och genom att synas och använda sig av media kan de därför påminna eller visa upp att kungahuset fortfarande är relevant. Jönsson och Lundell konstaterar slutligen att det är inte bara kungahuset som är intresserad av media, utan även medias publik har behovet och intresset av att följa kungahuset.⁶⁶

Internationell forskning som delvis undersökt det brittiska kungahusets relation till media är exempelvis historikern Edward Owens och medieforskarna Neil Blain och Hugh O'Donnell.⁶⁷ Forskarna har kommit fram till att genom medias rapportering om det brittiska kungahuset, gjordes kungligheter till kändisar och blev en del av den framväxande populär- och kändiskulturen.⁶⁸ Jag tolkar detta som att kungligheter i större utsträckning än tidigare blev offentliga personer som var mer synliga för allmänheten. Kungahuset blev också en del av en konsumtionskultur som genererade ekonomiska vinster för media, samtidigt som medias konsumenter tycks ha haft intresse av att följa kungahuset, vilket resulterade i en ökad kungliga bevakningen.⁶⁹ Owens forskning visar att i början av 1900-talet hade inte brittisk media tillgång till kändisarnas "riktiga" eller "verkliga" jag, vilket innehöll personernas privatliv, relationer och hemliv. Media hade då i stället makten att skapa och sprida en offentlig bild av kändisarna som ansågs skiljas från deras "riktiga" jag. Med tiden uppkom dock behovet från läsarna att få mer detaljerad, personlig och äkta bild av kändisarnas liv som media försökte tillgodose i den utsträckning det var möjligt. Men samtidigt nämner Owens att kändisarna själva började dela med sig av några personliga detaljer om exempelvis deras relationer och hemliv i försök att stoppa och kontrollera de bilder som media konstruerade

⁶² Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 24 & 26.

⁶³ Rotbain, 2019, s. 143.

⁶⁴ Jönsson, Mats & Lundell, Patrik (red.), *Media and monarchy in Sweden*, Nordicom, Göteborg, 2009, s. 9.

⁶⁵ Jönsson & Lundell, 2009, s.9.

⁶⁶ Jönsson & Lundell, 2009, s. 10–15.

⁶⁷ Edward Owens, *The Family Firm: monarchy, mass media and the British public, 1932-53* [Elektronisk resurs], University of London, 2019.

file:///Users/linneasandin/Downloads/The_Family_Firm_Monarchy_Mass_Media_and.pdf. (Hämtad 2022-07-25): Blain, Neil & O'Donnell, Hugh, *Media, monarchy and power*, Intellect, Bristol, 2003.

⁶⁸ Blain & O'Donnell, 2003, s. 19–22; Owens, 2019, s. 16.

⁶⁹ Owens, 2019, s. 15–17; Blain & O'Donnell, 2003, s. 19–22.

och spred. Med korrekt information från de kända personerna kunde också media och läsarnas sug efter personlig information minskas något.⁷⁰ Jag tolkar Owens forskning som så att när kändisjournalistiken ändrades och började sprida och offentliggöra privata detaljer, gällde detta också för kungahuset eftersom de också under denna tid tycks blivit en del av kändiskulturen. Detta innebar att omkring 1920- och 1930-talet började media och allmänheten i begränsad utsträckning få tillgång till privat information om kungahusets medlemmar bortom de offentliga rollerna.⁷¹

Från 1950–1990-talet nämns dock att allt mer privat information om kungligheter spreds och präglade rapporteringen av kungahuset.⁷² Under den andra halvan av 1900-talet framhålls också att kungligheters liv blev synligare dels framför kamerorna, dels att de med tiden tillät media intervju dem och därmed kunde kungahuset prata direkt till folket och dela med sig av vissa delar av deras personliga liv.⁷³

Owens framhåller att medias rapportering om fler privata detaljer från kungafamiljens liv, resulterade i att folket kunde känna igen sig och identifiera sig med kungahuset, och därför knöts känslomässiga band mellan de kungliga och landets befolkning. Dessa känslomässiga band medförde att kungahuset och folket kom närmare varandra. Dessa band kunde stärkas genom att media fick rapportera om bröllop och jubileum, men likaledes vid olyckliga stunder som begravingar. Det tycks varit viktigt för media och deras läsare att få ta del av både positiva och mindre positiva händelser. Medias roll i detta verkar ha varit att rapportera om kungahuset och gör kungahuset mer synligt och tillgängligt för allmänheten.⁷⁴

Kritik/ Egen reflektion

Utifrån tidigare forskning kommer jag framför allt att använda mig av Rotbain, Tornbjer och i viss mån Blain och O'Donnell samt Owens. Min tolkning av tidigare drottningforskning är att drottningrollerna verkar bestått av rollerna hustrur och mödrar. I Rotbains forskning om drottningroller ingår dock också främlingskapet. Jag väljer bort främlingskapet eftersom jag till följd av begränsad tid gjort avvägningen av att undersöka rollerna som hustrur och mödrar, eftersom dessa verkar varit grunden i drottningskapet. Drottningrollerna tog sig i uttryck genom att som moder förväntades drottningen föda barn, helst manliga arvingar som skulle säkra tronen och dynastins fortlevnad. En annan del av moderskap var moderskapet för folket, vilket innebar att sörja för undersåtarna eller exempelvis stötta konstnärer och iklä sig i rollen som beskyddare. Men under 1800-talet ändrades moderskapet och drottningens privata moderskap blev det centrala, men till viss del verkar att sörja för folket fortfarande finnas kvar. Som hustru skulle drottningen leda hushållet och lyda och stötta maken.

⁷⁰ Owens, 2019, s. 15–17.

⁷¹ Owens, 2019, s. 15–21.

⁷² Owens, 2019, s. 15–17; Blain & O'Donnell, 2003, s. 26.

⁷³ Blain & O'Donnell, 2003, s. 26.

⁷⁴ Owens, 2019, s. 17–21.

I båda rollerna skulle drottningen och även kungen vara förebilderna för landets folk, och därmed var kungaparet de främsta av sina kön. Dessa drottningroller var stabila och svårföränderliga i över 1000 år. Jag kommer därför benämna dessa drottningroller som de traditionella drottningrollerna, vilka också blir en del av mitt teoretiska ramverk. Rotbain verkar se drottningrollerna som ett ideal, och det gör jag också. Idealet de traditionella drottningrollerna kan vara svåra att leva upp till, det är därför inte en självklarhet att alla drottningar fyllde rollerna i enlighet med tidigare drottningforsknings beskrivningar. Varje drottning har även försökt fylla drottningrollerna efter sina egna förmågor, och därmed kan flertalet drottningar uppvisat liknande drottningroller, men hur rollerna fylldes eller utfördes har varierat över tid och mellan drottningarna.

Enligt tidigare forskning tycks som sagt drottningrollerna varit stabila, men det utesluter inte att innehållet i rollerna kan förändras över tid och framför allt inte hur. När forskningen främst studerat medel- och tidigmodern tid till mitten av 1800-talet, finns det därför skäl att utforska hur drottningrollerna beskrevs ha tagit sig i uttryck, om eller hur rollerna förändras för svenska drottningar under 1900-talet i det källmaterial som också förde fram det nya och modernare kvinnoidealet moderna kvinnor – nämligen veckopressen.

Utifrån mediaforskningens relation till kungahuset tar jag med mig att media under 1900-talet börjar rapportera mer och mer om kungahusets medlemmar och att privat och personlig information i begränsad utsträckning blev offentlig genom media. Medias rapportering verkar också ha en viktig roll som för folket och kungahuset närmare varandra. Att kungahuset framställdes som vanliga personer eller antog andra attribut som gjorde att allmänheten kunde identifiera sig med kungafamiljen verkar också ha varit viktig för monarkins överlevnad under 1900-talet. Jag tar även med mig att media tycks ha blivit en allt större del av kungafamiljens liv, och att media kunde tjäna på att rapportera om kungahusets medlemmar. Media, privat och offentligt tar jag också med mig in i min undersökning.

Syfte & frågeställning

Utifrån tidigare forskning framgår att veckopressen var med och drev fram ett nytt kvinnoideal och gav utrymme för de nya och moderna kvinnorna att själva styra över sina egna liv och välja att gifta sig, skaffa familj eller yrkesarbeta för sin egen skull. I motsats till den omfattande samhällsförändringen och förändringsbenägna idealet om moderna kvinnor, framhåller i stället drottningforskningen att drottningidealet och drottningrollerna varit till övervägande del traditionella och enhetliga över tid. Hur hänger detta ihop? Syftet med studien är att analysera hur drottningrollen förändras i samband med framväxten av ett modernt ideal för kvinnor i damveckopressen under 1900-talet. Detta med utgångspunkt i att veckopressen är delaktig i att skapa de roller den presenterar, vilket innebär att veckopressen har en form av politisk agens. Med politisk agens menas veckopressens möjligheter att påverka, skapa och sprida olika framställningar av exempelvis drottningar och deras drottningroller till allmänheten.

För att operationalisera studiens syfte undersöks frågeställningarna:

- Vilka aspekter av traditionella drottningroller är synliga i svensk veckopress under 1900-talet?
- Vilka aspekter av modernitet tillskrivs drottningrollerna i samma veckopress?
- Hur förändras framställningen av drottningroller i veckopressen under 1900-talet?

Material, urval & metod

Metod

Den övergripande metoden som används är en kvalitativ textanalys. Med en kvalitativ textanalys menas att studien använder sig av ett textbaserat källmaterial, där texten granskas, används, och att detaljerna i texten, alltså orden och vad orden säger, är det centrala. Utifrån det textbaserade källmaterialet och dess framställningar, utövas sedan en jämförelse mellan hur de olika drottningarnas drottningroller har framställts, görs och blir moderna. I källmaterialet har jag letat efter främst verb men likaledes adjektiv, vilket möjliggör att jag kan ta reda på hur drottningrollerna som ideal beskrivs ha gjorts eller tagit sig i uttryck. Vad gjorde drottningarna, och hur gjorde de det?

Inledningsvis har jag sammanställt tidigare forskning om hur drottningar och drottningroller, samt moderna kvinnor görs, genom verb och adjektiv. Sedan har jag också valt vilka drottningar som studeras. Det andra steget innebär att jag har identifierat när och under vilka år som de valda händelserna infaller, vilket som tidigare nämnts utgör studiens nedslag och urval i tid. För att ta reda på vilka år händelserna infaller besökte jag Kungahusets hemsida och boken *En brud för kung och fosterland* och letade upp när varje drottning förlovade, gifte sig och gjorde intåg i landet, när och om drottningen födde barn, trontillträde, död och jämna födelsedagar och bröllopsdagar, vilket jag räknar ut utifrån antalet år som gifta och när drottningen var född.⁷⁵ Denna information framkommer främst på Kungahusets hemsida och sammanställningen av dynastin Bernadottes medlemmar.

Det tredje steget handlar om hur jag har gått igenom materialet och vad jag letar efter. Jag har gått igenom alla tidningsnummer för de valda åren, och tittar framför allt nära in på när de valda händelserna inföll. När text om drottningarna identifierats läser jag vad som framkommer. Jag letar specifikt efter och tar ut hur drottningens olika drottningroller görs. För att ta reda på hur drottningrollerna görs letar jag som sagt främst efter verb, men även adjektiv som berättar hur drottningen var som exempelvis mor och hustru, eller vad och hur

⁷⁵ Kungahuset, "Bernadotteska ätten", <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte>, U.å. (hämtad 2022-04-02); Rangström, Lena, *En brud för kung och fosterland: kungliga svenska bröllop från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf*, Livrustkammaren, Stockholm, 2010.

hon gjorde eller fyllde sina roller med. Viktigt att poängtera är att jag letar efter samma företeelser för varje drottning.

När alla årgångar av tidningsnumren med de speciella händelserna och drottningar gått igenom, är det dags för det fjärde steget, nämligen att kategorisera vad undersökningens datainsamling visat. Jag kategoriserar då materialet efter vad som stämmer in med mina valda underökningskategorier, vilka är det samma som ingår i teorin om den traditionella drottningrollens: hustruskap och moderskap, med en privat och en offentlig del av varje roll. Det som inte passar in inom ramarna för den traditionella drottningrollen eller nya roller som påträffas sätts åt sidan i egna kategorier, och det som liknar den traditionella drottningrollen står kvar. Det femte steget handlar om att analysera resultatet, och för att få reda på hur den traditionella drottningrollen blir modern jämförs resultatet med vad som ligger i linje med hur den traditionella drottningrollen och moderna kvinnor görs. Genom att använda moderna kvinnor som en måttstock för det nya och förändrade, och traditionella drottningrollen som måttstocken för det traditionella och stabila, kan jag för varje drottning och drottningroll dels identifiera hur rollerna görs, dels vilka delar som finns kvar och även vad som är nytt eller hur de traditionella rollerna förändras och blir moderna. Det som i föregående steg sattes åt sidan och som inte passade in i den traditionella drottningrollen, följs upp för varje drottning, och betraktas som exempel på en förändrad drottningroll. Kort sagt: när information om drottningarna skiljer sig från den traditionella, och i stället liknar moderna kvinnor har nya, förändrade eller moderna drottningroller identifierats.

Jag analyserar med andra ord resultatet från veckopressen i relation till den traditionella drottningrollen och moderna kvinnor, och när dessa teorier, analysverktyg och förändringar förenas i en studie, kan jag besvara och kartlägga hur 1900-talets drottningroller görs, och om de blir moderna, samt på vilket sätt. Sedan studeras varje drottning för sig, i kronologisk ordning från första till den nyaste och senaste drottningen. Om jag gör på detta vis kan jag även synliggöra hur drottningrollerna ser ut och om rollerna förändras över tid.

I resultatanalysen har jag valt att ta *Idun* och *Svensk Damtidning* tillsammans. Tidningarna används tillsammans eftersom källgenomgången visade att det tidningarna nämner är nästan identiska i innehåll och citat. Det har även visat sig att samma skribenter förekommer i båda tidningarna, vilket möjligtvis kan förklara varför innehållet är identiskt. Om motsägelser däremot skulle uppkomma, skriver jag givetvis ut detta.

Urval

Källmaterialet består av två tryckta tidskrifter, damveckotidningarna *Idun* och *Svensk Damtidning* under perioden 1905–1980. Tidningarna har valts av flera anledningar. Jag har valt att just studera damtidningar eftersom materialet består av olika skribenter och ämnen. Olika skribenter och ämnen skapar tillsammans en arena där kvinnor kan ta plats och diskutera olika ämnen, däribland kvinnoideal, kvinnors rättigheter och position i samhället. Dampressen erhöll också en agens där de hade förmågan att påverka sina läsare. Med ett material som var riktat till landets kvinnor och som diskuterade kvinnor skapades ett

användbart källmaterial eftersom moderna kvinnor är ett kvinnoideal som beskrivs ha förekommit, spridits och slagit igenom i denna typ av källor framhåller tidigare forskning. Idag är damveckopressen också den ledande medieformen för rapportering om kungahuset. När damtidningar är den ledande medieformen för kunglig rapportering, passar därför detta källmaterial för att kunna besvara studiens syfte och frågeställning eftersom veckopressens skildringar kan visa på om drottningrollen och idealet moderna kvinnor förenas.

För att kunna studera om den traditionella drottningrollen blir modern under en tidsperiod på 75 år, krävs damtidningar som givits ut längre än ett par årtionden och som sträcker sig över hela tidsperioden. *Idun* och *Svensk Damtidning* visade sig sträcka över hela undersökningsperioden och var därigenom ett bra alternativ. Vidare krävdes ett källmaterial som rapporterade om kungahuset. I början av min undersökningsperiod fanns det en eller ett par tidningar som främst rapporterade om kungahuset. Jag behövde göra ett val och välja tidningarna som hade störst chans att rapportera om kungligheter eftersom det krävdes för att undersökningen skulle uppfylla syftet och frågeställningarna. I tidigare forskning nämndes det i förbifarten att *Idun* och *Svensk Damtidning* kan ha rapporterat om kungahuset.⁷⁶ Efter vidare studier framkom också att *Svensk Damtidning* dessutom under 1970-talet kallade sig själva för ”Nordens största damtidning” och ledande kungliga magasin, vilket var passande för min studie, även om tidigare forskning inte nämnde detta.⁷⁷ Om tidningen mynnade ut till att vara inriktad på kunglig rapportering, då bör det finnas skäl att tro att *Svensk Damtidning* rapporterade om kungahuset tidigare också. Av damtidningarna som gavs ut under 75 år och som rapporterade om kungahuset var alltså *Idun* och *Svensk Damtidning* de bästa alternativen.

Det visade sig också vara nödvändigt att ha två olika tidningar eftersom *Idun* och *Svensk Damtidning* nämnde olika mycket om drottningarna, och med dessa två tillsammans gavs tillräckligt källmaterial för att besvara studiens syfte och frågeställning. I anslutning till detta bör nämnas att dessa damtidningar hade en kontinuerlig publikation under hela min undersökningsperiod. När källmaterialet gavs ut kontinuerligt var detta en fördel eftersom medierna följde och rapporterade om kungligheter. Med ett material som rapporterade om kungligheter gav detta mig chansen att studera drottningarnas uppdrag och ”speciella händelser” i närtid eftersom tidningarna skrevs och gavs ut i nära anslutning till händelserna. Det är slutligen mot bakgrund av dessa anledningar som *Idun* och *Svensk Damtidning* har valts till källmaterial.

I de tryckta tidningarna studerar jag texten som handlar om drottningarna, vilket innefattar allt från kortare notiser på ett par rader till längre reportage, personliga intervjuer och minnesskrifter efter drottningarnas död. De personliga intervjuerna, minnesskrifterna och reportagen omfattar vanligen ett par sidor. Jag har valt att analysera text framför bilder, reklam och diskussionsinlägg, eftersom de längre textmaterialen visade sig nämna mer och framför allt mer detaljerat om drottningarna och hur de fyllde sina drottningroller, än

⁷⁶ Gustafsson, Karl Erik, Rydén, Per, Holmberg, Claes-Göran, Oscarsson, Ingemar & Torbacke, Jarl (red.), *Den svenska pressens historia 1 I begynnelsen (tiden före 1830)*, Ekerlid, Stockholm, 2000, s. 328; Holgersson, 2005, s. 118.

⁷⁷ *Svensk Damtidning*, 1977, nr. 45, s. 1; *Svensk Damtidning*, 1976, nr. 14, s. 1.

exempelvis de kortfattade reklamerna och diskussionsinläggen. Med textmaterialet framkommer den information som behövs för att kunna studera hur den traditionella drottningrollen görs och blir modern, och därigenom kan jag uppfylla studiens syfte. Dock bör poängteras att en analys av tidningarnas bilder också bidrar till hur drottningrollen skapas, och hade varit ett möjligt källunderlag att studera. En analys av enbart bilder hade inte gett mig den mängden, detaljer och förändringar över tid som textmaterialet gör, och därför hade jag inte kunnat uppfylla studiens syfte och frågeställning om en bildanalys utövats. En kombination av text- och bildanalys hade säkerligen varit mer givande än endast bilder och gett en bredare bild av hur drottningrollen skapades, men utifrån studiens syfte, den långa tidsperioden, stora antal källor och flertalet drottningar förblir en textanalys det mest användbara. En kombination av bild- och textanalys kan dock vara aktuellt för kommande forskning att vidareutveckla mina resultat med och förståelsen av hur drottningrollerna gjordes och blev moderna.

Jag undersöker tidsperioden 1905–1980. Detta är en tid då fenomenet moderna kvinnor växer fram och tar allt större plats i samhället och i veckopressen. Severinsson och andra modernitetsforskare studerar perioden 1900-talets början till mitten av 1950-talet ur modernitets- och moderna kvinnors perspektiv. Det var under denna tid som de moderna kvinnorna tilläts att vara till för sig själva och förväntades sträva mot frihet och självförsörjning. Samtidigt framgår det inom drottning- och monarkiforskningen att drottningrollen i Sverige under 1900-talet ännu inte har undersökts, utan forskningsfältet har i stället fokuserat på drottningar men även drottningroller fram till och med 1850-talet. Undantaget är dock Tegenborg Falkdalen som undersöker drottningidealet och med drottningarna som personer i fokus 1500–2020 i en populärvetenskaplig bok med begränsade egna källstudier. Tegenborg Falkdalen studerar dock inte hur drottningrollerna görs eller blir moderna. Hur drottningrollerna görs och blir moderna under 1905–1980 verkar inte ha studerats av någon av forskningsfältet, därför har jag valt att studera en tidsperiod på 75 år.

Studien kommer ta sin början 1905. Studiens startpunkt blir 1905 eftersom jag i enlighet med vad som diskuteras under Metod, har valt en metod som innebär att jag följer rapporteringen av drottningarna från förlovning och bröllop till deras död. För att jag skulle kunna utöva min metod och genomföra studien som planerat, föll valet på 1905 eftersom det var det år som det första bröllopet mellan en blivande kung och drottning ägde rum under den period då tidningarna jag undersöker gavs ut. Det kungabröllopet som ägde rum före 1905 skedde 1881, flera år innan källmaterialet hade grundats. Studien avslutas 1980 eftersom *Idun* under detta år läggs ner, vilket gör året till ett lämpligt slutdatum.

Jag undersöker således tidningarna *Idun* och *Svensk Damtidning* som givits ut under denna 75-årsperiod, och av dessa år har vissa valts ut som är särskilt intressanta. Totalt har jag av denna 75-årsperiod undersökt 49 år av tidningsutgivelse. När källmaterialet består av veckopress, kom nya nummer ut varje vecka, vilket ger omkring 52 nummer per år och tidning, och sammanlagt ges ca 104 nummer ut av *Idun* och *Svensk Damtidning* sammanlagt varje år. Om man multiplicerar antalet år: 49 gånger 104 lösnummer av tidningar, innebär detta att studiens källmaterial omfattar 5000 lösnummer. För att botanisera i källmaterialet

och tidsperioden, har jag gjort ett metodologiskt val som är i enlighet med Rotbains: jag har valt att bygga studien kring ”speciella händelser”. Med speciella händelser menas återkommande teman som förekommer för varje drottning och med återkommande teman kan jag studera och skapa en kontinuitet mellan varje drottning och förändring över tid, vilken är en av anledningarna varför dessa valdes. De speciella händelserna innefattar förlovning, bröllop, intåg i landet, barnafödande, trontillträde, jämna födelsedagar, bröllopsdagar och drottningarnas bortgångar vilka är typexempel på traditionella delar av drottningars liv. Undantag har också gjorts under världskrigen och när en drottning blir änka och ensamstående, eftersom veckopressen vid dessa tillfällen har rapporterat extra om vad de kungliga damerna gjorde, vilket är aktuellt i min studie. Fler undantag som jag gjort är för Silvia Sommerlath. Silvia studeras under fem år, vilket gör att jag gått igenom alla tidningar som givits ut. Jag kan motivera valet eftersom de ”speciella händelserna” också inföll under dessa år. Vidare valdes och har de speciella händelserna en annan funktion, nämligen att det är vid dessa händelser som veckopressen har rapporterat som mest om drottningarna, och när jag utgår från alla dessa händelser erhåller jag tillräckligt med textunderlag för att uppfylla studiens syfte och frågeställningar. Jag är medveten om att antalet valda händelser är många till antalet, men det har som sagt varit nödvändigt utifrån min undersökning. Jag har slutligen bestämt att ur mitt stora källmaterial kommer jag att fokusera på de breda penseldragen i materialet, snarare än detaljerna. Avslutningsvis har studiens källmaterial, studieobjekt och tidsperiod anpassats efter varandra.

I *Idun* och *Svensk Damtidning* undersöks drottninggemåler, alltså hustrur till regenten eller den blivande regenten. Efter att tidsperioden anpassats efter källmaterialet och vilka drottningar som var verksamma inom ramarna för de valda händelserna, är fyra drottninggemåler aktuella: Margareta av Connught, Louise Mountbatten, Sibylla Sachsen-Coburg-Gotha och Silvia Sommerlath. Både Louise och Silvia blev officiellt landets drottning och var gifta med regenten. Sibylla och Margareta å andra sidan hann av olika anledningar aldrig att bli drottningar. De blivande drottningar förväntades dock fylla drottningrollerna på liknande vis som Louise och Silvia, vilket gör att Sibylla och Margareta är aktuella för min studie, samtidigt som såväl *Idun* och *Svensk Damtidningar* behandlar dem som ”riktiga” drottningar. Fler anledningar varför blivande drottningar undersöks beror dels på att jag behövde få ett fylligare material och fler antal drottningar att undersöka, eftersom Louise och Silvia inte gav mig tillräckligt, dels eftersom jag vill studera hur drottningrollen förändras och blir modern, och med fyra ”drottningar” kan jag synliggöra och analysera detta djupare. Urvalet av drottningar har alltså utgått från materialet. Slutligen vill jag poängtera att Sibylla och Margareta kommer kallas för drottningar.

De speciella händelser och år som studien utgår från:

- Drottning 1 – Margareta. Förlovning, bröllop, intåg i landet 1905, barnafödslar 1906, 1907, 1910, 1912 & 1916. Trontillträde/kronprinsessa 1907. Jämna födelsedagar, 1912 & 1917. Jämna bröllopsdagar 1915. Död 1920. Undantag första världskriget 1914–1919, kungligt representationsbesök: 1908, 1911 & 1913. Tillbakablick på Margaretas liv, nämns när drottning nummer 2 blir landets första dam, 1930.

- Drottning 2 – Louise: förlovning, bröllop, intåg i landet 1923. Trontillträde som landets första dam 1930. Trontillträde som drottning 1950. Jämna födelsedagar: 1929, 1939, 1949 & 1959. Jämna bröllopsdagar: 1933, 1943, 1953 & 1963. Jämna jubileum som drottning: 1960. Död 1965. Undantag andra världskriget 1939–1945. Notering: Sibylla och Louise vara nästan samtida. De år som Sibylla studerats har också Louise undersökts och tvärt om.
- Drottning 3 – Sibylla: Förlovning, bröllop och intåg i landet 1932. Barnafödslar 1934, 1937, 1938, 1943, 1946. Undantag andra världskriget 1939–1945 & makens bortgång 1947. Jämna födelsedagar 1938, 1948, 1958, 1968. Jämna bröllopsdagar 1942. Trontillträde/rikets första dam 1965, jämt 1970. Död 1972.
- Drottning 4 – Silvia. Förlovning, bröllop, trontillträde 1976. Barnafödslar 1977 & 1979. Övriga år 1978 & 1980.

I studien kommer jag använda benämningen drottning i stället för den korrekta termen drottninggemål. Jag har i enlighet med Rotbain noterat ett problem inom såväl det akademiska forskningsfältet om drottningar som i vardagligt tal, där ordet drottning används för såväl en regerande drottning som drottninggemål, och dessa verkar lätt blandas samma.⁷⁸ Skillnaden på regerande drottning och drottninggemål är följande: En regerande drottning är officiellt landets kung, en kvinna som regerar landet i sin egen rätt utan att maken är kung, hon har antingen ärvt tronen eller tagit över makten.⁷⁹ En drottninggemål är å andra sidan gift med landets regerande kung, och regerar därmed inte landet, utan syftar till att stötta kungen som hans hustru.⁸⁰ Inom drottningforskningen verkar det finnas tendenser till att betona drottningarnas kön, de var först och främst kvinnor, snarare än att studera drottningarnas olika roller, betydelser och vad de gjorde för monarkin som regerande drottningar eller kungens hustru. Detta fenomen har också Rotbain poängterat, och hon uttrycker på ett passande vis följande kritik mot drottningforskningen: ”Sammanblandning[en] [mellan drottninggemåler och regerande drottningar] förminska den kvinnliga regentens maktposition och osynliggör drottninggemålets betydelse.”⁸¹ Jag väljer slutligen att använda ordet ”drottningar” som sammanhållande term för de olika kvinnorna som undersöks, just eftersom ordet rymmer båda dessa konnotationer. Det är alltså inte menat att dölja något, utan tvärt om lyfta fram tvetydigheten som finns i rollen.

Damveckopressen tillkom med syftet att få tidningarnas läsare att vilja prenumerera och köpa fler nummer. Syftet var med andra ord kommersiellt och gick ut på att tjäna pengar, och vände sig till landets kvinnor som den huvudsakliga konsumentgruppen. Det som rapporterades handlade delvis om kungahuset, kvinno- och rösträttskampen, mode och kultur.

⁷⁸ Rotbain, 2018, s. 21–22.

⁷⁹ Rotbain, 2018, s. 21–22; Dermineur, 2017, s. 5–6; Earenfight, 2013, s. 6–10:

Exempel i svensk kontext är drottning Kristina och vår blivande drottning, kronprinsessan Victoria. I Storbritannien finns drottning Elizabeth I och II, Danmarks nuvarande drottning Margareta och Katarina den Stora av Ryssland.

⁸⁰ Rotbain, 2018, s. 21–22; Dermineur, 2017, s. 5–6; Earenfight, 2013, s. 6–10; Exempel på regentgemåler är i Sverige: Louise, Silvia och Josefina av Leuchtenberg, i Storbritannien Ann av Hanover & Charlotte av Mecklenburg-Sterlitz .

⁸¹ Rotbain, 2018, s. 22.

Det handlade om att locka och behålla läsarnas intressen, snarare än att endast följa kungahusets drottningar och hur drottningrollerna gjordes. Aktuellt för min undersökning är att jag inte undersöker hur drottningarna och drottningrollerna egentligen var, vilket veckopressen inte kan besvara, utan därför använder jag i stället veckopressens framställningar och beskrivningar av hur drottningarnas drottningroller gjordes och hur de blev moderna. Studiens syfte och frågeställningar har anpassats utifrån veckopressens förutsättningar. Fler källkritiska falluckor angående källmaterialets framställningar kan säkerligen påträffas i att veckopressens skildringar av drottningarna kan ha varit påverkad av materialets karaktär, att sälja, och därför tar jag med detta i beaktning när jag analyserar damtidningarna. Jag menar att veckopressen har en agens, eftersom tidningarna kan påverka och sprida en viss bild av exempelvis hur drottningrollerna gjordes och har därmed förmågan att påverka läsarna. Slutligen gavs veckopressen vanligen ut samma vecka eller i nära anslutning till det som rapporteras, vilket möjligen medför att innehållet ofta är relativt ”färskt eller aktuellt” och kan likaledes påverka hur drottningarna framställs. Dessa källkritiska aspekter har alltså tagits i beaktning i studiens tillvägagångssätt och syfte.

Material

Inledningsvis, vad är veckopress? Veckopress är ett samlingsnamn för tidningar som gavs ut med jämna mellanrum, exempelvis familjetidningar, herrtidningar, damtidningar eller damveckopress. Dagspress är, till skillnad från veckopress, tidningar som syftade till att rapportera och informera om olika händelser. Veckopress å andra sidan har i regel kommersiella syften, och lockade kunder att köpa fler nummer och tjänster, snarare än rapportera om nyheter.

Min studie undersöker som tidigare nämnts damveckopressen *Idun* och *Svensk Damtidning*. *Idun* anses av somliga vara en av landets första veckotidningar med kvinnlig målgrupp och kommersiella vinstintressen, och föregångaren och förebilden till *Svensk Damtidning*.⁸² *Idun* grundades 1887 av journalisten Frithiof Hellberg, och levde kvar till 1963. Perioden 1963–1967 slogs *Idun* ihop med tidningen *Vecko-Journalen* och bildade *Idun-VeckoJournalen*. 1968 ändrades namnet till *Vecko-Journalen* som lades ner 1980. En månadsvariant av tidningen levde kvar till 2002.⁸³

Från 1900-talets början skiftade tidningens profil, från att ha varit en praktisk tidning för den borgerliga kvinnan i hemmet, till att rapportera om vad som var aktuellt i samhället och kulturen. *Idun* blev en ”tidning för och om kvinnorna i tiden”.⁸⁴ Tidningen innehöll nyheter om kultur, material som belyste kvinno- och rösträttsfrågor och vikten av kvinnlig skolgång. Tidningen gav utrymme för personer som var aktiva inom kvinnorättrörelsen som kunde framföra sina budskap, men likaledes gavs utrymme till kritiker med andra åsikter. Tidningen

⁸² Gustafsson, Rydén, Holmberg, Oscarsson & Torbacke (red), 2000, s. 326; Nordenstam, Anna (red.), *Nya röster: svenska kvinnotidskrifter under 150 år*, Gidlund, Möklinta, 2014, s. 89.

⁸³ Gustafsson, Rydén, Holmberg, Oscarsson & Torbacke (red), 2000, s. 326; Nordenstam (red.), 2014, s. 89.

⁸⁴ Nordenstam, Anna, Göteborgs universitetsbibliotek, *Äldre svenska kvinnotidskrifter*. 2011, <http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/kvinnotidskrifter/historik/>. (Hämtad 2022-04-05).

innehöll också flera illustrerade porträtt och reportage om intressanta män och kvinnor, rapportering av kungahuset, skönlitterära inslag och dammode.⁸⁵ Som en tidning för och om kvinnorna i tiden vände sig *Idun*:

till en bred målgrupp av både mer fristinnande självförsörjande och konservativa kvinnor [...] [samt en] intellektuell elit och visade en strävan efter att ligga steget före den allmänna kvinnoopinionen. Den kan således ses som det mer politiska veckopressalternativet för medelklassens och framför allt yrkesarbetande kvinnor.⁸⁶

Idun behöll samma profil och konsumentgrupp fram till och med 1980. Tidningen fortsatte att rikta sig till de högre samhällsskiktens kvinnor med rapportering av kultur, litteratur, politik och artiklar om betydelsefulla personer inom dessa fält.⁸⁷ *Idun* utmärkte sig även genom att ha större och utförligare reportage, recensioner och texter av kvalitetslitteratur, teater och musik. Tidningen beskrevs också ha utförligare och intensivare bevakning av kungahuset, vilket är aktuellt för min studie.⁸⁸ *Idun* kan slutligen betraktas som den finare och dyrare konkurrenten till *Svensk Damtidning*, med läsare som främst bodde i städerna. Slutligen vill jag poängtera att när *Idun* bytte namn till *Idun-Vecko-Journalen* och sedan *Vecko-Journalen*, kommer min studie använda de nya namnen när de brukades.

Svensk Damtidning å andra sidan, grundades i 1889 av Hans Pettersson, och vände sig till en bredare publik, samt ansågs vara den billigare och mindre fina konkurrenten till *Idun*.⁸⁹ *Svensk Damtidnings* läsare befann sig både i städer och på landsbygden, och bestod främst av lägre medelklass och arbetarklassens kvinnor.⁹⁰ Tidningen innehöll omkring 1900-talets början vardagliga och husliga ämnen, men ett par årtionden senare utökades innehållet med ett par artiklar och reportage om personer inom kulturen och kungligheter, samt texter som belyste kvinnokampen. *Svensk Damtidning* tenderade också att innehålla ”fria ord, den breda, folkliga men med dåtida mått mätt [...] goda och nyttiga litteraturen och det låga priset”.⁹¹ Omkring 1960-talet präglades innehållet i *Svensk Damtidning* ”i hög grad av skvallerjournalistik”.⁹²

När jag inledde processen med att välja källor och började gå igenom *Idun* och *Svensk Damtidning*, väntade jag mig att tidningarna skulle ge lite olika framställningar av drottningarna. Jag väntade mig detta eftersom *Idun* enligt tidigare forskning var den mer politiska, medan *Svensk Damtidning* inte var detta i samma utsträckning, men i min materialgenomgång visade sig detta inte vara fallet. Snarare har tidningarna kompletterat varandra trots att tidningarna beskrivs ha olika profil och typ av kvinnlig målgrupp.

⁸⁵ Gustafsson, Rydén, Holmberg, Oscarsson & Torbacke (red), 2000, s. 328.

⁸⁶ Severinsson, 2018, s. 52.

⁸⁷ Engblom, Lars-Åke, Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per, *Den svenska pressens historia 4 Bland andra massmedier (efter 1945)*, Ekerlid, Stockholm, 2002, s. 201.

⁸⁸ Holgersson, 2005, s. 118.

⁸⁹ Holgersson, 2005, s. 76, 83–84, 113 & 117; Severinsson 2018, s. 52.

⁹⁰ Holgersson, 2005, s. 83–84.

⁹¹ Holgersson, 2005, s. 118.

⁹² Engblom, Gustafsson & Rydén, 2002, s. 200.

Teori

I detta delkapitel presenterar jag studiens teoretiska utgångspunkter: moderna kvinnor, den traditionella drottningrollen, privat och offentligt.

Moderna kvinnor

Studiens första analytiska begrepp är moderna kvinnor. Moderna kvinnor betecknar modernitet, förändring och nya möjligheter, och är på många sätt, som nämndes i tidigare forskning, motsatsen till den stabila, traditionella och seglivade drottningrollen. Min definition av moderna kvinnor är mestadels hämtad från Severinsson. Jag har sammanställt och tolkat Severinssons forskning och skapat mitt eget analytiska verktyg – hur moderna kvinnor görs. Dock bör sägas att moderna kvinnor var och betraktas som en idealbild av hur de nya kvinnorna förväntades leva sina liv, och kunde likt drottningrollen vara svår att uppfylla fullt ut. Dessa ideal fördes fram och blev tillgängliga genom bland annat damveckopressen.

Idealet moderna kvinnor var en ny typ av kvinnor, en grupp som hade fler möjligheter än tidigare generationers kvinnor, som blev sina egna individer och aktörer. Idealet växte fram under 1900-talets början, och slog igenom under 1920- och 1930-talet. Moderna kvinnor gjordes och kännetecknades av att i större utsträckning än tidigare förväntas vara självförsörjande, ha ett eget arbete eller annan sysselsättning. De förväntades skaffa och ägna sig åt sina intressen, ta sig tid för sig själva, sätta sig själva först, ha ett större socialt liv med vänner, samt delta i offentligheten utan make eller förmyndare. Ledorden för moderna kvinnor var frihet och fler möjligheter att foga över sitt eget liv, även arbetet, och moderna kvinnor ställde nya krav på sin samtid.⁹³ Severinsson menar dock att det rådde en dubbelsidighet mot moderna kvinnor, å ena sidan skulle de vara självständiga och självförsörjande, men å andra sidan inte för självständiga och moderna eller nya i relation till den traditionella kvinnorollen, med make och barn.⁹⁴ Denna balansgång och dubbelsidighet medförde att rollen som modern kvinna var dubbelriktad, både till för sin egen skull och för andra.

Om moderna kvinnor trots allt valde att ingå ett heterosexuellt äktenskap och skaffa familj, fanns idealet kamratäktenskap. Jag ser kamratäktenskapet som en kompromiss mellan den moderna kvinnas självständighet och den traditionella kvinnorollens ideal om att stanna i hemmet och ta hand om barnen. Detta är ett exempel på modernitetens dubbelsidighet. Kamratäktenskapsidealet kunde delas in i en tidig och en senare variant. Den tidigare varianten av kamratäktenskap var att:

kvinnor förväntades vara kamrater åt sina makar. I denna tidiga förståelse av kamratskapet handlade det framför allt om att kvinnan skulle lämna sin traditionella genusposition och

⁹³ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

⁹⁴ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

förkovra sig i makens intressen för att vara en god partner i vilken han kunde spegla sina egna intressen och intelligens. Vad som var slående här är att kvinnorna sågs som omformningsbara och att de borde omforma sig efter sina äkta makars önskemål.⁹⁵

Den senare varianten blev allt vanligare under 1920- och 1930-talet, och låg mer i linje med idealbilden av moderna kvinnor.⁹⁶ Den innebar att passionen skulle styra paret, och att maken och hustrun valde varandra av fri vilja, där ”makarna skulle vara kamrater med varandra”.⁹⁷ Makarna förväntades också ta lika mycket ansvar för barn, hem och äktenskap. Paret kunde med fördel dela varandras intressen och därmed spendera tid tillsammans. Jag uppfattar Severinssons forskning som att kamratäktenskapet innebar att makarna hade ett gemensamt liv, samtidigt förväntades moderna kvinnor ha ett eget liv utanför hemmet och äktenskapet, ha ett arbete, intressen, träffa vänner och delta i offentligheten, samt vara självständiga och foga över sina egna liv.⁹⁸ Jag menar vidare att om de moderna kvinnorna ingick ett kamratäktenskap och hade ett eget liv utanför hemmet, tilläts också kvinnorna vara sina egna personer även i hemmet och i det privata utanför offentligheten. Moderna kvinnor förväntades ha ett privatliv även i rollen som mödrar och hustrur. Moderna kvinnor kan i mångt och mycket varit före sin tid till skillnad från den traditionella drottningrollen.

Den traditionella drottningrollen

I tidigare forskning framhålls att drottningarnas olika roller har varit förhållandevis stabila och existerat sedan 300-talet i vår tidräkning. Min studie använder därför begreppet traditionell drottningroll för att kontrastera till hur drottningrollen blir modern.

Historikern Avigail Rotbain har renodlat och namngett vad en drottningens olika roller innebär: Hustruskapet – att vara hustru till kungen, och genom äktenskapet agera en ”social förening med syfte att skapa nya nätverk och allierade eller bekräfta existerande relationer” mellan olika kungahus och länder.⁹⁹ Moderskapet – att föda arvingar och säkra tronföljden och därmed dynastin fortlevnad.¹⁰⁰ Den tredje rollen var främlingskapet, vilket enligt Rotbain innebar att genom kungliga äktenskap kunde en före detta fiende, alltså ett annat land, omvandlas till en allierad eller samarbetspartner genom att en utländska prinsessa gifte in sig i och blev en del av det svenska kungahuset. Rotbain menar att ”främlingskapet var en förutsättning men också en potentiell risk” för att välja utländska drottningar.¹⁰¹

I min undersökning kommer jag delvis använda och hämta min definition från Rotbains forskning, men jag har modifierat kategorierna och anpassat dem efter min studies behov och källmaterial. Jag kommer kalla dessa drottningroller för de *traditionella drottningrollerna*. De traditionella drottningrollerna har två roller – hustruskap och moderskap, och inte en tredje

⁹⁵ Severinsson, 2018, s. 108.

⁹⁶ Severinsson, 2018, s. 107.

⁹⁷ Severinsson, 2018, s. 111.

⁹⁸ Severinsson, 2018, s. 109 & 66–77.

⁹⁹ Rotbain, 2019, 25–30.

¹⁰⁰ Rotbain, 2019, 25–30.

¹⁰¹ Rotbain, 2019, 132.

roll som Rotbains främlingskap. Jag väljer bort främlingskapet eftersom jag på grund av begränsad tid behövt begränsa vilka roller som hinner undersökas. Utifrån den andra forskningen om drottningar verkar hustruskapet och moderskap varit grunden i drottningens roll, och därför väljer jag också bort främlingskapet. Det bör dock poängteras att Tornbjer nämner att landets kronprinsessor och drottningar kring 1900-talets början omnämns med dessa aspekter vilket också Rotbains källmaterial och studie visar, men inte mitt källmaterial.¹⁰²

Mitt bidrag till förändringen av drottningrollerna är att hustruskapet och moderskapet utgör grunden i en drottningens traditionella roller, men enligt mig har dessa roller både en privat och offentlig sida. Vad som menas med och hur privat och offentligt kommer användas i undersökningen diskuteras djupare i nästa teoridel. Men kortfattat benämner jag det privata som drottningens privatliv, hennes personliga relationer som familj, föräldraskap, äktenskap, sexualitet och personlighet som en begränsad grupp får ta del av, exempelvis närmaste familjen eller hushållet, medan det offentliga är det som är synligt och tillgängligt för fler eller det som är ”utåt sett”. Vad som präglade det privata och offentliga av hustruskapet och moderskapet definieras nedan. Slutligen vill jag i enlighet med Rotbain poängtera att drottningrollerna inte bör ses som separata, utan rollerna gick in i varandra och samspelade, vilket kan medföra att rollerna kan vara svåra att särskilja, men fortfarande högst lika aktuella att studera och kategorisera på detta vis.

Vidare kommer jag för att variera språket i studien använda och växla mellan drottningroll, drottningens olika roller eller drottningenskap. För mig är drottningrollen ett ideal som varje drottning förväntades sträva mot och uppfylla, ett ideal som kunde vara svåruppnåeligt. Genom att betrakta den traditionella drottningrollen på detta vis, kan jag studera hur den blir modern eller görs modern.

Jag vill poängtera att min studie ställer drottningroller mot kvinnoroller. En drottningens plikter överensstämmer på många sätt med kvinnors plikter i stort, exempelvis vara hustru och moder, men drottningen förväntades göra dessa plikter i större skala. Drottningen skulle vara den främsta av sitt kön, och därmed även den främst inom hur rollerna tog sig i uttryck.

En avslutande reflektion av den sammanställda teorin om den traditionella drottningrollen är att drottningarna främst var till för andra: sin make, sina barn, landet och dess folk. Hon var inte till för sig själv. Jag menar därför att drottningrollerna var förhållandevis enkelriktade, drottningen och hennes roller var till för andra, vilket jag tar med mig vidare in i studien.

Nedan diskuteras vad de olika drottningrollerna innehöll och vad historiens drottningar förväntades uträtta och göra och hur de beskrevs.

Det offentliga hustruskapet

¹⁰² Tornbjer 2002 s. 124–130; Rotbain, s. 132–136.

I den offentliga delen av drottningars hustruskap skulle drottningen som hustru just ute i offentligheten visa upp drottningens undergivenhet i relation till maken och kungen. Undergivenheten kunde visas upp dels genom drottningens sätt, dels vara tillgiven, lydig och stöttande, stå vid hans sida samt ära och vara trogen äktenskapet.¹⁰³ Tillsammans med maken förväntades hon vara förebild för landets folk. Drottning tog rollen som den främsta, högsta och ideala av sitt kön, en förebild för landets kvinnliga invånare.¹⁰⁴ Drottningen kunde som hustru också användas som ett verktyg eller funktion som skapade och bekräftade olika allianser, relationer och sociala kontakter/nätverk mellan exempelvis länder och kungahus.¹⁰⁵ Äktenskapet kan därför ägt rum just genom att drottningen var en del av denna allians. Även vid hovet och ”på slottet skulle drottningen som representativ hustru vid sin makes sida sprida glans genom sin närvaro”.¹⁰⁶ Drottningenskapet kunde också innebära att drottningen förväntades att vara en ”representativ och älskvärd värdinna i hovets umgängesliv,” där hennes överordnade ställning över alla förutom hennes make kungen, krävde att hon hade en värdig framtoning.¹⁰⁷ Men ”drottningen skulle [även] ange tonen vid hovet och ansvarade för att ärbarhet och sedlighet präglade umgängeslivet”.¹⁰⁸

Det privata hustruskapet

Den privata delen av hustruskapet rörde relationen till maken, hemmet och hushållet. I den privata relationen med maken förväntades hon vara underordnad maken och lyda honom. Drottningen skulle också leda, sköta om och stanna i hemmet och hushållet, likaledes vara en god och dygdig husmor. Husmodern skulle gärna syssla med handarbete, vara sparsam, försiktig, tystlåten samt moderlig i sina insikter och handlingar.¹⁰⁹ I dessa roller skulle drottningen gärna framträda som ung, söt, charmig, from, kysk, gudfruktig, mild, behagfull, fruktsam och vara god eller besitta godhet.¹¹⁰ Aktuelltt att komma ihåg är att omvärlden verkar fått begränsad insyn i det kungliga äktenskapet.

Det privata moderskapet

Drottningens främsta uppgift och drottningroll var moderskapet. Moderskapet fyllde drottningen genom att hon skulle producera och föda många föda barn, helst söner och arvingar som säkrade dynastins fortlevnad.¹¹¹ Även om idealet var beständigt över tid så

¹⁰³ Rotbain, 2019, s. 16–30; Orr, 2002, s. 90; Earenfight, 2013, s. 12; Bagerius, Henrik & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion. Svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Natur & Kultur, 2015, s. 56.

¹⁰⁴ Rotbain, 2019, s. 59; Orr, 2002, s. 151; Rotbain, I *Politik och passion. Svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Bagerius & Berglund (red.), 2015, s. 153.

¹⁰⁵ Rotbain, 2019, s. 28; Dermineur, 2017, s. 5.

¹⁰⁶ Tegenborg, 2020, s. 28.

¹⁰⁷ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

¹⁰⁸ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

¹⁰⁹ Orr, 2002, s. 120; Rotbain, 2019, s. 16–30.

¹¹⁰ Orr, 2002, s. 54, 90 & 106; Rotbain, 2019, s. 60, 63 & 83; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 387; Bagerius & Berglund, (red.), 2015, s. 56; Earenfight, 2013, s. 8.

¹¹¹ Rotbain, 2019, s. 27; Orr, 2002, s. 53, 74 & 145; Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660-1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 5–7; Earenfight, 2013, s. 7; Watanabe-O'Kelly, & Morton, (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, s.

skedde en viss förändring av dess innehåll. Under medeltid och tidigmodern tid gick moderskapet ut på att drottningen skulle föda barn för rikets skull, inte för sin egen vilja eller behov.¹¹² En drottning som producerade många barn kunde kallas för en lyckad och produktiv moder.¹¹³ Även om drottningen förväntades föda barn, behövde hon dock i begränsad utsträckning vara närvarande i barnens liv, eftersom det fanns anställda som skötte om barnen. Som mor ansågs hon behöva vara mild, vårdande och omsorgsfull i sina handlingar.¹¹⁴ Om drottningen däremot fick missfall och inte födde några levande barn, förblev tronföljden och dynastins framtid oviss, och därigenom gavs skäl att anklaga drottningen för att ha misslyckats med sin viktigaste drottningroll.¹¹⁵ Skulle drottningen däremot förbli barnlös eller erhålla rollen som styvmoder till kungens barn, kunde moderskapet ändå uppfyllas. Styvmoderskapet kunde utövas när drottningen ägnade sig åt kulturella aktiviteter, konstnärligt arbete, eller axla en större och mer dedikerad roll som sörjande för landets folk.¹¹⁶ Denna del kanske passar bättre under det offentliga moderskapet, men jag ser detta som ett exempel på när en del av moderskapet har både privat och offentliga delar och att det därför kan vara svårt att särskilja dessa dimensioner från varandra.

Moderskapet kunde också ta sig uttryck i när drottningen hade ”till uppgift att fostra de unga kvinnorna i sin uppvaktning till att vara flitiga, lydiga och ödmjuka och hon skulle vaka över att inga olämpliga förbindelser knöts”.¹¹⁷ Moderskapsrollen innebar likaledes att med drottningens moderliga omsorger skulle hon hitta lämpliga makar till hennes hovjungfrur och kvinnliga släktingar som hon skulle fostra och ha i sin tjänst. Detta är ett exempel på hur moderskapet och hustruskapet gled in i varandra.¹¹⁸

Under 1800-talet kom drottningens moderskapsideal att ändras något. Det förändrade moderskapet tog sig uttryck i att drottningen nu kunde föda barn för sin egen skull, inte för rikets.¹¹⁹ I rollen som mor förväntades hon i större utsträckning än tidigare, i såväl hemmet som ute i offentligheten, älska sina barn, och vara mer delaktig i barnens liv och uppfostran, men hur mycket eller på vilket sätt verkar vara oklart. Enligt Rotbain förändrades moderskapsrollen när kungafamiljen antog ett mer borgerligt samhällsideal.¹²⁰ Dock kvarstår frågan hur moderskapet gjordes under 1900-talet.

Det offentliga moderskapet – landsmoderskapet

En drottning kunde exempelvis beskrivas ha gett uttryck för landsmoderskapet genom att vara omsorgsfull för och mot folket, där drottningen blev en samlande och närvarande moder.

49 & 237; Dermineur, 2017, s. 5; Albinson & Hallett, i *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, David & Ford, Lisa L. (red.), 2017, s. 77–106.

¹¹² Orr, 2002, s. 85.

¹¹³ Orr, 2002, s. 84, 85, 145, 90 & 55; Marchner, Bindman & Ford, 2017, s. 68; Orr 2004, s. 5.

¹¹⁴ Orr, 2002, s. 151; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 374.

¹¹⁵ Orr, 2002, s. 55.

¹¹⁶ Orr, 2002, s. 116, 153, 163, 174–179.

¹¹⁷ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

¹¹⁸ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

¹¹⁹ Rotbain, 2019, s. 141.

¹²⁰ Rotbain, i *Politik och Passion*, Bagerius & Berglund (red), 2015, s. 153; Rotbain 2019, s. 137–139.

Detta genom att be förböner för undersåtarna och iklä sig rollen som ett förbedjarskap, eller genom att uttrycka sin oro för undersåtarnas välfärd eller skänka pengar till landets fattiga. Drottningen kunde antingen visa omsorg om krigsfångar, utsatta under kristider eller dem som hade det tufft under en samhällskris.¹²¹ Ett annat sätt drottningen beskrivs ha utfört sitt landsmoderskap på kan ha varit genom att ägna sig åt välgörenhet, och då kunde hon kallas för en god landsmoder.¹²² Landsmoderskapet kunde också visas genom att drottningen agerade beskyddande genom att ta emot och framföra förmildrande domar, beslut hos kungen, genom så kallad feminint vädjande. I begränsad utsträckning förväntades drottningen också ta ett beskyddarskap för organisationer eller föreningar. I rollerna som beskyddare eller involverad i välgörenhet skulle drottningarna i viss utsträckning vara delaktig i arbetet eller åtminstone engagera sig på något sätt, hur mycket nämns inte. Välgörenhetsarbetet kunde ske genom att starta eller ge bidrag till föreningar och insamlingar eller grunda skyddshem eller sjukhem.¹²³

Ett par historiker menar slutligen att landsmoderskapet delvis ändrades under 1800-talet och i större utsträckning än tidigare sammanföll med hennes personliga moderskap.¹²⁴ Tegenborg Falkdalen hävdar till och med att det tidigare nämnda ”allt mer kopplas ihop med ett idealt familjeliv i ett kärleksfullt hem. Hon skulle först och främst vara maka och mor, därefter drottning”.¹²⁵ Min studie kommer beakta huruvida detta är synligt även i veckopressen under 1900-talet, och vad det i så fall kan innebära för den traditionella drottningrollen.

Privat & offentligt

Vad betyder privat och offentligt? Enligt tidigare forskning verkar begreppen vara komplexa och svårdefinierade.¹²⁶ I kontrast till tidigare forskning, ämnar jag presentera en definition av begreppsparen, och därför är privat och offentligt studiens tredje analytiska verktyg. I min undersökning kommer inte privat och offentligt betraktas som varandras motsatser, utan begreppen samverkar och bör förstås tillsammans. Det finns av denna anledning inga tydliga gränser mellan vad som är privat eller offentligt när de båda sfärerna kan blandas samman och därmed vara svåra att särskilja. Statsbyggnad- och urbanhistorikern Carina Listerborn menar

¹²¹ Rotbain 2019, s. 44, 60, 83 & 88; Orr, 2002, s. 99; Earenfight, 2013, s. 11; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 376.

¹²² Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 377.

¹²³ Tornbjer, 2002, s. 141–142; Rotbain, 2019, s. 142; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 395–396; Grundberg, i *drottningar och makt*, Dahlberg (red), 1999, s. 126.

¹²⁴ Rotbain, 2018, s. 140–142; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 386.

¹²⁵ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 386.

¹²⁶ Baker, Susan & Doorne-Huiskes, Johanna van (red.), *Women and public policy: the shifting boundaries between the public and private spheres*, Ashgate, Aldershot, 1999, s. 4–5; Aboim, Sofia, *Plural Masculinities: The Remaking of the Self in Private Life*, Ashgate Publishing Ltd, Farnham, 2010, s. 63; Svanström, Yvonne, ”offentliga kvinnor i offentliga rum: prostitutionens reglementering i 1800-talets Stockholm”, i Florin, Christina & Kvarnström, Lars (Red.), *Kvinnor på gränsen till medborgarskap*, Atlas, Stockholm, 2001, s. 56–59; Davidoff, Leonore, “‘Old husbands’ Tales’: Offentligt och privat i feministisk historia”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2001:2, s. 4; Listerborn, Carina, ”Rådslans geografi – om privata kvinnor och offentliga män”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2001:2, s. 92–93; Petersens, Lovisa af, *Formering för offentlighet: kvinnokonferenser och Svenska kvinnornas nationalförbund kring sekelskiftet 1900*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss., Stockholms universitet, 2006, s. 38.

att ”handlingar som vi vanligtvis betraktat som privata behöver inte ske i ett privat rum och offentlighet innebär inte alltid allmän tillgänglighet.”¹²⁷ Inom det privata kan vi se det offentliga, och i det offentliga kan vi se det privata. Begreppens innebörder kan därför tendera att förändras över tid, varierar mellan olika situationer och samtidigt innehålla flera olika aspekter.¹²⁸ Min tolkning är att det inte är möjligt att ge en exakt definition av vad som är privat respektive offentligt. I undersökningen kommer jag därför att använda mig av en ”lösare” och ”öppen” definition som ses som en riktlinje, anpassad efter drottningarna och det veckopressbaserade källmaterialet. Begreppen används med vetskapen om att det privata och offentliga kan gå in i varandra, och skapa situationer som är både privata och personliga, offentliga, officiella och allmänna, vilka verkar bli tillgängliga genom veckopressens rapporteringar.

Med drottningarnas mer privata delar menas: när hon är personlig, en del av drottningens privatliv som vardagsliv, familj, moderskap, föräldraskap, äktenskap, sexualitet, släktskap, relationer, drottningens egna tankar/åsikter, känslor, drömmar, fritid, intressen, vänner, en drottningens egna aktörskap, där hon som individ får ta plats och uttrycka sig, det är en del av det privata.¹²⁹ Det privata var något som inte allmänheten alltid fick tillgång till. Inom tidigare drottningforskning verkar drottningarnas privata aspekter vara något som delvis förbisetts, men jag menar att drottningarnas privata delar var en del av hennes drottningroller och det behöver därför studeras vidare hur dessa relaterar till det offentliga, eftersom det inom det offentliga är möjligt att upptäcka det privata.¹³⁰ Jag studerar hur drottningens privata och vardagsliv relaterar till det offentliga.

Med offentligt/offentlighet menar Listerborn något som är ”öppen och tillgänglig[t] [och] [...] det allmänna och det gemensamma”.¹³¹ Offentlighet är det som visas och delvis blir tillgängligt utåt sett för fler än den närmsta familjen. Offentlighet är det allmänna samtalet som media är med och skapar. I det offentliga samtalet kan kungahuset antingen aktivt delta i intervjuer eller blir omskrivna, eller förekomma i den bild som media skapar/iscensätter. Det veckopressen är med och skapar eller sprider blir sedan den uppfattning som blir tillgängligt för allmänheten. Drottningarnas drottningroller och drottningskapet var offentligt, och tenderar ha haft få privata inslag som pressens offentliggjorde. Det offentliga hustruskapet innebar officiella plikter som statsbesök, representationsuppdrag/uppgifter och kungliga ceremonier. Det offentliga moderskapet innehöll välgörenhetsarbete och beskyddarskap för folket eller verksamheter utanför det privata. Offentlighet var också ute bland folk på föreställningar, museum, ute på stan, affärer och restauranger.¹³² Motsatsen till den offentliga

¹²⁷ Listerborn, 2001, s. 92.

¹²⁸ Jfr Calhoun, Craig J. (red.), *Habermas and the public sphere*, MIT Press, Cambridge, Mass., 1992, s. 1–42; Scott, Joan Wallach & Keates, Debra (red.), *Going public: feminism and the shifting boundaries of the private sphere*, University of Illinois Press, Urbana, 2004, s. xi & xiii; Svanström, I *Kvinnor på gränsen till medborgarskap*, Florin & Kvarnström (Red.), s. 56–57; af Petersen, 2006, s. 38; Davidhoff, 2001, s. 15.

¹²⁹ Jfr Davidhoff, 2001, s. 6–7; Af Petersen, 2006, s. 38–39.

¹³⁰ Jfr Rotbain, 2019; Earenfight, 2013; Tornbjer, 2002; Orr, 2002. Watanabe-O’Kelly, & Morton, (red.), 2017; Dremineur, 2017.

¹³¹ Listerborn, 2001, s. 92.

¹³² Jfr Davidhoff, 2001, s. 7, 12 & 15; Af Petersen, 2006, s. 38–39.

traditionella drottningrollen och drottningen var de moderna kvinnorna. De moderna kvinnorna förväntades vara både offentliga och privata – de förväntades till och med vara drivande inom det privata. Det privata förväntades vara offentligt – det är inte dolt i hemmet utan tvärtom öppet och allmänt, vilket veckopressen verkar uppmana och rapportera om. Hur går detta ihop för drottningarna och drottningrollerna? Det ämnar den kommande resultatredovisningen att utforska vidare.

För att nyansera användningen av privat och offentligt vill jag lägga till ytterligare en dimension av begreppen, nämligen rätten till anonymitet ute i offentligheten. Historikern Beate Roessler menar att med de senaste årens tekniska utveckling har det blivit allt svårare för individer att skydda sin integritet och sitt privatliv från exempelvis media och offentlighetens insyn.¹³³ Roessler hävdar att varje individ har rätt till sitt privatliv, och därmed även rätten att kontrollera vilken typ av privat information som delas med kollegor, främlingar och massmedia.¹³⁴ I sammanhang när privat information sprids till omvärlden, kan det också handla om att människan har möjligheten att vara anonym och inte behöva dela med sig av deras privatliv. Om privatlivet inte offentliggörs, kan individen fortsätta leva självständigt och fritt utan media och samhällets kontroll.¹³⁵ Men Roessler poängterar också enligt min tolkning, att med pressfriheten har allmänheten rätt till viss insyn och rätten att publicera information om exempelvis kända personers liv. Här ställs då individens rätt till privatliv och anonymitet mot medias rätt att få insyn och göra det offentligt.¹³⁶

Jag tänker när de moderna kvinnorna förväntades dela med sig av sitt privatliv och delta i offentligheten, kan rätten till anonymitet och skydd av det privata också bli aktuellt för hur drottningarna och deras drottningroller framställs i veckopressen. Det kan även bli aktuellt vilken information som damtidningarna erhåller om drottningarna och därmed vilken bild som konstrueras och sprids till allmänheten. Med rätten till anonymitet, skydd av privatlivet och medias rätt till viss insyn kan jag komma åt hur media dels hanterar, dels skapar drottningarnas drottningroller. De drottningar som tillåts bli som de moderna kvinnorna som förväntades vara privata ute i offentligheten och bli sina egna aktörer, kan studiet av veckopressen och användningen av privat, offentligt och rätten till anonymitet synliggöra det som finns bortanför en officiella drottningrollen: det privata.

¹³³ Roessler, Beate. "19 Privacy And/in the Public Sphere." *Yearbook for Eastern and Western Philosophy*, 2016, no. 1, 2016, s. 243–245.

¹³⁴ Roessler, 2016, s. 245–246.

¹³⁵ Roessler, 2016, s. 246 & 249.

¹³⁶ Roessler, 2016, s. 251–252.

Resultatanalys

Drottning nr. 1 – Margareta av Connught

Foto: Kronprinsessan Margareta, 1920, vykort, Hovatelier Jaeger, fotot är privat och jag får använda denna bild. Inga ändringar har utförts.

Prinsessan Margareta av Storbritannien föddes 1882 och växte mestadels upp i England. Hon var dotter till prins Arthur, hertig av Connught och prinsessan Louise Margareta av Preussen, samt barnbarn till drottning Viktoria I av Storbritannien.¹³⁷ I januari 1905 besökte hertigfamiljen av Connught bland annat Egypten, och på en bal i Kairo mötte Margareta sin blivande make, arvprins Gustaf (VI) Adolf av Sverige. Gustaf Adolf var äldsta barn till det svenska kronprinsparet Gustav V och Victoria av Baden, och föddes också 1882.¹³⁸ Ett par dagar efter deras första möte friade Gustaf Adolf, och paret förlovade sig då båda var 23 år. Fyra månader senare, den 15 juni samma år gifte sig paret i St. George's Chapel vid Windsor Castle utanför London, och i samband med vigseln blev Margareta svensk prinsessa och

hertiginna av Skåne. I juli gjorde brudparet sitt intåg i Sverige.¹³⁹ I april 1906 föddes paret första barn, prins Gustaf Adolf, hertig av Västerbotten, som med tiden skulle gifta sig med studiens tredje drottning Sibylla. När Oscar II

avled 1907, blev Margareta och Gustaf Adolf landets nya kronprinspar. Kronprinsparet fick ytterligare fyra barn, tre pojkar och en dotter, åren 1907, 1910, 1912 och 1916. 1920 avled Margareta i sviterna efter en tids sjukdom, havandes med paret sjätte barn. Margareta dog på Kungliga Slottet i Stockholm, vid en ålder av 38, efter 15 år som svensk prinsessa, och hann aldrig bli officiell drottninggemål. Efter hustruns död blev maken Gustaf Adolf ensamstående far till sina fem barn, och 1923 gifte han om sig med lady Louise Mountbatten, studiens andra drottning, vilken var släkt med Margareta.¹⁴⁰ Margareta ligger begravd vid den Kungliga begravningsplatsen i Hagaparken i Stockholm.

¹³⁷ *Kungahuset*, "Margareta av Storbritannien och Irland". <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/margareta-av-storbritannien-och-irland> u.å. (hämtad 2022-04-27); Rangström, Lena, *En brud för kung och fosterland: kungliga svenska bröllop från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf*, Livrustkammaren, Stockholm, 2010, s. 336; Tornbjær, Charlott, *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa". <https://skbl.se/sv/artikel/Margaretakronprinsessa0>, 2020-10-27. (hämtad 2022-04-28); Alm, Göran, *Svenskt biografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa". <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9100>. U.å. (hämtad 2022-04-28).

¹³⁸ Rangström, 2010, s. 366.

¹³⁹ Rangström, 2010, s. 373–379; *Kungahuset*, "Margareta av Storbritannien och Irland", u.å., (hämtad 2022-04-27); Tornbjær, 2020, *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa". (hämtad 2022-04-28); Alm, u.å. *Svenskt biografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa". (hämtad 2022-04-28).

¹⁴⁰ *Kungahuset*, "Margareta av Storbritannien och Irland", u.å., (hämtad 2022-04-27); Rangström, 2010, s. 379–381.

För vidare läsning om Margareta och även Gustaf VI Adolf se exempelvis: Christina & Werkelid, Carl Otto, *Hon kallades Daisy: att finna en farmor*, Bonnier fakta, Stockholm, 2020; Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999; Blom,

Trots att Margareta aldrig blev drottning är hon ändå aktuell att undersöka i studien. Som nämnts i ”material och urval” var Margareta en blivande drottning och gift med landets tronföljare. Hon är aktuell att studera eftersom hon framför allt behandlades som en drottning i källmaterialet, med samma roller.

Hur framställdes Margareta som person i veckopressen? Såväl *Idun* som *Svensk Damtidning* är eniga om hur hon beskrevs, men i veckopressen beskrivs hon endast med de positiva egenskaperna: plikttrogen, enkel, praktiskt lagd, empatisk, glad, anspråkslös, älskvärd, god, handlingskraftig, närvarande/tillgänglig, uthållig, delvis tillbakadragen, varmhjärtad, vänlig och omsorgsfull.¹⁴¹ Hon hade ett ”gladlynt och lifligt” väsen, och var likaledes konstnärlig som aktiv.¹⁴²

Det offentliga hustruskapet

Tidigare drottningforskning lyfter fram att en del av en den traditionella drottningrollens hustruskap var att agera representativ partner till kungen, sprida glans med sin närvaro och ange tonen för hovets umgänge. I anslutning till detta räknas också att delta i ceremonier. Veckopressens rapporteringar av Margareta har under hennes 15 år i Sverige, 1905–1920, varit förhållandevis begränsad. Den begränsade rapporteringen gällde framför allt hennes offentliga roll som landets blivande drottning. Margareta hade trots den begränsade rapporteringen offentliga plikter och därmed ett offentligt hustruskap. En del av det offentliga hustruskapet som veckopressen inte fick insyn i var hur Margaretas och makens hovliv såg ut. I veckopressen berättas det att makarna deltog i en kunglig ceremoni, nämligen deras förstföddas sons dop. Vid dopet nämner pressen endast att paret närvarade och deltog, inga privata detaljer framkommer.

Jag tolkar medias avsaknad av insyn i hovhållningen som ett tecken på att det som skedde på slottet och hovet var en privatangelägenhet, och något som media och allmänheten inte fick tillgång till. Tidigare tycks hovlivet varit offentligt och tillgängligt, men inte under 1900-talets början. Det moderna med hovlivet kan ha varit att hovet övergick till att ske i det privata snarare än vara offentligt.

Vidare beskriver veckopressen att Margareta närvarade vid och utförde ett par offentliga besök. 1913 nämns Margareta och maken ha besökte Göteborg och Hindås. Under

Tomas, *Drottningar i Sverige*, Historiska media, Lund, 2009; Älmeberg, Roger, *Gustaf VI Adolf: regenten som räddade monarkin*, Norstedts, Stockholm, 2020; Gierow, Karl Ragnar & Reimers, Sigyn (red.), *Gustaf VI Adolf: hela folkets kung*, Hemmets journal, Stockholm, 1971; Tjerneld, Staffan, *Darling Daisy: en bok om kronprinsessan Margareta av Sverige*, Bonnier, Stockholm, 1981; Alm, Göran, ”En kunglig trädgårdskonstnär: om kronprinsessan Margareta av Sverige”, *Lustgården* - 0349-0033. ; 66/67(1985/1986), Lustgården, 1985.

¹⁴¹ *Idun*, 1905, nr. 28, s. 350; *Idun*, 1905, nr. 9, s. 111; *Idun*, 1920, nr. 19, s. 337; *Idun*, 1905, nr. 28, s. 350; *Idun*, 1905, nr. 9, s. 111; *Idun*, 1912, s. nr. 4, s. 54; *Svensk Damtidning*, 1905, nr. 10, s. 92; *Svensk Damtidning*, 1905, nr. 30, s. 289; *Svensk Damtidning*, 1920, nr. 19, s. 189–190.

¹⁴² *Svensk Damtidning*, 1905, nr. 10, s. 92; *Svensk Damtidning*, 1905, nr. 30, s. 289; *Idun*, 1920, nr. 19, s. 336; *Svensk Damtidning*, 1920, nr. 19, s. 189–190.

göteborgsbesöket såg paret lokala sevärdheter, deltog vid högtidliga ceremonier, fester och såg på idrottsevenemang. *Iduns* läsare kunde se och läsa om kronprinsparets besök i både bild och text, men detaljerad information om hedersgästerna framkommer inte.¹⁴³ I ett annat reportage i *Idun* från 1908 beskrivs Margareta i text och bilder ha besökt sitt hertigdöme Skåne. Besöket till Skåne handlade om att fira landskapets 250-årsjubileum som en svensk provins.¹⁴⁴ Besöket innebar att först besöktes Malmö och avslutades i Lund. Firandet innehöll ceremonier, officiellt öppnande av rådhuset, kransläggning vid Karl X:s staty, hon deltog i parad, vinkade till folkmassorna, deltog i festföreställning med teater, bal och middagar. Lokala sevärdheter besöktes också.¹⁴⁵ Tidningen berättar slutligen att Margaretas make skulle ha följt med på besöket, men fick lämna återbud på grund av sjukdom och därför utförde Margareta besöken ensam.¹⁴⁶

Jag tolkar Margaretas offentliga besök som att den blivande drottningen närvarade, men hon var inte där i egenskap av privatperson, utan som hedersgäst i rollen som en offentlig person. Varför Margareta ses som en offentlig person vid besöken beror troligen på att inga personliga eller privata detaljer framkommer i tidningarna. Det förekom till exempel inte vilka hon pratade med, vad hon sade under besöken och avsaknaden av personliga citat eller intervjuer. När inga privata detaljer framkommer, tyder resultatet på att allmänheten och pressen inte fick tillträde till hennes privata sidor. Dessa exempel liknar Tornbjers forskning om att när svenska kungligheter utförde offentliga representationsbesök i början av 1900-talet var det som nationella symboler, inte privatpersoner.¹⁴⁷

En fundering jag har i anslutning till representationsbesök är vem eller vilka Margareta beskrevs ha representerat vid besöket. Tornbjer framhåller som i stycket ovan, att kungligheter var nationella symboler och men också att de representerade en nationell gemenskap, men vad som menas med nationella symboler och nationell gemenskap är oklart. I mitt källmaterial beskrivs Margareta ha utfört officiella besök, men vem eller vilka den blivande drottningen representerade och hennes roll vid besöken kommer jag följa upp senare i studien.

En annan central del för min undersökning är *Iduns* roll vid rapporteringen och varför de följde Margareta vid besöken i Malmö och Lund. *Iduns* läsare verkar genom deras text få reda på att hon reste till Skåne, men en distans hölls till hennes privatperson. Jag menar att *Iduns* roll var att rapportera och sprida informationen om att dels en kunglighet besökte ett historiskt firande och händelse i landets historia, dels för att förmodligen ge läsarna en uppdatering om vad som hände kring landets då ganska nya kronprinsessa. Den kanske främsta anledningen varför ett reportage om Margaretas besök förekom i tidningen kan bero på att det sålde och gav tidningen både ekonomisk vinning och fler läsare och att det därför fanns ett intresse från både tidningar och läsare att följa kungahuset och Margareta.

¹⁴³ *Idun*, 1913, nr. 6, s. 93.

¹⁴⁴ *Idun*, 1908, nr. 24, s. 292.

¹⁴⁵ *Idun*, 1908, nr. 24, s. 292.

¹⁴⁶ *Idun*, 1908, nr. 24, s. 292.

¹⁴⁷ Tornbjer, 2002, s. 163.

Utifrån veckopressens rapporteringar från Margaretas offentliga besök, drar jag slutligen slutsatsen att en del av en drottningens drottningroll under 1900-talets början handlade om att delta i offentliga sammanhang, vilket veckopressen följde och offentliggjorde, men den höll sig på avstånd från drottningens privata jag.

Det privata hustruskapet

När veckopressen hade begränsad insyn i hur Margareta beskrevs som privatperson i det offentliga hustruskapet, blev hennes privata äktenskap med Gustaf Adolf desto mer publikt och personligt. Pressen skildrar ett äktenskap som mer liknar en modern kvinnas kamratäktenskap, än det traditionella kungliga äktenskapet. Om en drottningens äktenskap framställs som ett kamratäktenskap, kan detta tyda på en modern drottningroll.

Äktenskap beskrivs ha tagit sin början ”på en resa till Egypten som sammanförde honom [Gustaf Adolf] med den väna prinsessan Margareta. [...] Snart klappade två unga hjärtan i samma takt”, och en förlovnings ingicks.¹⁴⁸ Ett äktenskap ingicks och deras gemensamma relation och tillvaro beskrevs som ett ”hemlif, [och] enkelhet i lefnadssätt”.¹⁴⁹ Äktenskapet med maken beskrevs varit i ett ”sällsynt lyckligt äktenskap”, trots deras överordnade ställning som landets kronprinspar.¹⁵⁰ Äktenskapet framställdes inte enbart som lyckligt, utan det fanns kärlek mellan varandra, och ”maken älskade” henne tillbaka¹⁵¹, därför ”råd göra makarna med varandra om allt, förtro varandra allt”.¹⁵² Det nämns att det inte endast fanns kärlek mellan varandra, de spenderade också tid tillsammans, delade och utförde gemensamma intressen som trädgårdsodling, sport och konstnärliga intressen.¹⁵³ De utförde också gemensamma representationsuppdrag.¹⁵⁴

Margaretas äktenskap liknade ett kamratäktenskap på flera sätt, men inte fullt ut. För det första lyfts det fram att kronprinsparet träffades och valde varandra snarare än en arrangerad äktenskapsallians mellan Sverige och Storbritannien.¹⁵⁵ När pressen nämner att Margareta och Gustaf Adolf valde att ingå äktenskapet som individer senare än kungligheter, tycks det kungliga parets egna känslor tagit plats och lagt grunden för relationen. Som hustru verkar Margareta inte ha varit underordnad mannen, utan i stället framställs de ha varit kamrater med varandra, varit förtrogna och stöttade varandra, och det centrala i veckopressens rapporteringar menar jag var den uttalade kärleken, lyckan och paret som individer fick ta plats.¹⁵⁶ Paret spenderade dessutom tid tillsammans med de gemensamma intressena och

¹⁴⁸ Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 16.

¹⁴⁹ Idun, 1907, nr. 51, s. 638.

¹⁵⁰ Idun, 1920, nr. 19, s. 337.

¹⁵¹ Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 16

¹⁵² Idun, 1920, nr. 19, s. 337.

¹⁵³ Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 16; Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 189; Idun, 1920, nr. 19, s. 337; Idun, 1920, nr. 21, s. 365.

¹⁵⁴ Svensk Damtidning, 1914, nr. 6, s. 66; Svensk Damtidning, 1914, nr. 21, s. 250; Idun, 1911, nr. 12, sidnummer saknas i hela tidningen; Idun, 1913, nr. 6, s. 93.

¹⁵⁵ Orr, 2002, s. 120; Rotbain, 2019, s. 16–30.

¹⁵⁶ Orr, 2002, s. 120; Rotbain, 2019, s. 16–30.

uppdragen. Samtidigt Margareta lämnade hemmet och maken för att ha ett eget liv och fritid utanför hustruskapet och modersrollen för att spela hockey i hennes eget damlag eller välgörenhetsprojekt. Enligt Severinsson kännetecknades kamratäktenskapet av att makarna valde varandra av fri vilja, var kamrater med varandra, alltså stöttade och var förtrogna med varandra, delade varandras intressen, samt att frun hade ett eget liv utanför hemmet, detta uppvisar pressens beskrivningar av Margareta.¹⁵⁷ Varför jag inte tolkar att äktenskapet beskrevs som ett kamratäktenskap full ut, beror på att det inte nämndes att paret delade på ansvaret för hemmet och varit likställda med varandra. Kamratäktenskapet var en kompromiss mellan att de moderna kvinnorna bevarade självständigheten och arbetet, men hade familj och make som hjälpte till i hemmet och delade på ansvaret.¹⁵⁸ Margareta som drottning kunde dock inte välja bort äktenskap, men när flera exempel liknade kamratäktenskapet, ser jag dock hennes äktenskap som mer modernt än ett traditionellt kungligt äktenskap. Jag menar också att hur Margareta har framställts kan tolkas en förändrad hustruskapsroll, eller kanske snarare en kompromiss mellan de kungliga plikterna och 1900-talet föränderliga kvinnoideal.

En annan central del av veckopressens rapporteringar var att privata detaljer spreds hur Margareta och maken var i deras relation. När veckopressen spred privat information fick allmänheten både en begränsad insyn i kronprinsparets privata relation och möjligheten att lära känna paret utanför de kungliga rollerna. Veckopressen skildrade därför en bild av Margareta och Gustaf Adolf som liknade ett vanligt par som hade fattat tycke för varandra, stöttat varandra och åtminstone utåt sett verkade levta lyckligt. Tornbjör menar att runt 1900-talets början började kungafamiljen beskrivas som en vanlig familj, vilket sedan spreds till folket.¹⁵⁹ Men inom den tidigare forskningen framkom inte huruvida det privata äktenskapet blev synligt eller vilka delar som delades med offentligheten. Owens nämner att personlig information om den brittiska kungafamiljen började spridas runt 1920- och 1930-talet. Från 1930-talet kom krav på känslomässig information som personlig intimitet och romantik, men omkring 1950-talet blev detta normen för den kungliga rapporteringen. Vilken typ av intima detaljer som framkom, nämner inte Owens.¹⁶⁰ Mitt resultat visade både att Margareta och Gustaf Adolf framställdes som ett vanligt par, och vilken typ av privat information som spreds: paret hade gemensamma intressen och varit förtrogna med varandra. I mitt material synliggjordes dessa privata detaljer redan ett par år in på 1900-talet, och det var åtminstone 10 år före den brittiska dokumenteringen. Jag tolkar därför veckopressens rapportering av Margaretas privata hustruskap som så att i begränsad utsträckning fick veckopressen och allmänheten viss insyn i det privata äktenskapet. När veckopressen spred privat information om Margareta och dessutom som en vanlig kvinna, kan detta i likhet med vad Rotbain, Tornbjör och Tegenborg Falkdalen diskuterat att med media blev kungahuset folkligare och kunde komma folket närmare.¹⁶¹

¹⁵⁷ Severinsson, 2018, s. 66–67, 108–109 & 111.

¹⁵⁸ Severinsson, 2018, s. 66–67, 108–109 & 111.

¹⁵⁹ Tornbjör, 2002, s. 164.

¹⁶⁰ Owens, 2019, s. 15–21.

¹⁶¹ Rotbain, 2019, s. 143; Tornbjör, 2002, s. 141–164; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 24 & 26.

Den sista delen av Margaretas privata hustruskap var hushållet, och även i denna del fick veckopressen viss insyn i hennes privata roll. Hon beskrevs ha varit intresserad och kunnig inom husliga sysslor, och ”för henne gick familjen och hemmet före allt annat som hörde denna värld till.”¹⁶² Som ”sparsam och praktisk ledde hon sitt stora hushåll, förtrogen med alla dess detaljer”.¹⁶³ I hennes hushåll var hovmästare, köksmästare och lakejer ”tämligen överflödiga [...] [när] husfrun själv bestämde allt”.¹⁶⁴ I ”flera timmar om dagen var denna idealiska husmor sysselsatt med att sköta om sitt hus”,¹⁶⁵ och hon var aldrig sysslolös, utan när tiden tillät ägnade hon sig åt sömnad och handarbete.¹⁶⁶ Pressen nämnde också att hon verkade haft som intresse att ägna sig åt kyrkliga textilier och handarbete.¹⁶⁷ Dessa exempel tolkar jag som att media skildrade en bild av Margareta som en vanlig husmor som själv varit insatt i hushållets alla delar, tagit hand om det mesta i huset, inte ett slott, med lite personal och var sysselsatt under dagarna. Jag ser det som att fler delar av hennes privatliv varit tillgängligt för offentligheten, vilket kan betraktas som modernt. Fler moderna drag påträffades i att veckopressen lyfte fram att hon var intresserad av handarbete. När hennes intresse nämndes kan detta likna moderna kvinnor eftersom Margareta som individ då tog plats med egna intressen vid sidan av hushållsarbetet.¹⁶⁸ Traditionella drag påträffades också när Margareta beskrevs tagit hand om och delvis stannat i hemmet och aldrig varit sysslolös. Dessa drag liknar en traditionell framställning av en drottning som gjorde det som förväntades av henne; ledde hushållet och framställdes som en förebild i vad hon gjorde, vilka tidningarnas läsare kunde läsa om och ta efter – en ideal husmor.¹⁶⁹

Det fanns dock ytterligare en del som präglade veckopressens rapportering om Margareta och det var hennes personliga intressen. Hennes personliga intressen var inte en egen roll som det privata hustruskapet eller offentliga moderskapet, utan en del av rapporteringen. Margaretas personliga intressen passade bäst att placeras här i slutet av det privata hustruskapet, men är och var inte en del av det privata hustruskapet.¹⁷⁰ Nedan följer Margaretas personliga intressen:

Idealet moderna kvinnor handlade om att kvinnorna skulle ta plats i samhället, ta för sig av offentligheten, ha fritidsintressen och framför allt, tillåtas vara sina egna individer snarare än endast hustrur och mödrar.¹⁷¹ Veckopressen lyfte fram Margaretas personliga intressen, vilket jag ser som modernare drottningroll eftersom allmänheten fick information om och insyn i vem drottningen varit som person och vad hon tyckte om att göra utanför hennes andra roller som drottning. Den personliga informationen gjorde att hur Margareta framställdes liknade idealet moderna kvinnor. Margaretas eget aktörskap ses också som modernt eftersom tidigare

¹⁶² Svensk Damtidning, 1905, nr. 10, s. 92; Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 17.

¹⁶³ Idun, 1920, nr. 19, s. 337; Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 189–190.

¹⁶⁴ Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 17.

¹⁶⁵ Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 17.

¹⁶⁶ Idun, 1920, nr. 19, s. 337; Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190.

¹⁶⁷ Idun, 1920, nr. 19, s. 337; Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190.

¹⁶⁸ Severinsson, 2018, s. 109.

¹⁶⁹ Orr, 2002, s. 120; Rotbain, 2019, s. 16–30.

¹⁷⁰ Veckopressen rapporterade inte om de andra drottningarnas intressen, och därför påträffas denna del endast här med Margareta.

¹⁷¹ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

forskning inte tycks lyft fram drottningarnas egna intressen. Den personliga informationen som spreds under 1900-talet början, var förmodligen ny typ av information som blev synligt i studiet av veckopressen.

I pressen fick läsarna information om att Margareta beskrevs varit intresserad av sport och deltagit i olika idrottsföreningar, exempelvis hockey och skidor, hon bildade till och med en egen hockeyförening för kvinnor.¹⁷² Margareta utövade också friluftsliv, och umgicks med vänner.¹⁷³ Hon framställdes ha haft flertalet ”starka konstnärliga intressen” som hemslöjd, folkdans, musik, målning och fotografi.¹⁷⁴ Hennes konstnärliga intressen genererade att hon ställt ut sina målningar och fotografier vid den Baltiska utställningen i Malmö, vilken varit öppen för allmänheten.¹⁷⁵ Det framkom även att: ”först och sist voro naturligtvis blommorna och trädgården hennes stora kärlek”.¹⁷⁶ Hennes stora intresse av blommor och växter, resulterade i att hon skrev och gav ut böckerna *Vår trädgård på Sofiero* och *Från blomsterträdgården*.¹⁷⁷ Margareta erhöll sedan smeknamnen blomsterprinsessan eller blommornas prinsessa till följd av att hennes intressen varit allmänt kända.¹⁷⁸

Förutom att exemplen tydde på att en drottning skildrades som privatperson med egna intressen, tog hon genom sina målningar och böcker steget ut i offentligheten utan make. Hon verkar utifrån pressens beskrivningar ha spenderat tid utanför hemmet både med intressen och det offentliga moderskapet som diskuteras i nästa del. Exempelen om att ha egna intressen och tillvaro utanför hemmet ligger i linje med Severinssons forskning om idealet moderna kvinnor. Jag därför att detta var en modern del av Margaretas drottningsskap.¹⁷⁹ Det moderna låg också i att jag utgångspunkt i pressen, menar att med privata detaljer om vad Margareta beskrevs ha tyckt om att ägnat sig åt, fick allmänheten möjligheten att lärt känna eller fick tagit del av privat information om privatpersonen Margareta, utan make, barn och offentliga åtaganden.

Om tidigare forskning framhållit att med media knöts folket närmare kungahuset och att personligare band knöts mellan parterna, menar jag att med sådan privat information och insyn i den vanliga kronprinsessans liv som veckopressen skildrat, knöts troligen ett ännu starkare band mellan Margareta, kungahuset och folket. Frågan som bör ställas är om veckopressen under början av 1900-talet varit mer intresserad av att fått insyn i Margaretas privatliv och delat detta till allmänheten, eller i kombination av att kungafamiljen först nu under 1900-talets början, delade med sig av fler privata delar och släppt in media. En möjlig kombination av att kungahuset släppte in media och intresset från veckopressens att berätta

¹⁷² Idun, 1920, nr. 19, s. 336: Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, 189 – 190

¹⁷³ Idun, 1905, nr. 9, s. 111: Idun, 1920, nr. 19, s. 337: Idun, 1908, nr. 24, s. 292: Idun, 1914, nr. 21, s. 326–336: Svensk Damtidning, 1905, nr. 29, s. 281: Svensk Damtidning, nr. 19, s. 189–190: Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 16–18.

¹⁷⁴ Idun, 1920, nr. 19, s. 336: Svensk Damtidning, 1905, nr. 10, s. 91: Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, 189 – 190.

¹⁷⁵ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190: Idun, 1914, nr. 21.

¹⁷⁶ Idun, 1920, nr. 19, s. 336.

¹⁷⁷ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190.

¹⁷⁸ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190: Idun, 1920, nr. 19, s. 336.

¹⁷⁹ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

om kungligheternas privatliv kan legat bakom varför privat information om Margareta och hennes hustruskap framkom 1905–1920.

Det offentliga moderskapet

I den traditionella drottningrollen förväntades drottningen i begränsad utsträckning ha ett nationellt moderskap och visa sina omsorger om landets folk. Landsmoderskapet kunde ta sig i uttryck genom att be böner för folket, skänka pengar, hjälpa dem som hade det svårt eller genom att ägna sig åt välgörenhet samt som beskyddarskap för föreningar och verksamheter.¹⁸⁰ Margareta beskrevs varit delaktig i välgörenhetsarbete och beskyddarskap, och därför uppfyllde hon den traditionella drottningrollen. Samtidigt som hon uppfyllde det traditionella offentliga moderskapet, visade resultatet att veckopressen skrev att hon utförde rollen på ett modernare sätt – Margareta som privatperson hade kommit fram. Rollen skedde inte inom det dolda, utan somliga delar delades med offentligheten.

Margaretas landsmoderskapet menar jag mestadels beskrevs ha utförts genom i välgörenhetsarbete och beskyddarskap i exempelvis föreningarna Kronprinsessan Margaretas centralråd, Kronprinsessans Hockeyklubb och Arbetsnämnden för de blinda.¹⁸¹ Margareta hade inte endast dessa uppdrag för att det krävdes av en blivande drottning, utan hon var enligt pressen personligt närvarande och delaktig i arbetet. Hon: ”hjälpde de fattiga: och hon gjorde det aldrig genom att blott sätta sitt namn som protektion för den ena eller den andra föreningen, utan genom att ge sin kraft och tid.”¹⁸² Hon arrangerade också basarer där hon stod och sålde för att få in pengar till Arbetsnämnden för de blinda.¹⁸³

Margaretas insatser och de sätt hon beskrevs ha bidragit med engagemang och hjälpt till i arbetet, verkar hjälpt de fattiga och gjort verklig skillnad även utanför landets gränser. I pressen nämndes det hon hjälpt till under första världskriget, där hon personligen startade och ledde hjälparbete från slottet, vilket hon vidare berättades ha bidragit till genom att deltagit, stått och sålt varor vid försäljningsdagar och basarer. Men likaledes när hon ”i många månader sände [...] kärleksgåfvor till olika fångläger”¹⁸⁴ och ”fångpaket med förnödenheter till krigsfångarna”.¹⁸⁵ Hennes insatser beskrivs ha gett ”tröst och hjälp för tusenden”.¹⁸⁶ Jag tolkar hennes påvisade personliga engagemang och omsorger som inte endast ett nationellt moderskap, utan även ett internationellt ansvar. En drottning tycks med Margareta kunnat styrt och varit personligt delaktig i arbetet, trots att en drottning enligt den traditionella drottningrollen endast behövde varit delaktig i begränsad utsträckning – Margaretas offentliga moderskap hade modernare drag.

¹⁸⁰ Rotbain 2019, s. 44, 60, 83, 88 & 142; Orr, 2002, s. 99; Erenfight, 2013, s. 11; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 376–377 & 395–396; Tornbjør, 2002, s. 141–142.

¹⁸¹ Idun, 1918, nr. 45, sidnummer saknas för detta nummer; Idun, 1920, nr. 19, s. 336; 1914, nr. 36, s. 571; Idun, 1917, nr. 6, s. 3; Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, 189 – 190.

¹⁸² Idun, 1920, nr. 19, s. 336.

¹⁸³ Idun, 1919, nr. 45, s. 644.

¹⁸⁴ Idun, 1917, nr. 6, s. 89.

¹⁸⁵ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 190.

¹⁸⁶ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 189–190.

Pressens rapporterade också att Margareta inte endast varit personligt delaktig i välgörenhets- och beskyddarskapen, utan hennes insatser beskrevs som:

Man skall bara inte tro det innebära, att kronprinsessan nöjt sig med att skänka nämnden hedern av sitt beskydd. [...] [K]ronprinsessan är framförallt *arbetande* [...] [vilket var] hennes livsgärning.¹⁸⁷

Det berättas likaledes att ”hon arbetade där hon tyckte att hennes arbete behövdes i stort och smått” även utanför hemmets gränser.¹⁸⁸

När Margareta beskrevs som att hon arbetade med välgörenhets- och beskyddarskapen, är detta det tydligaste exemplet på en modernare drottningroll. Severinsson menar att den fundamental del av moderna kvinnor var att ha ett eget arbete och sysselsättning utanför hemmet.¹⁸⁹ Margareta kunde som tidigare diskuterats inte ha en ”vanlig” anställning som lärare eller kontorist, men att välgörenhetsarbetet liknades vid ett arbete är nog det närmaste en drottning kunde komma i början av 1900-talet. Att Margareta hade ett arbete eller sysselsättning att gå till, innebar att hon antagligen spenderade tid både i hemmet, var hustru, hade offentliga uppdrag, barn och ett liv utanför slottet. Hennes offentliga moderskap gjorde henne till en modern kvinna med en förändrad drottningroll – hon, en blivande drottning kunde ha alla dessa roller samtidigt, utan att behövt välja någon av rollerna. Detta liknar därför Severinssons ideal om moderna kvinnorna.

Veckopressen spred en privat och personlig bild av Margareta i hennes offentliga moderskap när hon beskrevs varit intresserad av välgörenhetsarbetet. Veckopressen rapporterade alltså mer privata detaljer om drottningen i det offentliga moderskapet än i hennes opersonliga offentliga hustruskap. Det moderna låg därför i att pressen och allmänheten tog del av en drottningens mer personliga delar när hon var ute i offentligheten, samt att Margareta beskrevs varit personligt delaktig och intresserad av välgörenhetsarbetet. Severinsson lyfter fram att moderna kvinnor förväntades ta del av offentligheten på egen hand och göra sådant som intresserade kvinnorna, vilket jag tolkar att Margareta beskrevs ha gjort.¹⁹⁰ Margareta kan utifrån veckopressen både ägnat sig åt välgörenhetsarbete som förväntades av en drottning, men med skillnaden att hon personligen berättades varit intresserad av det.

Det privata moderskapet

Margareta födde fem barn mellan 1906–1916, och uppfyllde därför den privata moderskapsrollen och säkrade tronen och dynastins fortlevnad. Av alla födslar är det endast en som uppmärksammades i pressen. I april 1906, 10 månader efter bröllopet skrev såväl *Idun* som *Svensk Damtidning* en notis om att Margareta har ”blifvit lyckligen förlöst med en duktig och välskapad prins”, Gustaf Adolf, hertig av Västerbotten.¹⁹¹ Fem veckor senare

¹⁸⁷ *Idun*, 1919, nr. 45, s. 644.

¹⁸⁸ *Idun*, 1920, nr. 21, s. 365.

¹⁸⁹ Severinsson, 2018, s. 109 & 66–77.

¹⁹⁰ Severinsson, 2018, s. 76–82.

¹⁹¹ *Idun*, 1906, nr. 17, s. 199; *Svensk Damtidning*, 1906, nr. 23, s. 271.

offentliggjordes en bild på den nya prinsen och Margareta.¹⁹² Ytterligare ett par veckor senare hölls dopet på Kungliga slottet med inbjudna gäster från Europa. *Idun* rapporterade om ceremonin med text och tecknade bilder, och beskrev att Margareta och maken närvarande men inte mer.¹⁹³ Från dessa händelser nämnde pressen inget mer om Margareta eller maken. Det centrala som framkom i veckopressen var därför att en blivande kung var född, men fler detaljer om Margaretas nya roll som moder och familjeliv uteblev. Födelsen och dopet av den förstfödda var på sätt och vis en offentlig angelägenhet som rörde landets framtid, vilket säkerligen kan förklara varför pressen rapporterade om händelserna men inte med Margareta i centrum.

Margaretas moderskap tycks under hennes tid i Sverige varit en privatangelägenhet. Veckopressen rapporterade inte om hennes fyra andra barns födslar eller dop. Enda gången hennes barn, inklusive den förstfödda arvprinsen varit synliga i tidningarna var genom ett par fotografier som publicerades ungefär en gång varje eller vartannat år, men då saknas personlig information om barnen.¹⁹⁴ Tidningarna uppmärksammade inte heller barnens födelsedagar. Jag tolkar avsaknaden av rapporteringen om de kungliga barnen som ett tecken på att de inte skulle delas med offentligheten, utan barnen och Margaretas familjeliv hölls inom det privata. Om denna avsaknad berodde på att pressen inte fick fler bilder, information eller om media på detta vis valde/ tvingades att visa respekt mot kronprinsfamiljens privatliv är svårt att avgöra. Det som däremot går att säga är att Margareta oavsett om veckopressen rapporterade om hennes moderskap eller inte, uppfyllde hon sin plikt och därmed en del av den traditionella drottningrollen: det privata moderskapet.¹⁹⁵

Margaretas barn var som sagt mestadels en privatangelägenhet, men med tiden fick allmänheten viss insyn i hur hon beskrevs ha utfört moderskapsrollen, även om moderskapet endast kommenterades ett par gånger i veckopressen. Moderskapet diskuterades vid hennes 30-årsdag 1912 och vid hennes död 1920:

Hon [Margareta] uppfostrade med aldrig svikande omsorg sina barn, ordnade deras lekar, övervakade deras läxläsning.¹⁹⁶

Barnen insöp också tidigt sin mors kärlek till hemmet och dess enkla och värmande nöjen och de pedagogiska principer som utan stor apparat tillämpades i denna familj kunna helt enkelt sammanfattas i orden: de skola uppfostra att bli människor och att lära känna människor.¹⁹⁷

Omsorg[en] [...] [gjorde] henne till ett eftersträvansvärdt mönster för svenska mödrar.¹⁹⁸

¹⁹² *Idun*, 1906, nr. 23, s. 275.

¹⁹³ *Idun*, 1906, nr. 26, s. 311 & 312.

¹⁹⁴ *Idun*, 1910, nr. 27; *Idun*, 1915, nr. 3; *Idun*, 1917, nr. 17; *Idun* 1920, nr. 19, s. 337; *Svensk Damtidning*, 1917, nr. 1.

¹⁹⁵ Rotbain, 2019, s. 27; Orr, 2002, s. 53, 74 & 145; Orr, Clarissa Campbell (red.), 2004, s. 5–7; Earenfight, 2013, s. 7; Watanabe-O’Kelly & Morton (red.), 2017, s. 49 & 237; *Dermineur*, 2017, s. 5.

¹⁹⁶ *Idun*, 1920, nr. 19, s. 337.

¹⁹⁷ *Svensk Damtidning*, 1920, 189–190.

¹⁹⁸ *Idun*, 1912, nr. 4, s. 53.

Margareta beskrevs även varit en bra mor, när hon för det mesta valde att stannade hemma och tog hand om familjen och hemmet.¹⁹⁹ Men även när hon till barnen och maken förmedlade att hon älskade dem.²⁰⁰ Två aspekter behöver diskuteras: att hon framställdes ha varit en närvarande och vanlig mor och att det delades till pressen. Veckopressen skildrade en privat bild av Margareta som en vanlig mamma som var närvarande, lekte med barnen, läste deras läxor och delaktig i deras uppfostran, utanför hennes kungliga roll. I tidigare forskning har en drottning relation till barnen varit något som inte direkt uppmärksammats eller delats med allmänheten. När vetenskapen om drottningars relation till deras barn inte direkt har uppmärksammats, kan jag därför fastslå att det moderna eller nya med Margaretas moderskapsroll var att veckopressen fick insyn i hur hon beskrevs ha gjort sitt moderskap och den privata relationen med barnen. I den privata relationen med barnen liknades hon vid en vanlig mamma utan en kunglig roll. När media spred bilden av Margareta som en vanlig mor, kan det varit ett sätt för kungahuset att försöka vara eller framställas som en vanlig familj snarare än en kungafamilj och visa att de hade anammat det borgerliga familjeidealet, eller signalera att även en blivande drottning kunde vara delaktig i barnens lekar eller läst deras läxor. Jag tolkar att i veckopressen rapportering om Margaretas privata moderskap, verkar det som att Margaretas privata sidor fick ta plats i tidningarna. Hon som kvinna fick vara en vanlig kvinna som spenderade tid med sina barn. Jag ser även att hennes privata moderskap framställdes som modernt eftersom relationen främst verkat handlat om henne och barnen, inte hovet eller riket, utan det personliga moderskapet där en drottning kunde porträtteras som närvarande och delaktig i barnens liv. Rotbain menar att under 1800-talet blev det allt större fokus på drottningarnas individuella moderskap, vilken skulle komma före rollen som drottning.²⁰¹ Utifrån den begränsade information som pressen tillhandahöll, kan det även varit så att det var större fokus på Margaretas privata/individuella moderskap än att föda barn för rikets skull.

En annan modern del av veckopressens rapporteringar av Margaretas moderskap var att även hennes familjeliv med maken beskrevs med betoning på att de liknade en vanlig familj som spenderade tid tillsammans, vilket också innebar att fler privata detaljer blev tillgängliga för allmänheten. På kronprinsparets sommarslott Sofiero i Skåne nämndes följande:

[Med] gemensam lunch intogs tillsammans eller i mindre intima sällskap. Klockan 5: samlade mamma och pappa, [d.v.s. kronprinsparet] alla sina barn omkring sig och ”varken gäster eller uppvaktning fick störa familjeidyllen. Efter klockan sex ägnades tiden åt brevskrivning, aftontidningar, telefonsamtal. [...] [K]lockan åtta serverades middagen som i vardagslag sällan bestod av mer än två rätter. [...] På Sofiero levde de mer som en familj än i Stockholm.²⁰²

Men även samlades gärna alla familjemedlemmar och musicerade tillsammans.²⁰³

¹⁹⁹ Idun, 1920, nr. 19, s. 337.

²⁰⁰ Svensk Damtidning, 1920, nr. 19, s. 189.

²⁰¹ Rotbain, 2019, s. 141.

²⁰² Svensk Damtidning, 1929, nr. 52, s. 17; Jag vill poängtera att dessa exempel publicerades nio år efter Margaretas död. Svensk Damtidning hade en serie där kungen, Gustaf V och kronprinsen Gustaf (VI) Adolf, d.v.s. Margareta makes liv diskuterades med bilder och information som källor nära hovet hade delat med sig av. När Svensk Damtidning berättade om Gustaf Adolfs liv nämndes hans första äktenskap med Margareta och deras familjeliv. Det är av denna anledning detta exempel finns med.

²⁰³ Idun, 1920, nr. 19, s. 336.

Dessa exempel tolkar jag som att Margaretas familjeliv var intressant för veckopressen att skildra, och det tyder också på att Margareta och maken framställdes ha spenderat tid tillsammans som familj. Maken verkar likaså varit närvarande i barnens liv. Det mest intressanta var att Margaretas moderskap och hustruskap liknade den moderna kvinnans. Om moderna kvinnor skulle ha familj, skulle maken vara delaktig i hushållet och med barnen. Dessa exempel tyder på att även i ett kungligt äktenskap kunde den blivande kungen spendera tid med sin familj.²⁰⁴ Att media poängterade att de liknade en vanlig familj menar jag också tyder på att information om Margaretas familj både varit intressant för pressens läsare, men på samma gång givit en ny bild av vad landets kronprinsfamiljen gjorde – en modernare kunglig familj som folket fick följa. En ny typ av insyn verkade ha påträffats. Ett modernt kungligt föräldraskap som media konstruerade och spred.

Sammanfattning & vad är nytt?

Utifrån veckopressen tolkar jag att Margareta beskrevs ha haft alla delar av de traditionella drottningrollerna: det offentliga och privata hustruskapet och moderskapet 1905–1920.

I det offentliga hustruskapet utförde hon ett par representationsuppdrag tillsammans med sin make, och hade därigenom offentliga plikter. Vid offentliga framträdande framkom det inga personliga detaljer om Margareta, utan veckopressen berättade var hon åkte, att hon deltog och vilka programpunkter som stod på schemat. Veckopressen fick rapportera men inte komma närmare drottningen. Jag tolkar därför att Margareta i det offentliga hustruskapet var och utförde rollen som offentlig person, inte som privatperson och därigenom var det privata jag och offentliga rollen separerade från varandra. Veckopressen fick inte heller insyn i hovlivet.

I det privata hustruskapet fick veckopressen något mer insyn och privata detaljer om Margaretas privata äktenskap. Jag ser äktenskapet som ett mer modernt kamratäktenskap än ett traditionellt äktenskap, eftersom paret snarare valde varandra utan en arrangerad äktenskapsallians mellan två kungarikerna. Paret var förtrogna med varandra, stöttade varande och delade intressen och spenderade tid tillsammans. Paret var kamrater med varandra. Margareta beskrevs inte ha varit underordnad maken, men paret berättades samtidigt inte ha varit jämställda, därav likande det mer ett kamratäktenskap än ett traditionellt. Viss insyn gavs i hur Margareta skötte om sitt hushåll.

I det offentliga moderskapet hade hon beskyddarskap och välgörenhetsarbete, som hon beskrevs ha varit personligt intresserad av, delaktig i och hjälpte till. Arbetet hjälpte många inom landet och utomlands.

Veckopressen fick viss insyn i Margaretas privata moderskap eftersom ett par privata detaljer spreds. Det nämndes exempelvis att hon närvarande i barnens liv, lekte och ordnade deras

²⁰⁴ Severinsson, 2019, s. 109 & 66–77.

läxor. Familjen kunde också samlas och exempelvis spela musik. Barnen hölls dock för det mesta inom det privata utan medias insyn.

Det nya och moderna med hur Margareta beskrevs av veckopressen var att äktenskapet mer liknade ett kamratäktenskap än ett traditionellt kungligt äktenskap. Veckopressen skrev ett par privata detaljer om: hennes personliga intressen, hur relationen såg ut med maken, hur hon var som moder, att hon var personligt närvarande och delaktig i välgörenhetsarbetet och nämndes varit intresserad av arbetet. Margareta framställdes ofta som en vanlig kvinna. Det nya och moderna var slutligen också att allmänheten i viss utsträckning fick ta del av vem Margareta var utanför den offentliga rollen och att hon tog del av offentligheten på egen hand utan make och barn.

Drottning nr. 2 – Louise Mountbatten

Foto: Drottning Louise, 1950, vykort, Otto Ohms samling.

Fotot är privat och jag får använda min egen bild. Inga ändringar har utförts.

13, 11 och 7. Louise titulerades dock aldrig som styvmoder, utan hon kallades i stället för ”aunt Louise”.

Louise föddes 1889 i Tyskland, som prinsessa av Battenberg, men växte upp i England. I samband med första världskriget angliserades familjens namn till Mountbatten och hennes titel blev därefter Lady Louise Mountbatten, och inte en tysk prinsessa. Hon var dotter till prinsessan Viktoria av Hessen och prins Louis av Battenberg. Louise var barnbarnsbarn till drottning Viktoria av Storbritannien. Under första världskriget tog Louise värvning i Röda Korset och tjänstgjorde som sjuksköterska, men återvände sedan till England. Under sommaren 1923 träffade hon sin blivande make Gustaf VI Adolf, i London. Den tredje november samma år gifte sig brudparet i S:t James Palace i London. I samband med vigseln blev Louise Sveriges kronprinsessa och hertiginna av

Skåne.²⁰⁵ Vid bröllopet var Louise 34, och maken 41 år.

Landets nygifta kronprinspar anlände till Sverige i början av december 1923. Under Louise tid i Sverige fick hon inga egna barn, men efter bröllopet blev hon styvmoder till Margaretas och Gustaf Adolfs fem barn i åldrarna 17, 16,

1930 avled landets drottning, Victoria av Baden gift med Gustaf V, och fram till att maken besteg tronen 1950, var Louise landets första dam. Hon erhöll de plikter som tillhörde en drottning, men med en annan titel. 1950 blev hon landets drottning fram till sin död 1965. Louise beskrivs ha haft olika hälsoproblem under sitt liv, och under 1950-talet hade hon ett par mindre hjärtinfarkter. Hon avled i sviterna av en operation 1965 på S:t Görans Sjukhus i Stockholm. Drottningen lämnade jordelivet vid en ålder av 76 år. Hon ligger begravd vid den Kungliga begravningsplatsen i Hagaparken i Stockholm.²⁰⁶

²⁰⁵ *Kungahuset*, ”Louise Mountbatten”, <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/louise-mountbatten>. U.å. (hämtad 2022-04-28); Rangström, 2010, s. 383–386 & 391–397; Lindqvist, Thomas, *Svenskt Kvinnobiografiskt lexikon*, ”Louise, Drottning”, <https://skbl.se/sv/artikel/Louisedrottning>, 2021-02-17. (hämtad 2022-04-28); Palmstierna, Carl-Fredrik, *Svenskt biografiskt lexikon*, ”Louise”, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9693>. U.å. (hämtad 2022-04-28).

²⁰⁶ *Kungahuset*, ”Louise Mountbatten”, U.å. (hämtad 2022-04-28); Rangström, 2010, s. 397; Lindqvist, *Svenskt Kvinnobiografiskt lexikon*, ”Louise, Drottning”, 2021, (hämtad 2022-04-28); Palmstierna, *Svenskt biografiskt lexikon*, ”Louise,” U.å. (hämtad 2022-04-28).

För vidare läsning av drottning Louise se exempelvis: Älmeberg, Roger, *Gustaf VI Adolf: regenten som räddade monarkin*, Norstedts, Stockholm, 2020; Fjällman, Margit, *drottning Louise: en biografi*, Bonnier, Stockholm, 1965; Lagerqvist, Lars O., *Bernadotternas drottningar*, Bonnier, Stockholm, 1979; *Drottning Louise: ett porträtt*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 1988; *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999; Blom, Tomas, *Drottningar i Sverige*, Historiska media, Lund, 2009.

Hur framställdes Louise som person i veckopressen? Louise beskrivs i enlighet med Margareta i positiva ord som humoristisk, livlig, temperamentsfull, viljestark, frispråkig, kvick, omtänksam, något tillbakadragen, anspråkslös, tystlåten, nyfiken, plikttrogen, vänlig, enkel, sympatisk, tillgiven, hjälpsam, klok, chosfri och intelligent.²⁰⁷

Det offentliga hustruskapet

Drottning Louise hade offentliga plikter 1923–1965. Hennes offentliga roll har utifrån veckopressen tagit henne till olika delar av Sverige som Uppsala, Norrland, Göteborg och Dalarna,²⁰⁸ men också utomlands till exempelvis USA, Kina, Japan, Indien, Grekland, Norge och Frankrike.²⁰⁹ Ett av de viktigaste resultaten som framkommit i veckopressens rapporteringar kring Louise offentliga hustruskap var att hon fick ett uttalat representationskap. 1937 nämndes det för första gången att kungaparet skulle vid internationella resor ”stimulera intresset för vårt land och stärka sympatierna för Sverige”.²¹⁰ Kungaparet var alltså i Sveriges tjänst. Jag tolkar detta som att Louise inte enbart representerat landet, utan marknadsfört det, vilket har gjort att en del av det offentliga hustruskapet hade blivit ett uttalat representations- och ambassadörskap. Vid nationella och internationella representationsbesök nämndes Louise ha fyllt sin offentliga drottningroll på liknande vis. Hon följde med och stod ”vid sin makes sida”.²¹¹ Hon ”blomsterhyllades vid stats- och studiebesök, invigde, och då hon satt vid bankettbord, var hon värdinna vid kungliga middagar och fester”.²¹² Hon deltog i ministerluncher, utställningar och delade ut priser.²¹³ Träffade olika personer eller tog emot utländska statsbesök på slottet och vinkade till folksamlingar.²¹⁴ Som representant för landet framkom att hon träffade diplomater, och agerade vägvisare i exempelvis landets ”sociala, politiska och geografiska förhållanden”.²¹⁵

Dessa exempel är intressanta ur flera aspekter. Först det första likande några av dessa drag den traditionella drottningrollen. Enligt det traditionella offentliga hustruskapet skulle drottningen följa med och stå vid makens sida.²¹⁶ Från 1923–1965 beskrevs Louise uttryckligen ha stått vid makens sida under representationsuppdrag som ofta ägde rum i offentligheten. Att hon beskrevs av pressen ha stått och följt med sin make överensstämde inte med idealet moderna kvinnor. Moderna kvinnor förväntades tagit del av offentligheten utan make, och på egen hand varit en del av det offentliga, medan landets främsta kvinna,

²⁰⁷ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 36; Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 36, 5 & 27; Idun, 1929, nr. 51, s. 20; Idun, 1959, nr. 28, s. 9; Svensk Damtidning, 1950, nr. 47, s. 29; Svensk Damtidning, 1934, nr. 28, s. 12 & 22; Svensk Damtidning, 1930, nr. 1, s. 18; Svensk Damtidning, 1937, nr. 46, s. 24; Svensk Damtidning, 1939, nr. 28, s. 16; Svensk Damtidning, 1965, nr. 10, s. 28.

²⁰⁸ Svensk Damtidning, 1927, nr. 39, s. 601; Idun, 1934, nr. 28, s. 708–781; Idun, 1943, nr. 44, s. 1 & 5; Idun, 1953, nr. 40, s. 1, 10, 37–38.

²⁰⁹ Svensk Damtidning, 1937, nr. 46, s. 24; Idun, 1960, nr. 13, s. 18–20, & 47; Idun–Vecko-Journalen, 1963, nr. 23, s. 18–22 & 48; Svensk Damtidning, 1930, nr. 1, s. 18.

²¹⁰ Svensk Damtidning, 1937, nr. 46, s. 24.

²¹¹ Svensk Damtidning, 1930, nr. 1, s. 18.

²¹² Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 27.

²¹³ Idun, 1953, nr. 9; Idun, 1950, nr. 15, s. 4; Idun, 1950, nr. 25, s. 3; Idun, 1937, nr. 9, s. 1.

²¹⁴ Svensk Damtidning, 1937, nr. 46, s. 24; Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 27.

²¹⁵ Svensk damtidning, 1950, nr. 47, s. 29.

²¹⁶ Orr, 2002, s. 90; Earenfight, 2013, s. 12.

drottning Louise nämndes ha gjort det motsatta.²¹⁷ När veckopressen berättade att drottningen stod och följt med sin make kungen under närmare 40 år och att tidigare forskning nämnt att drottningar hade rollen som förebilder för landets folk, då menar jag att veckopressen rapportering kunde tolkas som att de spred bilden av att kvinnor borde följt och stått vid makarnas sidor. Om Louise beskrevs ha följt sin make i omkring 40 år, innebar detta att en del av det offentliga hustruskapet under en stor del av 1900-talet innehöll traditionella drag av drottningrollen.

För det andra och i anslutning till att Louise framställdes haft traditionella drag av det offentliga hustruskapet nämndes ytterligare en traditionell del: vara värdinna för middagar och tillställningar. Tidigare drottningforskning har lyft fram att drottningar haft denna roll under flera hundra år. Jag betraktar därför rollen som värdinna som mer traditionell än ny eller modern, men som förmodligen återkommer för varje drottning oberoende av tid. Med pressens rapportering om att Louise varit värdinna var den en del av hennes och 1900-talets offentliga drottningsskap.

För det tredje vill jag resonera kring att Louise beskrevs representerat landet och dess samhälle, och att det nämndes att drottningen förväntades förklara och berätta om de svenska förhållandena för exempelvis diplomater. Om hon skulle uppfylla sin nya roll som representant för samhället behövde hon förberett sig och lärt sig hur samhället såg ut. Denna roll och plikt kan inte enbart ha blivit uppfylld för att hon gifte sig med landets kung, utan det krävdes i stället att drottningen som person kunde ta sig an uppgifterna och utförde dem för att därigenom uppfyllt drottningrollen. Här tolkar jag att nya krav ställdes på drottningarna som individer och deras egna insatser behövdes för att uppfylla rollen och hennes nya plikt.

På tal om att Louise som individ nämndes i samband med det offentliga hustruskapet, delade också veckopressen ett par privata beskrivningar om vem hon beskrevs ha varit som person vid dessa tillfällen. Det moderna här låg i att en drottning kunde vara personlig i den offentliga rollen. Om Louise nämndes exempelvis i pressen att ”hennes frispråkighet, hennes fågelsnabba infall och spelande humor” ha präglat hennes representationsuppdrag.²¹⁸ Vid ett tillfälle berättades att vid ingången till en Nobelfest kunde inte kungaparets bil köra ändå fram till trappan utan parkerades en bit ifrån p.g.a. omläggning av kullersten och då sades det att Louise inför media från hela världen hade sagt till sin arkeologintresserade man: ”-har du varit här?”²¹⁹ Fler privata detaljer om hennes person framkom inte, eller mer information om representationsuppdragen tillsammans med kungen, förutom att hon visade prov på sin humor och privata jargong till Gustaf Adolf. Jag tolkar avsaknaden av privat information som ett sätt för veckopressen att de bevarade och respekterade Louises privatliv. När Louise var i sin offentliga roll, då rapporterade pressen var hon åkte och hur uppdragen såg ut, men privat information fick media inte tillgång till. När ändå ett par privata detaljer påträffades i

²¹⁷ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

²¹⁸ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s.

27.

²¹⁹ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s.

27.

samband med hennes offentliga uppdrag, tolkar jag att hon framställdes som något mer personlig i offentliga sammanhang än Margareta.

Varför rapporterade veckopressen om Louises resor? Veckopressens roll i detta hade blivit att de följde Louises resor både inom landet och utomlands och rapporterade om resorna och vad som gjordes. Ur dessa avseenden hjälpte media till att sprida vad kungahuset gjorde, vilka de besöket och ge både publicitet och uppmärksamhet till det som besöktes. Genom att media följde resorna både med text och bild fanns nog det nog ett intresse av att rapportera och dokumentera så läsarna och även allmänheten kunde få följa med drottningen. Om kungaparet då uttalet skulle stimulera intressen, var det nog till deras uppgifts fördel om media följde med och rapporterade. Jag är däremot inte säker på om kungaparet endast skulle stimulera intresse utomlands, utan förmodligen även inom landet där pressen också följde deras resor och uppdrag, vilket resulterade i att deras resmål och besökspunkter fick uppmärksamhet och spridning i pressen. Dit kungaparet eller endast drottningen gick följde pressen med, och därmed kunde den kungliga närvaron användas som marknadsföring. Detta innebar att Louise offentliga hustruskap hade blivit än mer publikt när pressen följde varje steg hon tog, och spreds till allmänheten. Jag framtolkar också att relationer till media blev en uppgift att uppfylla inom det offentliga hustruskapet. Under 1923–1965 blev drottningen slutligen en allt mer offentlig person som syntes mer ute i offentligheten än hur Margareta beskrevs.

Det privata hustruskapet

Vid en första anblick framstod Louises privata relation med maken som ett kamratäktenskap, men vid närmare granskning framställdes hon ha varit kamrat åt sin man, dock var han inte lika mycket kamrat tillbaka. Pressen beskrev Gustaf Adolfs och Louises relation som enkel och vardaglig, ”hon var helt enkelt [...] kungens fru, och hans ständiga sällskap på eriksgator och lärda föreläsningar.”²²⁰ Hon delade sin mans intressen för arkeologi, böcker, historia, konst och resor,²²¹ och därför var det ”mest karakteristiska för kronprinsessan framhålles hennes strävan att i allt stödja sin gemål”, och framför allt som makens ”goda och stödjande kamrat, som stått till hands när hennes hjälp behövts,” och därmed även ”sitt land” och den plikt hon fått.²²² Exempler är tydliga, Louise relation har under de 40-åriga äktenskapet framställts på ett och samma vis: hon stöttade, var lojal och följde med sin make, vilket talar för både ett traditionellt hustruskap och kungligt äktenskap där kungens angelägenheter styrde äktenskapet. Louise som egen individ verkar kommit i skymundan, eller åtminstone skildrats så av veckopressen som inte hade någon vidare insyn i det privata äktenskapet. Den information som pressen fick, skapade en bild av ett traditionellt hustruskap där drottningen levde för att stötta sin man, vilket kunde förmedla att traditionella könsroller marknadsfördes i dampressen under en stor del av 1900-talet. Kungahuset tolkar jag mer liknades som traditionellt än modernt.

²²⁰ Idun-Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 5.

²²¹ Idun-Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 36; Idun, 1929, nr. 51, s. 19; Idun, 1959, nr. 28, s. 13.

²²² Svensk Damtidning, 1934, nr. 28, s. 22; Svensk Damtidning, 1939, nr. 28, s.16, fortsättning s. 32; Idun-Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 36.

Veckopressen gav dock läsaren en begränsad insyn i kungaparets privata relation. I det privata äktenskapet identifierades drag som liknade moderna kvinnors kamratäktenskap.

Veckopressen beskrev att kungaparet träffades och det var kärlek vid första ögonkastet:

Om man i uttrycket också menar två mogna, livserfarna människors omedelbara förståelse och respekt för varandra. [...] [D]et var en vuxen man som friade till en vuxen kvinna, en kunglig privatangelägenhet utan hovceremonier och politiska sidoblickar.²²³

Det berättades också att:

[G]emenskap och kärlek [präglade kungaparets äktenskap]. Deras liv tillsammans skulle bli långt och lyckligt.²²⁴

Jag tolkar ovanstående exempel om Louise och Gustaf Adolfs äktenskap som modernt, eftersom pressen betonade att äktenskapet ägde rum mellan två individer som valt varandra, utan fokus på deras kungliga roller.

En sista detalj jag vill diskutera angående Louises äktenskap, var att det berättades ha skett som en privatangelägenhet. Veckopressen verkade efter ovanstående utlåtande ha respekterat kungaparets privatliv, och inte rapporterat om deras privata relation. Veckopressen fick i stället följa med och rapporterade desto mer om deras representationsbesök.

Veckopressen fick viss insyn i Louises roll som husmor:

[H]on lärde sig att vara rädd om pengar och saker och den lärdomen följde henne genom livet. När hon blev drottning och slottsfru styrde hon med stor skicklighet sitt hem och hushåll. Organiserade, rationaliserade, moderniserade på de kungliga slotten, omtänksamt och praktiskt. Hon visste på pricken vad som fanns av skatter i möbler, silver, glas, porslin, textilier, lät vårda ömt och placera med smak så att slotten blev mer beboliga och trivsamma. Hon var en myndig husmor, även fordrande, men när hon blev missbelåten gick ovädret fort över.²²⁵

Vidare nämndes hon som ”en utmärkt och intresserad husmor som tar personlig del i planerandet av hushållets inre angelägenheter”²²⁶, hon planerade och genomförde bjudningarna²²⁷, och var en ”naturligt glad och trivsam värdinna” inom den privata relationen vid kungens sida,²²⁸ samt att hon dessutom var intresserad och skicklig inom handarbete, vilket beskrevs som ett plus i kanten.²²⁹ Louise och maken var också personligt involverade i hemmets vanliga hushållssysslor, som i den Kungliga sportstugan när ”kronprinsessan torkade disken och kronprinsen bar upp madrasserna på vinden, då sportstugan före avfärden skulle rengöras och ställas i ordning för vintern.”²³⁰

²²³ Idun, 1959, nr. 27, s. 28.

²²⁴ Svensk Damtidning, 1965, nr. 10, s. 28.

²²⁵ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 27; Idun, 1959, nr. 28, s. 31.

²²⁶ Idun, 1929, nr. 51, s. 20.

²²⁷ Idun, 1929, nr. 51, s. 19.

²²⁸ Idun, 1932, nr. 21, s. 530.

²²⁹ Svensk Damtidning, 1948, nr. 44, s. 16.

²³⁰ Idun, 1932, nr. 46, s. 1047.

Av exemplen att döma, verkade Louise uppfyllt rollen som en husmor som var personligt delaktig i arbetet. Hur rollen beskrevs ha uppfyllts låg mestadels i linje med den traditionella drottningrollen som: ledare för hushållet, sparsam, personligt engagerande i sysslorna, varit värdinna och varit myndig och fodrande i sitt sätt och involverad vad som fanns i hushållet.²³¹ Dessa resultat var inte förvånande, utan snarare väntade, och ses som en del av den traditionella drottningrollen. Däremot gav veckopressen en insyn i Louise och makens liv i hemmet. I sportstugan hjälptes båda åt med sysslorna och där liknade de ett vanligt par som tog hand om ett hem, utan kungliga roller. Veckopressen spred därmed ännu en gång en bild av hur vanlig drottningen beskrev varit och levde, och varför de rapporterade om detta berodde förmodligen på att läsarna var intresserade av vad kungaparet gjorde och levde vid sidan av det offentliga. Pressen fick dock en begränsad insyn i drottningens privata liv, och en distans upprätthölls till media och allmänheten.

När veckopressen fick begränsad insyn i hur Louises privata relation såg ut och hur hon beskrevs ha varit, offentliggjordes dock en annan del av det privata, nämligen hemmet. *Idun* besökte drottningens privata hem, och detta skedde för första gången i mitt källmaterial med Louise 1929. Louise poserade framför kameran på Ulriksdals slott, ingen intervju gavs, endast bilder med text.²³² Läsarna fick se Louise sittandes i vardagsrummet bland tidningar och böcker, i skrivrummet och bild med henne och hunden. Dessa exempel tolkar jag som att relationen mellan henne och kungahuset och pressen hade kommit varandra närmare, – pressen fick komma in i drottningens hem och fotografera. Vad läsarna fick se var egentligen en vanlig kvinna, hennes arbetsrum och hennes hund utomhus, inga privata bilder på sovrums, kök, vilka böcker de hade hemma eller något egentligen personligt visades upp. Att veckopressen fick komma in och offentliggjorde en drottningens hem, det var modernt och nytt. Detta innebar att Louise privata hustruskap i viss utsträckning blev något mer offentligt och allmänt känt, vilken pressen förde fram och spred till allmänheten. *Idun* nämnde att ”kronprinsessan Louise som skildras i en unik artikel”, och detta tolkar jag som att det var unikt eller ovanligt att en kronprinsessa öppna upp sitt hem för *Idun* till och med i den grad att dem annonserar om den kommande artikeln ett nummer i förväg och satte henne på första sidan med tidigare nämnda citatet.²³³

Hemmahosreportaget bör ha givit tidningen fler läsare och ekonomisk förtjänst. När tidningen tjänade på det med personligare material om kungahuset kan det också ha varit av intresse för läsarna. Inblicken som pressen gav kan också ha resulterat i att allmänheten fick mer personlig information om Louise. Mer personlig information kunde bidra till att folket fick ett starkare och personligare band till kungahuset som de likaledes kunde identifiera sig med en drottning som framställdes som ”vanlig” och jämlike. *Iduns* roll här kan tolkas varit att hjälpa kungahuset, synliggjort dem och även stimulerat ett intresse eller fortsatt göra dem aktuella under 1900-talet.²³⁴ Med detta reportage ställdes också Louise i centrum och fick ta plats i

²³¹ Rotbain, 2019, s. 16–30; Orr, 2002, s. 90 & 120; Earenfight, 2013, s. 12; Bagerius & Berglund (red), 2015, s. 56; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

²³² *Idun*, 1929, nr. 51, s. 17–22.

²³³ *Idun*, 1929, nr. 50, s. 1.

²³⁴ Tornbjør, 2002, s. 141–164; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 24 & 26; Rotbain, 2019, s. 143.

både media och i offentligheten. Ett tecken på att det tycks ha funnits ett intresse för henne och monarkin. En modernare drottningroll kunde därmed varit att ställa upp på reportage och delta i media.

Det offentliga moderskapet

Louise var den av studiens drottningar som hittills burit drottningkronan längst, hon var rikets första dam ²³⁵ 1930–1950 och drottning 1950–1965. Under hennes tid i Sverige skedde en förändring av drottningsskapet. Att varit drottning framställdes som ett yrke, och därmed hade en professionalisering ägt rum av drottningsskapet. 1950 nämndes det första gången i *Svensk Damtidning* ”att vara drottning nu för tiden har blivit ett verkligt yrke och ett svårt yrke.”²³⁶ I *Idun* beskrevs hennes arbete som ett yrke och hon som en yrkeskvinna första gången 1953, men inte vilken yrkeskvinna som helst utan: ”yrkeskvinnan nr 1: H.M. drottningen” och ”Sveriges första yrkeskvinna”.²³⁷ Gemensamt för veckopressen var att från början av 1950-talet och till hennes död 1965, beskrevs drottningsskapet som ett yrke.²³⁸ Enligt Severinsson var grundbulten i moderna kvinnor att kvinnorna hade ett eget yrke, och var självförsörjda.²³⁹ En drottning kunde som nämnts tidigare inte varit självförsörjande, men när Louise beskrevs ha haft ett yrke ser jag detta som att hon var den första svenska drottningen som uttalat hade ett yrke och var dessutom en yrkeskvinna. Detta tyder på att Louise kunde liknas vid att ha uppfyllt idealet moderna kvinnor.

Louise uppfyllde dock inte det moderna kvinnoidealet fullt. Severinsson framhåller även att moderna kvinnor förväntades genom aktiva livsval utforma sina egna liv och därmed var de fria valen en central del. Jag tolkar att moderna kvinnor delvis hade möjligheten av att välja sina yrken.²⁴⁰ Louise framställdes visserligen i veckopressen ha uppgifter som bevisligen kallades för ett yrke, men hon valde det inte själv, utan uppgifterna fick hon tilldelade sig eftersom hon valde att ingå äktenskap med en blivande kung. Drottningen var begränsad, medan moderna kvinnor kunde välja friare, ha en egen inkomst och därmed ha möjligheten till ett eget hem. Louise uppfyllde därför inte den grundläggande tanken i moderna kvinnor, utan endast till viss del.

I min studie är ändå drottningens uttalade yrkesskap tecken på en förändrad och modernare drottningroll, vilket betyder att det Louise gjorde i sin offentliga roll var ett yrke. Drottningen nämndes dock inte som vilken yrkeskvinna som helst, utan den första och främsta. När Louise benämndes som den första och främsta yrkeskvinnan liknade detta en del av den traditionella drottningrollen som den främsta kvinnan och en förebild för landets kvinnor. Detta tyder på att oavsett om en drottning skulle vara en förebild i sitt hustruskap eller moderskap under

²³⁵ Första dam innebar att Louise hade alla roller och uppdrag som tillhörde en drottning, men hon kallades första dam eftersom hennes make inte blivit kung förens 1950.

²³⁶ *Svensk Damtidning*, 1950, nr. 47, s. 29.

²³⁷ *Idun*, 1953, nr. 26, s. 10; *Idun*, 1959, nr. 28, s. 9–10.

²³⁸ *Svensk Damtidning*, 1965, nr. 10, s. 28; *Idun–Vecko-Journalen*, 1965, nr. 10 ½, s. 27; *Idun*, 1953, nr. 26, s. 10; *Idun*, 1959, nr. 28, s. 9–10; *Svensk Damtidning*, 1950, nr. 47, s. 29.

²³⁹ Severinsson, 2018, s. 61–73.

²⁴⁰ Severinsson, 2018, s. 80.

historien eller 1900-talet, var rollen som förebild en del av drottningsskapet. Veckopressens roll i att ha framställt Louise som en yrkeskvinna var därför att sprida nyheten och idealet att även drottningen hade ett yrke, och därför uppmanades läsarna att också arbeta. Men pressens skapade också en tydlig inramning av en för 1950-talet modern drottning: hon hade ett offentligt yrke, hon förväntades utföra sina plikter och därmed även delta i offentligheten. Veckopressen utnämning av Louise som yrkeskvinna kan likaså betraktas och signalerat att en drottning visserligen gifter sig till sin roll, men hon blev inte endast kungens hustru, utan det hon förväntades göra i rollen har gjort avtryck på pressen och kallades för ett eget yrke och arbete. Detta var därför modernt för Louise och denna tidsperiod i mitt källmaterial.

Under Louise andra drottningroller har veckopressen flertalet gånger beskrivit henne och jag har också framtolkat att hon framställdes som en vanlig kvinna snarare än en kunglighet. Om drottningen framställdes som vanlig kan detta ha skapat ökad sympati för kungahuset och identitetsfaktor för allmänheten att känt igen sig i Louise, och det kan troligen även ha varit så i detta fall. När drottningen beskrevs ha haft ett yrke, då har ytterligare en del av den kungliga rollen tonats ner, hon blev då mer relaterbar som en vanlig kvinna som förmodligen ökade sympatierna för kungahuset. Med Louise som yrkeskvinna kunde hon därmed ha porträtterats som mer av en jämlike för landets folk.

Utifrån veckopressens rapportering om Louises drottningyrke nämns att:

Välgörenhet tillhör ju en modern furstinnas yrkesplikter. Att vara drottning nu för tiden har blivit ett verkligt yrke och ett svårt yrke. Men man märker genast om en sådan plikt är enbart officiell eller har med hjärtat att göra. Hos vår drottning är den ett i hög grad personligt färgat hjärtebehov.²⁴¹

I *Svensk Damtidning* stod det bokstavligen att en modern drottning borde ägna sig åt välgörenhet som en del av drottningyrket. Louise beskrevs varit en modern furstinna som inte enbart i sin drottningroll hade ägnat sig åt välgörenhet eftersom det förväntades av henne, utan hon gjorde det personligen för hon kände för åtagandena och ville göra det. I det offentliga moderskapet tycks veckopressen ha kommit drottningen något närmare henne som privatperson, trots att dessa plikter skedde i offentligheten och som en del av hennes officiella plikter och offentliga roll.

Louise välgörenhetsarbete beskrevs ha bestått av att hon hade närmare 50 olika beskyddarskap eller föreningar som hon utförde välgörenhetsarbete med: Svenska Röda Korset, Evakueringskommittén, Lottorna, Drottningens Centralkommitté, Bikupan och Sophiahemmet.²⁴² I sitt välgörenhetsarbete nämndes att hon inte satt vid styrelsebordet och gav kloka råd, utan hon grep praktiskt in och ville veta hur situationen såg ut, vilken hjälp som föreningarna behövde. Hon beskrevs också ha stått bakom diskar och hjälpt till med försäljningen.²⁴³ Hennes tidigare erfarenheter som sjuksköterska under första världskriget framställdes ha varit hjälpsamt för sjukvårdsenheten Sophiahemmet där hon framställs ha gått

²⁴¹ Svensk Damtidning, 1950, nr. 47, s. 29.

²⁴² Svensk Damtidning, 1950, nr. 47, s. 29.

²⁴³ Svensk Damtidning, 1934, nr. 28, s. 22; Svensk Damtidning, 1950, nr. 47, s. 29.

på alla styrelsemöten och: ”alla RK-skrivelser, program och protokoll, svenska och utländska sänds över till slottet, om hon ville komplettera för en lyckad idé eller föreslå en ändring.”²⁴⁴ Det nämndes också att hon ”sätter sig snabbt in i sociala frågor, vare sig det gäller barnavård eller annat och försöker alltid uttänka bästa och mesta verksamma sättet att hjälpa.”²⁴⁵ Av dessa exempel att döma tolkas att hon varit personligt delaktig i verksamheterna, hjälpt till och hade ett intresse av välgörenhetsarbetet. Vidare nämndes att hennes kanske största intresse inom välgörenhetsarbetet var att hjälpa barn och mödrar.²⁴⁶ Hon framställdes ha försökt hjälpa barn och deras mödrar genom att stödja de organisationer hon arbetade med. Under andra världskriget startade hon och förde befälet över en systuga på slottet där hon och andra kvinnor sydde plagg till utsatta barn i Norrland.²⁴⁷ Vid detta tillfälle framkommer ett av få personliga och egna uttalanden från Louise:

[V]artenda ett av dessa plagg kommer till något svenskt barn som fryser. (...) Vi är ju lyckligt lottade, som undslupit krig och nöd, men vi har alltid haft många barnrika fattiga familjer som nu genom dyrtiderna fått ännu svårare. (...) de kämpar modigt för att hålla ihop sina hem, men krigstiden blir dem alltmer övermäktig. Genom landshövdingsskor i olika län får jag dagligen bud om svår fattigdom, och jag önskar att vår lilla syarmé hade dubbel så mycket tid och tyg för att kunna hjälpa alla[.]²⁴⁸

Dessa exempel är intressanta av flera anledningar. För det första har veckopressen med personliga uttalande från Louise, som dessutom uttalade sig om kriget och situationen i Sverige vilket likaledes var unikt. För det andra tolkar jag citatet som att Louise som landets drottning försökt hjälpa folket under den svåra tiden. En del av det offentliga moderskapet var för tidigare drottningar att ha varit landsmödrar åt folket, antingen genom att ha bett förböner eller exempelvis donerat pengar. När Louise beskrevs och ses ha ägnat sig åt välgörenhet och varit personligt närvarande, uppfyllde hon också rollen som landsmoder. Hon framställdes ha tagit personligt ansvar för folket och framför allt barnen. När hon personligen sydde skjortor till barnen och startade en egen ”syarmé”, menar jag att det tydde på att hon ville göra skillnad. Hon erhöll inte endast rollen som landsmoder, hon blev en moder som tog hand om landets folk.

Detta exempel innebar också att veckopressen och allmänheten kom drottningen ännu närmare, hon blev personlig bortom sin offentliga roll som drottning, en människa med känslor som önskade hon kunde göra mer för att hjälpa till, och likaledes påträffades exempel att drottningen i sin offentliga roll framställdes ha varit personlig. I veckopressens beskrivningar av Louise framställdes hon nog varit mer personlig i hennes offentliga moderskap än i det offentliga hustruskapet och representationskapet. Detta innebar att Louise framställdes ha varit en modern yrkesarbetande drottning och landsmoder som personligen varit delaktig i välgörenhetsarbeten och visade omsorg om landets folk. Hennes privatperson tilläts också ta plats i både media och offentligheten. Utifrån veckopressens rapporter,

²⁴⁴ Idun, 1934, nr. 4, s. 83, & 95–97; Idun, 1959, nr. 28, s. 31.

²⁴⁵ Svensk Damtidning, 1934, nr. 28, s. 22; Svensk Damtidning, 1950, nr. 47, s. 29; Idun, 1929, nr. 51, s. 20.

²⁴⁶ Svensk Damtidning, 1939, nr. 28, s. 16 & 32.

²⁴⁷ Idun, 1942, nr. 14, s. 10; Idun, 1940, nr. 43, s. 1.

²⁴⁸ Idun, 1942, nr. 14, s. 10.

uppfyllde Louise också delar av det traditionella drottningskapet med landsmoderskapet, vilket också tolkas varit en del av 1900-talets drottningkap.

Det privata moderskapet

I veckopressen framgick att Louise aldrig fick uppleva den moderslycka hon hoppades på: ”i en kortfattad läkarkommuniké 1925, det meddelades att kronprinsessan Louise fött sitt barn för tidigt. Barnet en flicka, var dött vid födelsen.”²⁴⁹ Detta tillkännagav såväl *Idun* som *Svensk Damtidning* i minnestexterna efter drottningens död 1965, 40 år efter att läkarkommunikén gavs ut. Ingen av tidningarna nämnde händelsen 1925 eller tillkännagav hennes graviditet. När denna ytterst känsliga och privata information offentliggjordes först efter hennes död, tolkar jag detta som ett tecken på att veckopressen gjorde detta i respekt mot Louise och kungafamiljens privatliv och integritet. Pressen respekterade därför den förmodade sorgen och känsliga ämnet. Men när känsliga informationen ändå offentliggjordes och delades till allmänheten, ser jag detta som ett tecken på att pressen hade kommit drottningen som representant för kungahuset eller enbart kungahuset närmare än i början av hennes tid i Sverige under 1920-talet. Under dessa 40 år 1923–1965, fick pressen alltså inte dela några av de kanske mest privata detaljerna och händelserna från drottningens privatliv och offentliga roll som representant för Sverige. Veckopressens roll när nyheten om det dödfödda barnet spreds i minnestexterna var nog att de syftade till att återberätta och minnas tillbaka på Louise liv och tid i Sverige. Att förlora ett dödfött barn var en del av hennes liv. Tidigare forskning menade, som tidigare diskuterats, att ifall personliga detaljer om kungligheterna delas kan detta resultera i att allmänheten skapar ett personligare band och identifikation till kungahuset. När veckopressen rapporterade om det förlorade barnet, kan veckopressen ha gett ökat stöd och sympati för kungahuset, och en igenkänningsbarhet kan ha spridits till andra kvinnor som också förlorat sina barn likt drottning Louise. Detta exempel kunde också ha synliggjort att även en drottning, rikets främsta kvinna, kunde förlora sitt barn och genomgå personliga sorger. Att hennes personliga sorger delades i veckopressen ser jag som något nytt och modernt i mitt källmaterial. Detta är slutligen ett viktigt fynd i min undersökning och för förståelsen av veckopressens relation till drottningarna och deras drottningroller.

När hennes personliga moderslycka uteblev, framställdes hon i stället axlat rollen som styvmoder till Margaretas och Gustaf Adolfs barn och sedan rollen som farmor/mormor till styvbarnens egna barn. Pressen nämnde att hon inte kallades för styvmoder, utan ”aunt Louise”, och om relationen till styvbarnen nämndes att hon skulle ”fylla en svår plats i ett moderlöst hem”.²⁵⁰ Trots detta kom:

förhållandet mellan de fem moderlösa kronprinsbarnen och deras styvmor att präglas av ett fint förhållande. Aunt Louise försökte med uppstämd finkänsla och mjukt handlag vinna barnens förtroende och kontakten mellan dem förstärktes under årens lopp.²⁵¹

²⁴⁹ *Idun*–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 33; *Svensk Damtidning*, 1965, nr. 10, s. 28.

²⁵⁰ *Idun*, 1939, nr. 28, s. 4.

²⁵¹ *Idun*–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 22.

Veckopressen nämnde inte mer om hur hon gjorde sin privata moderskapsroll, förutom att med åren fick Louise ”en stor familj som hon ägnat sin tillgivenhet.”²⁵² Moderskapet ses som ytterligare en del av drottningskapet som inte var tillgängligt för allmänheten, utan hölls inom den egna familjen och privata sfären.

Pressen rapporterade desto mer om hennes roll som farmor/mormor eller ”auntie” som hon kallades av sina styvbarns barn.²⁵³ ”Barnbarnen på Haga, fick njuta av hennes kärlek till det barnliga, det spontana.”²⁵⁴ Med barnbarnen som hon umgicks med, ”lästes för, lekte med och firade högtider och sommarsemestrar tillsammans”.²⁵⁵ Exempelvis beskrevs att hon, hennes make, och svärdottern prinsessan Sibylla och hennes barn spenderade tid ute i snön och, detta kallades enligt *Idun* för ”den glada familjeidyllen”.²⁵⁶ Vid detta tillfälle dokumenterades leken ute i snön av en ditbjuden fotograf som skulle fånga och sprida bilden av just ”familjeidyllen”.²⁵⁷ Genom dessa exempel fick pressens läsare en personligare inblick i vem drottningen framställdes ha varit som person och i relationen till barnbarnen. Det moderna tycks varit att pressen fick ta del av denna intima familjestund. Veckopressen följde med på privata familjestunder, vilket skedde utan kungliga ceremonier eller roller. Pressen spred en bild av en helt vanlig familj som spenderade tid tillsammans, och denna framställning var därför tillgänglig för allmänheten att både läsa om, följa och få upp intresset för den kungliga familjen. Louise privata moderskap gjordes därför som en vanlig mormor/farmor: hon lekte, läste och spenderade tid med barnbarnen, och var därför delaktig i nästa generation prinsar och prinsessor. Utifrån pressens rapporteringar uppfyllde inte Louise den viktigaste av de traditionella drottningrollernas moderskap, men hon tycks bevisligen ha varit delaktig i nästa generation kungligheter däribland den svenska kungen Carl XVI Gustaf och den regerande drottningen Margareta av Danmark, och därför tolkas ändå ett moderskap utifrån Louise egna förutsättningar ha uppfyllts.

En annan del av en drottningens privata moderskap har under historien haft ”till uppgift att fostra de unga kvinnorna i sin uppvaktning till att vara flitiga, lydiga och ödmjuka och hon skulle vaka över att inga olämpliga förbindelser knöts”.²⁵⁸ Moderskapsrollen innebar likaledes att med drottningens moderliga omsorger skulle hon hitta lämpliga makar till hennes hovjungfrur och kvinnliga släktingar som hon skulle fostra och hade i sin tjänst.²⁵⁹ Louise benämndes inte ha gjort detta, men däremot något som i stället borde tillhöra det offentliga hustruskapet var hennes relation till sin personalstab och de omsorger hon visade om dem, vilket tolkas som en modernare roll:

Personalstaben på slottet som är henne vart tillgiven, kan intyga att hennes omsorger är desamma i det tysta. Drottningen har reformerat tjänster, reglerat löner, låtit reparera bostäder

²⁵² *Idun*–Vecko-Journalen, 1965, nr. 10 ½, s. 33.

²⁵³ *Idun*, 1959, nr. 30, s. 4–7; *Idun*, 1959, nr. 28, s. 12.

²⁵⁴ *Svensk Damtidning*, 1965, nr. 10, s. 28.

²⁵⁵ *Idun*, 1959, nr. 30, s. 4–7; *Idun*, 1959, nr. 28, s. 12.

²⁵⁶ *Idun*, 1939, nr. 2, s. 16.

²⁵⁷ *Idun*, 1939, nr. 2, s. 16.

²⁵⁸ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

²⁵⁹ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

och själv sett till att de blivit trevligt inredda. Blir någon sjuk skyndar hon till hjälp, och den som har bekymmer vänder sig gärna till drottningen som tar itu och reder upp, både praktiskt och psykiskt.²⁶⁰

Jag tolkar detta som ett exempel på att veckopressen gav ännu en privat skildring av hur Louise beskrevs vara innanför slottets murar och utan omvärldens insyn. Hon verkade ha beskrivits som personlig, och brydde sig om sina anställda. Hon menar jag framstod som en modernare arbetsgivare när hon brydde sig om sina anställda och ville göra det bättre för dem, och därmed visas annan sida av drottningen som blev offentlig och tillgänglig för allmänheten. Louise kan möjligen representerat att den kungliga hovstaten blev en modernare arbetsplats, som verkade ha letts av drottningen, men där de anställda inte längre benämndes som tjänare till kungafamiljen som de tidigare kan ha gjorts. Om veckopressen spred en bild av ett moderniserat hov, kunde det också förstärka bilden av ett modernt kungapar som tog hand om sina anställda, framställdes Louise varit arbetsledare som visade sina moderliga omsorger i likhet med den traditionella drottningrollens moderskap. Jag menar att en förändring av moderskapet har identifierats: från att drottningen förväntades styra hovet och genom sin moderlighet uppfostra jungfrur, till att blivit en arbetsgivare som hon tog hand om sina anställda, men likaledes en likhet när det kungliga hovet även kan tolkas varit arbetsgivare under historiens gång.

Sammanfattning & vad är nytt?

Utifrån veckopressen tolkar jag att Louise beskrevs ha haft alla delar av de traditionella drottningrollerna 1923–1965. Vissa delar av drottningskapet moderniserades och förändrades i relation till Margaretas.

Det offentliga hustruskapet utvecklades till att Louise skulle representera och stimulera landets intressen utomlands. Det offentliga hustruskapets representationsuppdrag blev ett representationsskap. Representationsskapet innehöll att resa både nationellt och internationellt. Hon beskrevs ha följt med sin make och stått vid hans sida, varit värdinna, närvarat vid ceremonier och utställningar och berättat om landet för diplomater. Veckopressen rapporterade om besöken och nämnde också privata detaljer om drottningen i hennes offentliga roll: hennes humor och frispråkighet kom fram. I relation till Margareta hade Louise fler offentliga uppdrag och det blev tydligt vilka Louise representerade vid besöken. Traditionella drag påträffades i att hon stod och följde sin make, var värdinna och deltog i ceremonier.

I det privata hustruskapet verkade veckopressens beskrivningar av Louise äktenskap till en början med liknat ett kamratäktenskap. Äktenskapet liknade ett kamratäktenskap eftersom makarna valde varandra som privatpersoner utan arrangerande äktenskapsallianser mellan två riken. Men äktenskapet skiljde sig från Margaretas, eftersom Louise beskrevs ha varit kamrat åt sin make, men han var inte lika mycket kamrat tillbaka. Få detaljer framkom om deras privata äktenskap, men ett par privata beskrivningar av hennes roll som husmor spreds. Det

²⁶⁰ Idun, 1959, nr. 28, s. 31.

mest personliga som påträffades om hennes privata hustruskap var att veckopressen fick besöka drottningens hem och fotograferade henne och vissa delar av ett par rum, vilket inte skedde med Margareta. I rollen som hustru tolkar jag att hon beskrevs som en vanligare kvinna, vilket även Margareta gjorde.

I det offentliga moderskapet beskrevs drottningens välgörenhetsarbete och beskyddarskap blivit ett yrke från 1950 och framåt. Rollen offentligt moderskap kunde därför byta namn till yrkesskap, vilket skiljde sig från Margaretas roll. Louise nämndes som Margareta, varit personligt delaktig och intresserad av arbetet. Under andra världskriget kom första personliga uttalandet från drottningen i samband med hennes hjälparbete. Likt Margareta fick pressen viss insyn och privata detaljer om Louise välgörenhetsarbete.

I Louise privata moderskap fick veckopressen mindre insyn i än Margaretas. Louise födde inga överlevande barn, och efter hennes död offentliggjordes den känsliga nyheten. Louises relation till styvbarnen var utom medias insyn. Media fick däremot följa Louise personliga roll som farmor och ett par privata detaljer om hennes roll som husmor och arbetsgivare.

Det som var nytt med hur Louises drottningsskap beskrevs var att det offentliga hustruskapet blev ett representationskap som innehöll fler uppdrag. Vid offentliga sammanhang fick pressen i något större utsträckning än för Margareta tagit del av Louise personliga humor och frispråkighet. Veckopressen besökte drottningens hem och fotograferade henne i hemmet. Louise offentliga moderskap kallades för ett yrke och därför kunde det offentliga moderskapet byta namn till ett yrkesskap. I samband med välgörenhetsarbetet gav hon studiens första personliga uttalande i tidningarna. Veckopressen tog även del av nyheten om drottningens dödfödda barn och rapporterade om hur och vad drottningen gjorde i rollen som farmor. Det sista som var nytt var att media tog del av Louise som en modern arbetsgivare som tog hand sin personal.

Drottning nr. 3 – Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha: den motvilliga drottningen

Foto: Prinsessan Sibylla, 1947, fotograf okänd, hämtad från: Wikipedia, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prinsessan_Sibylla.png, fri att använda. (Hämtad 2022-05-09).

I Tyskland 1908, föddes prinsessan Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha. Hon var dotter till prinsessan Victoria Adelheid av Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg och prins Karl Edvard av Sachsen-Coburg-Gotha och växte upp i Tyskland. I juni 1932 förlovade hon sig med kronprinsessan Margareta och Gustav VI Adolfs äldsta son, Gustaf Adolf, Sveriges arvr prins. Bröllopet ägde rum i Moritzkyrkan i Coburg, 19–20 oktober, och efter vigseln blev Sibylla svensk prinsessa och hertiginna av Västerbotten. Sibylla och maken kom sedan under samma år att flytta in på Haga slott i Solna, Stockholm. Paret fick fyra döttrar 1934, 1937, 1938 och 1943, och 1946 föddes den enda sonen Carl XVI Gustaf, vår nuvarande kung och studiens sista drottningens man. Vid en flygolycka på Kastrups flygplats 1947 avled Sibyllas make. Sibylla blev då änka och ensamstående mor till barnen i åldrarna 13 år, 10 år, 9 år, 4 år och den yngsta 9 månader. Sibylla blev av denna anledning aldrig Sveriges drottning, men efter drottning Louises död 1965 axlade Sibylla rollen som Sveriges första dam, fram tills sin död 1972. Hon avled av cancer vid en ålder av 64

år i Stockholm. Hon ligger begravd vid den Kungliga begravningsplatsen i Hagaparken i Stockholm.²⁶¹ Slutligen är det aktuellt att nämna, att Louise och Sibylla var verksamma under samma tid i studien, vilket innebar att vissa delar av analysen sammanfaller när Louise var närvarande. Under den tiden var Louise landets drottning och hade således större ansvar och plikter inom kungahuset än Sibylla.

Hur framställdes Sibylla som person i veckopressen? I veckopressen beskrevs Sibylla i enlighet med de tidigare drottningarna med positiva beskrivningar: stark, tapper, glad, omtänksam, plikttrogen, blyg, varmhjärtad, ambitiös, modig och ärlig.²⁶²

Det offentliga hustruskapet

Veckopressen nämnde endast ett par detaljer om Sibyllas offentliga hustruskap från 1932–1947, alltså under den tid hon var gift med den blivande kungen Gustaf Adolf. De framkom att paret utförde ett par representationsbesök tillsammans i exempelvis Filipstad och

²⁶¹ *Kungahuset*, ”Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha”, <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/sibylla-av-sachsen-coburg-gotha>, u.o. (hämtad 2022-05-11); Alm, Göran, *Svenskt biografiskt lexikon*, ”Sibylla”, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/5891>, (hämtad 2022-05-11).

För vidare läsning; Lundgren, Roger, *Sibylla: en biografi*, Bonnier, Stockholm, 2007; Det kungliga bröllopet finns att se och ta del av vid Filmarkivet.se, länk; <https://www.filmarkivet.se/movies/brullopet-i-coburg>. (Hämtad 2022-05-11).

²⁶² Idun, 1932, nr. 25, s. 612; Idun, 1947, nr. 5, s. 17; Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44; Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 32, 33, 49 & 59; Svensk Damtidning, nr. 50, s. 7; Vecko-Journalen, 1972, nr. 50, 3–4.

Göteborg.²⁶³ De besökte utställningar, idrottsevenemang och en galatillställning.²⁶⁴ Paret beskrevs även ha hälsat på finska soldater på ett svenskt lasarett.²⁶⁵ I samband med representationsuppdragen skrev veckopressen inget om vad de gjorde vid besöken eller något om dem som privatpersoner, utan endast att de hade varit närvarande. Det förekom inga fler detaljer om Sibyllas offentliga hustruskap som gift. Det som går att utläsa är att hon följde med sin make och stod vid hans sida, vilket liknade den traditionella drottningrollen.

Efter makens död 1947 och när hennes barn hade blivit äldre, utförde Sibylla flera representationsuppdrag fram till sin egen död 1972. Hon beskrevs ha besökt sitt hertigdöme Västerbotten, invigde, invigningstalade och hälsade på folk.²⁶⁶ Närvarade vid utländska statsbesök i Stockholm, officiella middagar, audienser, sammanträden, basarer och föreställningar.²⁶⁷ Veckopressen nämnde inte hur hon utförde sina uppdrag eller något om henne som person i samband med dem. Det framkom i stället att Sibylla inte beskrevs ha varit ”PR-minded” och hade svårt för ”kunglig PR”.²⁶⁸ Jag tolkar dessa exempel som att Sibylla framställdes ha utfört sina uppdrag och det representationskap som Louise erhöll i slutet av 1930-talet, men Sibylla gjorde dock inte mer än vad rollen krävde av henne. Hon skildrades nästan som motvillig 1932–1972.

Varför veckopressen inte nämnde mer om Sibyllas offentliga hustruskap kan berott på flera anledningar. Antingen berodde detta på att pressen inte fick följa med eller rapporterade om hennes uppdrag, eller kanske snarare att hennes barn upptog majoriteten av pressens och deras läsares intressen och därför kunde hennes offentliga uppdrag hamnat i skymundan, när barnen upptog en stor del av pressens rapporteringar. Jag tolkar dock veckopressens begränsade information från hennes uppdrag som ett resultat där Sibylla åtminstone beskrevs ha haft offentliga plikter.

Det privata hustruskapet

Veckopressen nämnde inledningsvis att Sibylla och Gustaf Adolf beskrevs ha delat och utfört intressen tillsammans. De delade intressen som trädgårdsodling, scouting, friluftsliv i fjällen och skogspromenader där de gick hand i hand, vilket jag tolkar som att äktenskapet framställdes som en form av kamrattenskap.²⁶⁹

I en längre personlig intervju av skribenten Margit Winberg, bjöds Winberg in till Sibyllas mest privata del av sommarslottet Solliden på Öland, mitt under prinsessans sommarledighet. Intervjun ägde rum under sommaren 1965, ett par månader efter drottning Louises bortgång, och då Sibylla nyligen hade övertagit rollen som landets första dam eller biträdande

²⁶³ Idun, 1939, nr. 10, s. 19; Svensk Damtidning, nr. 49, s. 14.

²⁶⁴ Svensk Damtidning, nr. 26, s. 11; Idun, 1939, nr. 4, s. 8; Idun, 1939, nr. 36, s. 15.

²⁶⁵ Idun, 1940, nr. 24, s. 4–5.

²⁶⁶ Svensk damtidning, 1965, nr. 15, s. 49.

²⁶⁷ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 34, s. 51; Svensk Damtidning, 1960, nr. 16, s. 4.

²⁶⁸ Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 33.

²⁶⁹ Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 34.

Svensk Damtidning, 1942, nr. 1, s. 21 & 30; Idun, 1958, nr. 3, s. 28; Svensk Damtidning, 1965, nr. 15, s. 49.

drottning.²⁷⁰ I intervjun uttalade sig en ställföreträdande drottning om sitt eget privata äktenskap, Sibylla beskrevs ha uttryckt: ”jag var ju så kär”.²⁷¹ Detta tolkar jag som modernt eftersom hon, en drottning kommenterade sitt äktenskap och delade detta med pressen som sedan offentliggjorde uttalandet till allmänheten.

Sibylla är och var studiens första drottning som deltog i personliga intervjuer och pratade öppet om sina tankar, känslor, äktenskap och även hennes yrke. Veckopressen ”fångade” och kunde dokumentera en kunglig dam utan hennes kungliga status och mötte privatpersonen Sibylla som hade känslor och tankar som vilken vanlig person som helst. Med pressens intervjuer fick allmänheten både läsa och ta del av hur Sibylla upplevde sitt eget liv och sin relation, vilket möjliggjorde att läsarna fick ta del av drottningens egen berättelse snarare än den bild som tidningen hade skapat. Detta med förutsättning att pressen tog med vad hon hade sagt och inte ändrade innehållet. Det moderna ligger dels i att en drottning personligen deltog i intervjuer, dels att drottningens egna ord och känslor offentliggjordes, vilket innebar att både 1947 som den första intervjun hölls och de som kom efter, innehöll drottningsskapet att vara mer personlig och öppen och delta i media.

När Sibylla personligen deltog, bjöd in skribenten till hennes mest privata nämligen sommarslottet, och dessutom berättade om personliga detaljer, då kunde vi tala om att en förändrad relation mellan media och kungahuset hade identifierats. Den förändrade relationen mellan parterna innebar ett närmande hade skett mellan media och kungahuset. Från och med Sibylla framställdes inte längre drottningar som offentliga personer vilka pressen och allmänheten fick begränsad insyn i och information om deras privat liv. Med Sibylla fick i stället folket mer personlig information, vilket kunde resultera i att folket kom närmare Sibylla än vad gjort för tidigare drottningar. Veckopressens roll i rapporteringen av den personligare relationen med drottningen var därför att pressen blev det forum där drottningen öppnade upp sig, och att tidningarna sedan lyfte fram och spred hennes bild och syn på sig själv och kungahuset. Med mer personlig information kunde läsarna få en annan förståelse för hennes situation. När pressen möjliggjorde att Sibylla kunde varit mer personlig, liknade det idealet moderna kvinnor. Idealet moderna kvinnor förespråkade att kvinnor skulle ta större plats i offentligheten och vara sig själva. I Sibyllas fall kan hon tolkas varit personlig och sin egen individ ute i offentligheten när drottningen som individ fick träda fram, vilket inte varit fallet med hur Margareta och Louise beskrevs.

En annan intressant aspekt som påträffades av den personliga intervjun och slutsatsen om att Sibylla framställdes varit mer personlig var en motsättning. Ovan skrev pressen att Sibylla inte varit särskilt PR-minded eller personlig ute vid offentliga uppdrag, men samtidigt visade den personliga intervjun att hon ändå släppte in veckopressen in till både sommarslottet, semestern och in till hennes privata känslor och tankar. Denna avvikelse eller skillnad var intressant – Sibylla som drottning var både privat och offentlig, beroende på situation. När

²⁷⁰ Idun Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

²⁷¹ Idun Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

dessa båda drag påträffades, ser jag detta som modernt och en förändrad drottningroll. Jag kommer återkomma till Sibyllas privata relation i en senare del.

Veckopressen gav också läsaren insyn i Sibyllas och makens personliga äktenskap, med flertalet uttalanden om landets blivande kung:

Prinsen dyrkade marken där hon gick. [...] [H]an bar henne på sina händer. Han uppvaktade henne chevalereskt, berömde henne och skämde bort henne med sin ständiga omtanke.²⁷²

Prinsens omsorger om sin gemål upphörde aldrig. [...] Det var han som packade deras resväskor när de skulle bort, det var han som gjorde iordning hennes aftonväska när de skulle på fest. Hans omsorgsfulla tankar fanns alltid med bakom varje handling.²⁷³

Under de svåraste dagarna [...] kom han hem och gav sin hustru en underbart vacker brosch. [...] i hemmet kom prins Gustaf Adolfs bästa sidor fram. [...] Han var en av de mest uppmärksamma och ömma äkta män.²⁷⁴

Med Sibylla kom ”en sällsynt förmåga att locka fram mjukare, bästa sidorna i prins Gustaf Adolfs väsen, tonat av den kärva ytan och givit honom den värme, den starka hemkänsla”, som han tidigare saknat.²⁷⁵ ”För henne var han hennes prins, som hon ville behaga och som hon beundrade för hans allvarliga och rakryggade personlighet”.²⁷⁶ Sibylla beskrevs ha påverkat sin man, och det berättades att makens vänner kommenterade att maken hellre ville skynda sig hem till henne och familjen för att dricka te istället för att ta en bägare med vännerna. Han döptes därför om från ryttarprinsen till ”teprinsen” inom vänkretsen.²⁷⁷

Dessa exempel är intressanta av flera anledningar. Veckopressen skildrar enligt min tolkning en make som verkat ha dyrkat sin fru, som beskrevs som omtänksam och omhändertagande, och ville hennes allra bästa. Veckopressen tycks fått tillgång till än mer privata detaljer om hur en make kunde vara mjuk och omtänksam, men han var inte vilken man som helst, utan landets blivande kung. Allmänheten verkar fått komma Gustaf Adolf närmare in som privatperson, snarare än som enbart kunglig. Sibylla å andra sidan beskrevs ha påverkat maken och lockat fram hans mjukare sidor, men vad hon gjorde i den privata relationen framkom inte. Här påträffades en skillnad mellan det manliga och kvinnliga, kung och drottning. Rollerna tenderar att nästan ha framställts som ombytta. Gustaf Adolfs omsorger om Sibylla nämndes aldrig ha tagit slut, men hon framställdes ha påverkat honom, men inte hur eller i samma utsträckning som maken. Sibyllas roll som kungens hustru skulle enligt tidigare forskning vara underordnad och trogen sin make, men det nämndes inte att maken förväntades visa eller till och med visade mer omsorg om drottningen och dyrkade henne, som Gustaf Adolf framställts ha gjort.²⁷⁸

²⁷² Idun, 1958, nr. 3, s. 12.

²⁷³ Svensk Damtidning, 1965, nr. 15, s. 49.

²⁷⁴ Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 34.

²⁷⁵ Idun, 1947, nr. 5, s. 17.

²⁷⁶ Idun, 1958, nr. 3, s. 12.

²⁷⁷ Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 33.

²⁷⁸ Rotbain, 2019, s. 25–26.

Ur dessa avseenden spred pressen en bild av ett modernt blivande kungapar, där deras privata känslor och handlingar offentliggjordes, och allmänheten fick viss insyn, och kunde därmed skapa ett personligare band till kungahuset. Med personligare band och information kunde även identifikation ha uppkommit när paret beskrevs som vanligare snarare än kungliga. Detta innebar att Sibyllas privata hustruskap liknade en modern kvinnas kamratäktenskap. Makarna nämndes ha stöttat varandra, delat intressen, varit kamrater med varandra, men där maken var den som kunde visat än mer omsorger om hustrun och visat sig som den omvårdande, och inte maken. Det moderna påträffades i att rollerna delvis tolkas varit ombytta och att veckopressen beskrev den blivande kungen som den mest omhändertagande, och att pressen fick vetenskapen om hur det kungliga äktenskapet framställs ha tagit sig i uttryck. Veckopressens roll blev därför att sprida hur det kungliga äktenskapet såg ut, och samtidigt ge publicitet till kungahuset, ge deras läsare intressant personlig information om kungahuset och därmed upprätthålla intresset från läsarna att vilja fortsätta köpa tidningarna.

Owens menar att i brittisk kontext ökade intresset från medias läsare om att få mer privata detaljer om kändisar och kungligheter och att detta blev allt vanligare desto nämnare 1950-talet det kom. Detta kan även varit fallet med hur den svenska dampressen framställdes Sibyllas hustruskap.²⁷⁹ Detta kunde möjligen förklara varför Sibylla var den drottning som pressen hittills i min studie har fått mest privat information om. Om Sibylla var den drottning som pressen fick mest privatinformation om, kunde detta i sin tur betyda att med Sibylla förändrades den kungliga rapportering av media och vilken typ av information som spreds, och relationen till drottningen och hennes drottningkap.

Den sista delen av hustruskapet är husmoderskapet eller vad veckopressen nämner om Sibyllas privata hushåll. Sibyllas hushåll beskrevs ha haft en hovchef och uppvaktning, men som inte inkräktade på familjelivet.²⁸⁰ Inom hushållet nämndes att Sibylla var ”med och bestämmer om allt, ordnar blommor, avgör om mat och dukning, bestämmer placering och arrangemangen vid små och stora bjudningar.”²⁸¹ Veckopressen verkar dock inte fått mer information än det ovannämnda. Den bild som skapades om Sibylla liknade den bild som delvis förväntades av en traditionell drottning i det privata hustruskapet: vara värdinna, ha viss hovpersonal och vara mer eller mindre personligt delaktig i hemmet. Jag ser det tidigare nämnda som ett exempel på att en drottning under mitten av 1900-talet uppfyller den traditionella drottningrollen. En intressant detalj som däremot framkom i pressen var att vid Sibyllas bröllop 1932, beskrevs Sibylla såhär:

prinsessan är en mycket häutig flicka. (...) Kan man tygla en häst kan man nog hantera en kastrull. Hon är på många sätt modern, och det är inte modernt att vara bakom ifråga om praktiska ting. Det kunde möjligen en prinsessa få vara före sekelskiftet men numera går det inte. Hon kan till och med mjölka en ko.²⁸²

²⁷⁹ Owens, 2019, s. 15–21.

²⁸⁰ Svensk Damtidning, 1965, nr. 14, s. 33.

²⁸¹ Idun–Vecko–Journalen, 1965, nr. 30, s. 15.

²⁸² Svensk Damtidning, 1932, nr. 27, s. 19.

Sibylla tolkas av pressen ha varit modern, och att det nästan förväntades av en blivande drottning från 1930-talet. Hon förväntades vara händig och praktisk och det framställdes Sibylla också varit och därmed beskrevs hon uttryckligen vara modern i vad jag tolkar hennes privata hustruskap. När Sibylla beskrevs på detta vis, kan det vara så att en för 1930-talet modern drottningroll och möjligen även framåt i tiden, var att drottningar förväntades kunnat varit praktiska och händiga. Denna rapportering gav allmänheten en nyare bild av deras blivande drottning, och en personlig skildring av vad hon beskrevs kunna och vara, och ett sätt där allmänheten kunde lära känna henne, och något som pressen samtidigt kan ha tjänat både pengar och intresse av. Men för drottningrollen kan slutligen en modernare och nyare del varit att ha framställts som händig och praktisk.

Det offentliga moderskapet – ett yrkesskap

De representativa plikterna har redan diskuterats, nu återstår välgörenhetsarbete och yrkesskapet. I veckopressen beskrevs Sibylla ha ägnat sig åt välgörenhetsarbete och var personligt närvarande och delaktig. Hon var beskyddare för exempelvis Svenska Flickscouter, Evakueringskommittéen, Solna församling, Hörselfrämjandet, Handarbetets vänner, Stockholms kvinnliga bilkår och Rädda Barnen Västerbotten.²⁸³ Under andra världskriget var hon med och grundade Evakueringskommittéen som syftade att rädda barn och gamla från farliga platser.²⁸⁴ Hon deltog och stickade till beredskapsmännen i Sverige och Finland. Hon nämndes ha besökt finska Soldater på ett svenskt lasarett.²⁸⁵ Som hertiginna av och hedersordförande i Västerbotten berättades hon ha engagerat sig för att bistå sitt hertigdöme.²⁸⁶

Dessa exempel tolkar jag som att veckopressen skildrade en för min studie återkommande drottningroll under 1900-talet: ett beskyddarskap och välgörenhetsarbete för olika organisationer och föreningar där drottningen förväntades vara personligt närvarande och hjälpte till i arbetet på olika sätt. Sibylla beskrevs ha utfört sina plikter och varit personligt delaktig i välgörenhetsarbetet, men hon verkade inte ha varit lika intresserad av arbetet som de tidigare drottningarna. Pressen nämnde inte heller personliga detaljer om Sibylla i rapporteringen av de offentliga plikterna. Hon utförde sina plikter men gjorde inte mer än det som förväntades av henne. Detta tolkar jag som ett tecken på att en central del av drottningrollen var välgörenhetsarbete och beskyddarskap där drottningens personliga intresse, engagemang och hon som privatperson nästan förväntades komma fram i samband med välgörenhetsarbetet. Veckopressen konstruerade därmed en bild av en drottning som inte uppfyllde sina uppdrag på ett idealt sätt, utan snarare motvilligt. Detta tolkar jag som ett tecken på att en central del av drottningrollen var välgörenhetsarbete och beskyddarskap och där drottningens personliga intresse och engagemang nästan förväntades komma fram i dessa

²⁸³ Idun, 1932, nr. 9, s. 17; Idun, 1939, nr. 38, s. 14; Idun, 1953, nr. 46, s. 23; Svensk Damtidning, 1942, nr. 1, s. 20; Idun, 1958, nr. 3, s. 28; Idun Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44; Idun, 1947, nr. 50, s. 25; Svensk Damtidning, 1942, nr. 1, s. 20–23 & 33; Svensk Damtidning, 1965, nr. 15, s. 49, 59; Svensk Damtidning, 1972, nr. 50, s. 7 & 17–26.

²⁸⁴ Idun, 1939, nr. 38, s. 14.

²⁸⁵ Idun, 1940, nr. 24, s. 4–5; Idun, 1942, nr. 28, s.17.

²⁸⁶ Svensk Damtidning, 1942, nr. 1, s. 20.

delar, men inte med Sibylla. Under mitten av 1900-talet kan det varit möjligt för pressen att sprida en bild av en drottning som inte var ett föredöme, vilket i så fall är och var en ny företeelse i mitt källmaterial. Detta innebar slutligen att en del av drottningrollen var välgörenhetsarbete, och en roll som Sibylla fyllde, men inte mer än nödvändigt och möjligen inte fullt ut.

I den personliga intervju som Sibylla deltog i med Margit Winberg på sommarslottet på Öland 1965, tillät veckopressen Sibylla att berätta om sitt liv och roll som prinsessa och första dam. Veckopressen tillät även intervjuaren att ställa personligare frågor och på så vis fördes ett personligare samtal, mellan en kunglig person och vanlig person.²⁸⁷ Genom denna intervju tolkar jag att Sibylla var studiens första drottning som pratade öppnare om rollen som kunglig och de nackdelar som påträffades, samt hennes personliga inställning till hennes roll. Jag tolkar veckopressens rapportering att med Sibylla blev det en norm att en drottning förväntades beskrivas som privat. Likaledes var normen att gå steget längre och framställas som mer personlig och tillåta att allmänheten kom något närmare in på drottningen som vanlig människa med känslor och tankar som reflekterade över sin situation både som individ och kunglig symbol.

Mitt resonemang stärks av att veckopressen publicerade ett talande citat från Sibylla och en fråga som ställts. Winberg ställde frågan om hur Sibylla uppfattade sin situation, och poängterade samtidigt att vi (vilka vi innebar framgick inte) såg de kungliga som symboler snarare än individer, mer representationsfigurer än privata människor. Sibyllas svar: ”Det blir en slags personlighetsklyvning. Man har två roller. Ibland är man privat, ibland agerar man som officiell person.”²⁸⁸ Detta exempel tyder på att en modern drottningroll för min studie i mitten av 1900-talet var att vara ute i offentligheten. Det verkar som att drottningarna förväntades framställas som både offentliga symboler som representerade nationen och kungahuset, men också kunna växla över till eller samtidigt som de representerade varit privata och personliga och då tillåtas prata om personligare ämnen som familj och egna tankar. En modern drottningroll innehöll alla dessa drag, det privata växladades mellan det offentliga och även vad som blev tillgängligt för veckopressen. Från Margareta till Sibylla har drottningarna med tiden framställts som alltmer privata och personliga i sina offentliga roller, och i drottningsskapet.

15 år innan intervjun med Sibylla ägde rum beskrevs Louise i pressen varit arbetande och ha yrke och vara en yrkeskvinna. Från och med 1950 berättade veckopressen att en drottning hade ett yrke, men som diskuterades för Louise hade drottningen visserligen ett yrke, men yrket hon hade blivit tilldelad och gift sig till, inget som drottningen hade valt själv. Enligt Severinsson förväntades moderna kvinnor ha ett yrke, men som de valde själva av fri vilja, vilket skiljde sig från drottningyrket.²⁸⁹ Veckopressen spred med hjälp av Sibyllas egna ord en bild av att en drottning kunde vara motvillig. En drottning som inte ville utöva sitt yrke eller arbetsuppgifter, men gjorde det ändå, vilket också kunde antydast tidigare i detta avsnitt.

²⁸⁷ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

²⁸⁸ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

²⁸⁹ Severinsson, 2018, s. 53–56.

Exempelvis nämndes det i pressen att Sibylla beskrevs ha svarat på frågan om hon betraktade sin roll som första dam som ett yrke:

Inte ett yrke, snarare uppgift. Vore det ett yrke, skulle jag inte valt det, nu är jag. [...] [M]en om jag vetat att det skulle bli såhär, så pass bindande och ofta ganska betungande, jag undrar om jag då sagt ja till uppgiften. [...] I ett yrke blir man pensionerad eller kan avsäga sig arbetet, men prinsessan Sibylla säger leende att hon själv får väl bara fortsätta så länge hon orkar.²⁹⁰

Jag uppfattade att Sibylla framställdes som att motvilligt ha utfört sitt drottningkap. Det moderna eller nya i sammanhanget var det faktum att en drottning uttryckte sina känslor och tankar kring sin egen position och att de negativa sidorna med rollen offentliggjordes. Veckopressens roll blev här att förmedla den både de positiva och negativa aspekterna till omvärlden. När de positiva och negativa offentliggjordes innebar detta att tidningens läsare fick en annan bild av Sibylla och hur det var att vara drottning. Det var en roll med nackdelar och även om hon berättades ha pratat om sina personliga tankar som en vanlig person, var hon ur detta avseende inte som andra mödrar och kvinnor. Sibylla var kunglig med uppdrag som hon skulle utföra livet ut, och något som inte gick att välja bort. Hade ett äktenskap ingåtts och maken avlidit fanns det livslånga yrket eller rollen kvar, vilket skiljer sig från de fria moderna kvinnorna som skulle bejaka sina valmöjligheter och sätta sig själva i främsta rummet.²⁹¹

En liknande aspekt som damtidningarna framhöll var också att Sibylla nämnde flera nackdelar med att vara kunglig och att vara offentlig. Veckopressen verkade under 1960-talet varit medvetna om att lyfta fram nackdelarna med att vara kunglig och därmed en annan sida av drottningkapet. I detta sammanhang betydde det privata fokuset att en drottning som under historien och i tidigare forskning har framställts som den främsta av sin sort, inte endast haft den högsta ställningen bland kvinnor, utan också någon eller några som man kunde tycka synd om. Att vara drottning och ha drottningroller var inte enkelt. Att vara drottning var en tung börda som hade sina nackdelar vilket med Sibylla offentliggjordes av pressen:

Dagsprogrammen är fulltecknade halvårsvis framåt är inte hela dagen inringad så är den i alla fall splittrad av något officiellt. Uteblir hon någonstans blir man ledsen och besviken. (...) Prinsessan Sibylla menar inte att vara otacksam för sin ställning, hon vill bara försöka få oss andra att förstå att den har sina avigsidor, att det vi ser av den officiella furstligheten ofta döljer rädsla, blyghet, sårbarhet och nervositet att inte kunna leva upp till de ställda kraven. Särskilt de riktigt stora middagarna kan vara besvärliga. Så många gäster som man omöjligt kan känna igen. Så många möjligheter att blanda bort korten och genom några felriktade ord sätta en plump i protokollet.²⁹²

²⁹⁰ Idun Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

²⁹¹ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–82.

²⁹² Idun Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 44.

Jag tolkar dessa exempel som att dampressen bidrog till att ha skapat en bild av att drottningyrket inte endast är positiv, utan något som präglade en drottningens hela liv. En nyanserad bild av drottningsskapet kan också ha spridits, med för- och nackdelar, men kanske mest negativa enligt den motvilliga Sibylla. Drottningsskapet tycks visserligen varit något man som drottning gifts in i och tilldelats, men att när drottningarna skulle utföra sina uppdrag, kan det ha gjort att drottningarna kände sig blyga och rädda. Det krävs slutligen en del arbete av varje drottning för att ha kunnat utföra och uppfylla förväntningarna som fanns och granskades av offentligheten som media varit en del av.

Det privata moderskapet

Sibyllas privata moderskap delar jag upp i två delar: moderskapet – att föda barn och bli mamma och rollen som förälder – föräldraskapet. Vi börjar med när Sibylla blev mamma.

Inom den svenska kungafamiljen var det Sibyllas uppgift att säkra dynastins fortlevnad genom att främst föda en manlig tronarvinge. Drottningars främsta uppgift, menar tidigare forskning, har varit att producera tronarvingar, likt tidigare drottningar hade Sibylla också denna uppgift, men det problematiska var att den manliga arvtagaren dröjde, och äventyrade dynastins framtid. Studiens första drottning, Margareta födde fem barn där endast de fyra pojkarna kunde ärva tronen och de stod därför med i successionsordningen. Den enda flickan, prinsessan Ingrid, var utesluten och gifte sig sedan med Danmarks kronprins och blev sedermera drottning av Danmark. Ingrids flickor var också på grund av deras kön uteslutna från att ärva den svenska tronen. Av Margaretas återstående barn valde två av prinsarna, Carl Johan och Sigvard, att gifta sig med icke kungliga personer och uteslöts därför från tronföljden. Efter detta stod Sibyllas make Gustaf Adolf och hans lillebror Bertil kvar. Bertil var ogift fram till mitten av 1970-talet, och kvar stod Sibylla som tidigare nämnts först fött fyra döttrar som inte kunde ärva tronen, men 12 år efter hennes förstfödda föddes arvprinsen Carl Gustaf 1946. I pressen beskrevs det att till slut säkrade Sibylla tronföljden²⁹³ och därmed uppfyllde hon också den traditionella drottningrollen.²⁹⁴ När arvprinsen hade fötts nämndes det i *Svensk Damtidning* att Sibylla och flickorna hade kommit ännu närmare folkets hjärta. Jag menar att exemplet tyder på att veckopressen gjorde skillnad på moderskap åt prinsessor respektive den manliga tronföljaren: först med manlig tronföljare hade hon kommit folket närmare.²⁹⁵ Citatet vittnade även om veckopressens inställning till att Sibylla födde barn för rikets skull, snarare än för sin egen åtminstone denna gång, vilket överensstämmer med tidigare forsknings bild av moderskapet innan 1800-talet.

Utifrån veckopressens skildringar av Sibyllas moderskap, verkade däremot en ny och förändrad del av moderskapsrollen identifierats – relationen mellan media och hennes moderskap och sedermera barnen. Veckopressen har allt sedan hennes första barn rapporterat

²⁹³ Idun, 1934, nr. 49, s. 1247; Idun, 1937, nr. 5, s. 17; Idun, 1943, nr. 33, s. 14; Idun, 1946, nr. 20, s. 3–4 & 39; Svensk Damtidning, 1934, nr. 45, s. 16–17, 22–23 & 32; Svensk Damtidning, 1937, nr. 5, s. 22; Svensk Damtidning, 1946, nr. 20, s. 11, 20–21 & 32–34.

²⁹⁴ Earenfight, 2013, s. 7, 252 & 247; Orr, 2002, s. 53, 74 & 145; Rotbain, 2019, s. 27; Dermineur, 2017, s. 5.

²⁹⁵ Svensk Damtidning, 1946, nr. 20, s. 11.

om varje nedkomst, följt varje barnen från födseln, giftermål och familjeliv med månadsvisa uppdateringar om ”Hagasessorna” vid födelsedagar, lek i parken, utflykter och vid exempelvis jul och sommar med bilder och text.²⁹⁶ Sibyllas barn och moderskap tolkar jag har framställts som en offentlig angelägenhet, medan Margaretas barn hölls inom det privata. Veckopressen verkade ha bjudits in till Sibyllas privata moderskap i syfte att rapportera om barnen och familjelivet. Exempelvis fyra veckor efter Sibyllas förstföddas födelse hade en fotograf och journalist bjudits hem till prinsfamiljen i deras privata bostad på Haga för att ta bilder av familjen.²⁹⁷ Fler exempel påträffades i att familjesemestrar dokumenterades av pressen och likaså när Sibyllas barn spenderade tid med sina farföräldrar Louise och Gustaf Adolf. Det tydligaste exemplet på att veckopressen berättade om Sibyllas privata moderskap och att barnen var en del den kungliga rapporteringen var när pressen bjöds hem till Sibyllas sörjande hem ett par månader efter makens död 1947. Pressen berättade vad barnen hade gjort, vad de hade sagt och hur de lekte.²⁹⁸ Dessa exempel talar enligt mig för att veckopressen kom allt närmare Sibyllas och barnens privatliv bortom de kungliga rollerna, och framför allt när tidningen besökte Sibylla när hon sörjde sin make; först då spreds en bild av vad de kungliga barnen gjorde i sitt hem. I pressen berättades det att Sibylla försökte begränsa ståhej kring barnen från medias insyn, men vilket inte lyckades som tidigare exempel visat.²⁹⁹ När en drottning uttryckte att barnen skulle skyddas från media, ser jag detta som ett tecken på media hade fått en närmare insyn i de kungligas privatliv. Med Sibylla kan jag också dra slutsatsen att det privata moderskapet blev mer offentligt och att media blev en del av det privata moderskapet.

I Sibyllas föräldraskap fanns flertalet intressanta aspekter att diskutera, vilka alla talar för en modernare moderskapsroll. I intervjun från 1965, några månader efter att hon blivit landets första dam, berättade Sibylla om sitt eget moderskap. Hon öppnade då upp om nackdelarna med att varit kunglig och dessutom moder. Veckopressen skrev att Sibylla flertalet gånger erhöll brev som antingen varit stöttande och ville henne väl eller negativa som ifrågasatte hennes moderskap och relationen till barnen. Om de negativa breven nämnde pressen att Sibylla tog illa vid sig, och blev sårad.³⁰⁰ Jag tolkar detta exempel som att veckopressen hade kommit Sibylla ännu närmare och blev mer privat, eftersom hon delade med sig av sina känslor och tankar. Jag menar också att detta kan ses som ett tecken på en modernare drottningroll, dels eftersom pressen tog del av privat information och om breven, dels att Sibylla blev exempel på att en drottningens moderskap under mitten av 1900-talet skedde eller var mer i synligt i offentligheten. Breven och kritiken var en konsekvens av att hennes moderskap, en drottningens privata moderskap var tillgängligt för allmänheten att kritisera och hon blev personligen kritiserad.

²⁹⁶ Idun, 1937, nr. 13, s. 14–15 & 38; Idun, 1938, nr. 28, s. 15 & 30; Idun, 1947, nr. 50, s. 23–26 & 58–59; Idun, 1958, nr. 42, s. 12; Svensk Damtidning, 1953, nr. 34, s. 23; Svensk Damtidning, 1948, nr. 16, s. 15–16.

²⁹⁷ Idun, 1934, nr. 49, s. 1247.

²⁹⁸ Idun, 1938, nr. 28, s. 15 & 30; Idun, 1939, nr. 2, s. 16; Idun, 1947, nr. 50, s. 23–26; Svensk Damtidning, 1937, nr. 34, s. 19–22; Svensk Damtidning, nr. 34, s. 23.

²⁹⁹ Svensk Damtidning, 1972, nr. 50, s. 26.

³⁰⁰ Idun–Vecko-Journalen, 1965, nr. 30, s. 10–15.

Fler moderna delar av att Sibyllas delade med sig om det privata moderskapet var att en att drottningens känslor och tankar – hennes inre liv lyftes fram i pressen. Hennes inre liv lyftes fram i dels att veckopressen verkade blivit mer intresserade av henne som person och gav henne utrymme, dels gavs möjligheten för veckopressen att belysa att varit kunglig inte endast uppmålades som positivt, utan negativare aspekter förekom av en tidigare idealiserad drottningroll.

Fler moderna aspekter som framkom i källmaterialet var hur Sibylla beskrevs ha uttryckt hur hon ville uppfostra sina barn. Barnen skulle uppfostras till att bli människor, kunna tas individuellt, skulle ha ett yrke, både vara skyddade från media och kunna anpassa sig till media och föra sig ute i offentligheten. Dessa exempel tyder, som tidigare nämnts, på att Sibylla i sin roll som drottning under mitten av 1900-talet berättade om sin roll som moder och hur hon uppfostrade sina barn och delade detta till media. Men uppfostran av barnen verkade också varit modernt, både hur hon beskrevs ha varit i rollen som mor och hur hon uppfostrade sina barn. Med modernt menas att barnen trots att de var kungliga skulle ha ett yrke, tas individuellt och både uppföra sig och ta del av offentligheten, de uppfostras till yrkesarbetande prinsessor, vilket jag tolkar som en anpassning efter hur samhället såg ut runt 1950- och 1960-talet. En drottningens barn, förutom den blivande kungen, behövde ett yrke för att kunna försörja sig; en kunglig titel var inte garanterad försörjning. Sibylla kunde därför ses som en modernare mamma i sättet hon uppfostrade sina barn, och att delade uppfostringsmetoder med media och offentligheten kan också ses som modernt.

Sammanfattning & vad är nytt?

Utifrån veckopressen tolkar jag att Sibylla beskrevs ha haft alla delar av de traditionella drottningrollerna 1932–1972. Sibylla drottningens roll hade både likheter och skillnader i relation till Margareta och Louise.

Sibyllas offentliga hustruskap som gift 1932–1947, nämndes det att hon utförde ett par representationsbesök med maken och hon följde och stod vid hans sida. Inga personliga detaljer framkom, vilket liknade åtminstone hur Margareta beskrevs. Som änka skrev pressen att Sibylla utfört liknade offentliga plikter som Louise. Hon var exempelvis värdinna, deltog i ceremonier och besökte utställningar. Vid offentliga framträdanden fick inte veckopressen någon privat information om drottningen.

Veckopressen fick dock mer insyn och personliga detaljer om Sibyllas privata hustruskap än vad som blev tillgängligt för Margareta och Louise. Alla tre äktenskap har tolkats varit kamratäktenskap. Sibylla och maken delade intressen, var kamrater med varandra, men där maken beskrevs som den mest omhändertagande och ömma i stället för Sibylla. Sibylla deltog i personliga intervjuer och öppnade delvis upp om det privata äktenskapet.

Sibyllas offentliga moderskap eller yrkesskap framställdes i likhet med Louise som ett yrke av pressen. Men i en personlig intervju berättade Sibylla att hon inte såg sina uppgifter som ett yrke, utan en roll hon blivit tilldelade och inte ville ha. Jag tolkar därför veckopressens

beskrivningar av drottningen som att hon motvilligt utförde uppgifterna, vilket inte förekom hos föregående drottningar. I likhet med tidigare drottningar hade Sibylla välgörehets och beskyddarskap som hon varit närvarande i och personligt delaktig i arbetet, men hon framställdes däremot inte ha varit intresserad av uppgifterna. Det förekom inte heller någon privat information om drottningen i yrkesskapet.

Sibylla säkrade dynastins framtid likt Margareta, men i hennes privata moderskap nämndes det att Sibylla ville skydda barnen från medias insyn. Men trots hennes försök, kunde media följa alla barn, därför var barnen ytterst tillgängliga och synliga i veckopressen. Medias förhållande och tillgång till Margaretas barn var annorlunda i relation till Sibyllas. Sibylla nämndes i likhet med Margareta varit delaktig och närvarande i barnens liv och uppfostran. I personliga intervjuer berättade drottningen om sitt moderskap, om hur barnen skulle uppfostras och även nackdelarna med att vara moder och en offentlig person. Hon beskrev också blev hon kritiserad, vilket inte förekom för vare sig Louise eller Margareta. Media hade större och personligare tillgång och relation till Sibylla än tidigare drottningar.

Vad som är nytt med hur Sibylla beskrevs ha utfört sina roller var att pressen fick mer insyn i: hennes privata äktenskap, hon deltog i flertalet personliga intervjuer och berättade om sitt liv, sin tillvaro, äktenskap, hur hon ville uppfostra barnen, nackdelarna med att vara kunglig, att hennes moderskap kritiserades och att hon inte ville utföra sina plikter. Nytt var även att veckopressen rapporterade att en drottning inte ville göra sitt jobb. Allmänheten kunde följa alla Sibyllas barn. Sibylla tolkas ha varit opersonlig i hennes offentliga roller, men släppte samtidigt in media och delade med sig om sitt privatliv i andra sammanhang och roller.

Drottning nr. 4 – Silvia Sommerlath: den modernare drottningen

Foto: Drottning Silvia, 2010-06-01, fotograferad av Holger Motzkau, Wikipedia/Wikimedia Commons ([cc-by-sa-3.0](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Silvia_Astrid_Lindgren_Memorial_Award_2010-84.jpg)) Hämtad från: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Silvia_Astrid_Lindgren_Memorial_Award_2010-84.jpg. Fri att använda enligt ovanstående licens.

Silvia Sommerlath föddes i Tyskland 1943, som dotter till Walther och Alice Sommerlath. Silvia växte upp i såväl Brasilien som i Tyskland, och utbildade sig efter studentexamen till tolk och arbetade även som utbildningsansvarig för OS-värdinnorna vid de olympiska spelen i München 1972 och 1973, samt som biträdande protokollchef i organisationskommittén för OS i Österrike.³⁰¹ Under de Olympiska spelen 1972 mötte hon landets dåvarande kronprins Carl Gustaf. Ett år efter deras första möte blev den blivande maken kung Carl XVI Gustaf av Sverige. Den 12 mars 1976 förlovade sig paret, och den 19 juni gifte sig Silvia och Carl Gustaf i Storkyrkan i Stockholm. Efter vigseln blev hon landets drottning, samt hertiginna av Jämtland. Silvia var den andra drottningen i dynastin Bernadottes historia som inte var av kunglig börd, men den första som hade haft ett yrkesliv innan giftermålet. Silvia var även landets tredje drottning som inte kom från en adlig eller kunglig bakgrund. Innan Silvia blev drottning hade landet saknat en drottning sedan Louises bortgång 1965. Sibylla hade axlat rollen som rikets första dam 1965–1972, och 1972–1976 erhöll kungens syster, prinsessan Christina, rollen som rikets första dam. Silvia och Carl Gustaf bosatte sig på Stockholms slott, men flyttade sedan ut till Drottningholm. Tio månader efter vigseln 1977 födde Silvia landets kvinnliga tronföljare, och ytterligare två barn följde, en son 1979 och en dotter 1982.³⁰²

I veckopressen beskrivs Silvia som person som nyfiken, vänlig, intresserad, självständig och viljestark.³⁰³ Men även som glad, pliktmedveten, spontan, charmig, positiv, elegant, otvungen, språkkunnig och allmänbildad.³⁰⁴

Notering:

³⁰¹ Kungahuset, ”H.M. Drottning Silvia”. <https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmdrottningssilvia/biografi.4.7c4768101a4e8883780001901.html>. u.o. (hämtad 2022-05-12).

³⁰² Kungahuset, ”H.M. Drottning Silvia”, u.o.

För vidare läsning se exempelvis: Rangströ, 2010; Magnergård Bjers, Christina, *Drottning Silvia*, Ekerlid, Stockholm, 2001; Törnqvist, Jan, *Älskade Silvia: 30 år som Sveriges drottning : vännerna berättar*, Prisma, Stockholm, 2006; Lundgren, Roger, *Drottning Silvia: en jubileumsbok*, Swedish Royal Media, Stockholm, 2013; *Drottning Silvia 75 år*, Svensk Damtidning, Stockholm, 2018; Scherrer, Barbro (red.), *Vårt kungapar: året som gått med den kungliga familjen. 18 [Drottning Silvia 50 år]*, Semic, Sundbyberg, 1993; Hammarsten, Charles, Wesslau, Gunilla & Chrigström, Kerstin, *Silvias lyckliga år: en berättelse i bilder om Silvias första år som drottning i Sverige*, Allers, Helsingborg, 1977.

³⁰³ Svensk Damtidning 1976, nr. 13, s. 8; Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 23; Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

³⁰⁴ Vecko-Journalen, 1976, nr. 12, s. 23.

För studiens andra drottningar har drottningrollerna gått från det offentliga hustruskapet till ett representationsskap och att det offentliga moderskapet gick från landsmoderskap till att ett yrkeskap. Tidigare i studien har jag diskuterat det offentliga hustruskapet och moderskapet var för sig, men med Silvia tyder källmaterialet att drottningyrket allt tydligare kombinerade representation och välgörenhetsarbete- och beskyddarskap. Jag väljer därför att sammanslå dessa roller till en och samma, nämligen yrkeskap, en roll som skedde ute i det offentliga. Det privata moderskapet och hustruskapet står dock kvar och diskuteras separat.

Yrkesskap

Mitt källmaterial var enigt: Silvia var en yrkeskvinna.³⁰⁵ Silvia beskrevs som en yrkeskvinna som var ”inställd på att göra sitt drottningjobb och hjälpa kungen. Men samtidigt en självständig kvinna som mycket bestämt vet vad hon vill.”³⁰⁶ Hon nämndes ha uttalat sig om sin roll och uttryckt att oavsett om hon hade gift sig med en monark eller en ”vanlig” man, hade hon förblivit yrkesarbetande, precis som hon var före äktenskapet.³⁰⁷ Senare skrev veckopressen att Silvia ”vill[e] göra något av sin person. Inte bara klippa band och inviga utställningar”³⁰⁸. ”[H]on har valt en framtid i rampljuset”.³⁰⁹ I pressen nämndes också att Silvia kommenterade de uppgifter hon hade fått som drottning: ”Jag skulle ha svårt att ägna mig åt något som jag inte känner för. Men jag upplever stark entusiasm inför de uppgifter jag nu fått!”³¹⁰ Det berättades slutligen att drottningen till viss del kunde påverka vad hennes arbete skulle innehålla, exempelvis arbete som riktade sig mot folk i nöd.³¹¹ Jag ser dessa exempel som att Silvia hade ett yrke, vilket överensstämde med hur Louise och Sibylla beskrevs av pressen. Silvia skiljer sig dock från tidigare drottningar eftersom hon var den första drottningen, enligt min tolkning, som valde att bli en yrkesarbetande drottning och hon valde därmed sitt yrke. Hon skiljer sig också från hur tidigare drottningar har beskrivits eftersom det framkom att hon delvis kunde välja vad hon arbetade med och hade fattat tycke för arbetsuppgifterna. Silvia verkade även ha valt att ha gjort karriär av drottningsskapet, i stället för en roll som tidigare drottningar tilldelats. Framställningen av Silvia liknade Severinssons ideal av moderna kvinnor. Severinsson menar att grundbulten i moderna kvinnor var att kvinnorna förväntades ha ett arbete, men ett arbete och en tillvaro som hon själv har valt genom fria val, och att de därmed skapat sin egen tillvaro³¹² – allt detta berättade veckopressen att Silvia haft och gjort. Silvia var och är studiens första fullt ut moderna kvinna med modernare drottningroller, närmare 40 år efter att idealet moderna kvinnor var som starkast inom populärkulturen.

Silvia beskrevs av veckopressen ha skolats in i rollen som en arbetande drottning. Skulle hon lyckas med sin valda karriär, krävdes det att hon studerade svenska språket och hur det

³⁰⁵ Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24; Svensk Damtidning 1976, nr. 13, s. 8

³⁰⁶ Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

³⁰⁷ Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 10.

³⁰⁸ Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

³⁰⁹ Vecko-Journalen, 1976, nr. 31, s. 8.

³¹⁰ Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 11.

³¹¹ Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 23.

³¹² Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–72 & 76–77 & 82.

svenska samhället såg ut. Hennes utbildning innehöll samhällsorienteringsprogram, praktik och att hon under sitt första år som drottning följde med kungen på hans uppdrag för att sedan få ett eget.³¹³ Enligt min tolkning av Silvias inskolning i drottningyrket, verkade det ha krävts att drottningen som individ studerade och förberedde sig genom att lägga ner tid på arbetet.

Den andra delen av drottningyrket var ha förberett sig och arbetat på arbetsrummet. Varje representationsuppdrag krävde att drottning förberedde sig och var välinformerad.³¹⁴ Arbetet innehöll att svara i telefon, besvara inkommande brev, förfrågningar och presenter.³¹⁵ I rollen ingick också att följa nyheter och massmedia både nationella och om världsläget. Arbetsbördan beskrevs ha varit stor och med ett intensivt schema, som krävde tid och engagemang av drottningen.³¹⁶ I en personlig intervju med Vecko-Journalen 1980 beskrevs Silvia ha uttryckt sina tankar om sitt arbete som hon då haft sedan 1976:

för mig har det arbete som ligger bakom nästan varje steg varit en överraskning. Jag gör det gärna, det är inget problem, men utomstående kan knappast föreställa sig hur mycket information som ligger bakom varje resa, varje besök. Det kräver ett hundra procentigt engagemang och en utomordentlig planering. Människor som ser det hela utifrån middagar fester att man ser vårdad ut, kanske inte alltid kan sätta sig in i vad som krävs.³¹⁷

Det ovanstående exemplet är intressant ur flera aspekter. Med Silvia verkade veckopressen fått närmare insyn i hur hennes vardagliga arbetsuppgifter såg ut och sköttes. Drottningyrket tog tid och krävde mycket förberedelser. Om tiden inte räckte till beskrevs Silvia blivit ledsen.³¹⁸ Veckopressens berättelser om Silvias yrkesskap visade, likt Sibyllas, också upp de negativa aspekterna av att vara drottning – det var inte enbart enkelt. När negativa delar lyftes fram kunde detta ha blivit normen för hur den kungliga rapporteringen såg ut, vilket även gällde att drottningarna skulle dela med sig av privata detaljer. När Silvia dessutom delade med sig av sina erfarenheter om hur arbetet såg ut, ökade säkerligen allmänhetens sympati och förståelsen av vad det faktiskt innebar vara en arbetande drottning. Pressen gjorde att drottningrollerna inte enbart beskrevs som en ideal och en avundsvärd roll, utan besvärlig och problematisk.

Den tredje delen av Silvias yrke var representationsuppdragen. I representationsskapet var hon landets marknadsförare, PR-kvinna och Sveriges ansikte utåt.³¹⁹

Representationsuppdragen utfördes antingen ensam eller med maken, både i Sverige och världen som Belgien, Nederländerna, USA, Japan, Ryssland, Tyskland och Brasilien.³²⁰ Vid

³¹³ Svensk Damtidning, 1980, nr. 5, s. 9; Vecko-Journalen, 1978, nr. 45, s. 10; Svensk Damtidning, 1977, nr. 11, s. 9.

³¹⁴ Svensk Damtidning, 1977, nr. 17, s. 8–9; Svensk Damtidning, 1977, nr. 23, s. 9; Svensk Damtidning, 1980, nr. 5, s. 9; Svensk Damtidning 1976, nr. 13, s. 8; Vecko-Journalen, 1976, nr. 13, s. 4.

³¹⁵ Svensk Damtidning, 1977, nr. 21, s. 11; Svensk Damtidning, 1977, nr. 47, s. 8.

³¹⁶ Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 9–10; Vecko-Journalen, 1977, nr. 1, s. 9.

³¹⁷ Vecko-Journalen, 1980, nr. 23, s. 87.

³¹⁸ Vecko-Journalen, 1977, nr. 1, s. 9.

³¹⁹ Svensk Damtidning, 1980, nr. 2, s. 8.

³²⁰ Svensk Damtidning, 1980, nr. 10, s. 9; Svensk Damtidning, 1980, nr. 15, s. 16–17; Vecko-Journalen, 1980, nr. 17, s. 8–9; Vecko-Journalen, 1977, nr. 12, s. 3–1; Vecko-Journalen, 1978, nr. 3, s. 6–11; Vecko-Journalen, 1978, nr. 26, s. 14.

statsbesöket i Nederländerna beskrevs kungaparets representationsskap syftat till att stärka Sveriges exportråd och företag samt marknadsföra Sverige. ”Värdet av kunglig PR kan knappast mätas i pengar” skrev pressen.³²¹ Silvia kommenterade sina representationsuppdrag: ”[Det] är ju inte fråga om personliga PR-resor utan representation för kalla det gärna aktiebolaget Sverige. Vi företräder landet.”³²²

Jag tolkar dessa exempel som så att det representationskap Louise fick 1937 var ungefär det samma för Silvia 40 år senare. Representationsskapet handlade om att representera och stimulera landets intressen och det moderna påträffas i att det arbete kungen och drottningen gjorde, beskrevs ha varit hjälpsamt för Sverige. Kungen och drottningen som representant för monarkin fyllde en viktig roll eller funktion i 1970-talets moderna samhälle, och var även användbara för landet. Kungaparet kunde därför betraktas som företagsledare för aktiebolaget Sverige.

I pressen framkom ett uttalande från Silvia som handlade om sin roll som drottning och hennes funktion: ”Jag tror att uppgiften är mycket viktig och att man måste ägna sig åt den med största ansvarskänsla. Jag uppfattar det så att kungen och drottningen är symboler”.³²³ Med detta uttalande påträffades en modernare del av Silvias drottningsskap – hon tillskrevs möjligheten till ett aktivt delskapande i drottningrollen tillsammans med hennes arbete för Sverige. Ur ett ”utifrån” perspektiv eller metaperspektiv kunde hon också reflektera över och diskutera sin position.

Representationsskapet innehöll också att Silvia, liksom studiens andra drottningar, förväntades döpa och inviga olika företeelser, ta emot delegationer, vara värdinna för officiella tillställningar, besöka Nobel och festligheter. För att förstå mängden inbjudningar drottningen mottog varje månad från företag, myndigheter och organisationer berättade pressen att det ofta rörde sig över om 100 inbjudningar.³²⁴ En modern drottningroll under 1900-talet var därför representationsskapet. I samband med representationsuppdrag har resultatet också visat att Silvia förväntades dela med sig av sin privatperson, visa på sin humor, ge kommentarer och även delta i media.³²⁵

Den sista delen av drottningyrket var att en modern drottning förväntades ha beskyddarskap och välgörenhetsarbete. Silvia beskrevs ha haft dessa uppdrag. I pressen berättades det att i drottningens välgörenhetsarbete var hon delaktig, hjälpte till och var personligt närvarande.³²⁶ En central del av hennes välgörenhetsarbete handlade om hjälp, stöd och forskning till

³²¹ Vecko-Journalen, 1976, nr. 45, s. 11.

³²² Vecko-Journalen, 1980, nr. 23, s. 87.

³²³ Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 10.

³²⁴ Svensk Damtidning, 1976, nr. 31, s. 7; Svensk Damtidning, 1977, nr. 11, s. 9.

Svensk Damtidning, 1976, nr. 46, s. 9; Vecko-Journalen, 1976, nr. 45, s. 11; Vecko-Journalen, 1976, nr. 52 & 53, s. 9–14; Svensk Damtidning, 1980, nr. 5, s. 63.

³²⁵ Vecko-Journalen, 1976, nr. 45, s. 11; Vecko-Journalen, 1977, nr. 12, s. 10; Svensk Damtidning, 1976, nr. 10, s. 9; Svensk Damtidning, 1976, nr. 26, s. 4; Svensk Damtidning, 1977, nr. 13, s. 2; Vecko-Journalen, 1979, nr. 13, s.4

³²⁶ Vecko-Journalen, 1978, nr. 45, s. 10.

exempelvis ungdomar med funktionsvariationers rätt till idrottsverksamhet.³²⁷ Fler verksamheter hon varit engagerade i var Bröllopsfond, Svenska friidrottsförbundet, Kungliga automatbilklubben, Kungliga motorbåtsklubben och Stockholms Zontaklubb, Kungliga musikaliska akademien och S:ta Gertruds församling i Stockholm (Tyska kyrkan).³²⁸ Dessa exempel tydde inte på någon förändrad drottningroll i relation till studiens andra drottningar. Silvia skildrades uppfylla en del av den traditionella drottningrollen.

Det privata hustruskapet

Utifrån veckopressens beskrivningar av Silvia och Carl Gustafs äktenskap, liknade detta de moderna kvinnornas kamratäktenskap. I veckopressen nämndes att Silvia och maken valde varandra. Silvia tycks ha uttalat till pressen att för henne spelade det ingen roll om hennes make var kung eller inte. För henne var det viktiga att båda älskade varandra och var jämbördiga eftersom Silvia sägs ha uttryckt: ”han är ju min man!”.³²⁹ I äktenskapet framställdes kungaparet likaledes varit jämställda, båda parter tog och delade på ansvar och diskuterade tills de kom överens.³³⁰ Kungaparet berättas ha känt varandra väl.³³¹ Tillsammans brukade de laga mat, delade intressen för sport och friluftsliv, spenderade tid tillsammans men även utan varandra och umgicks med vänner och hade separata aktiviteter.³³² Vidare beskrevs det för första gången i mitt källmaterial att veckopressen verkar fått tillgång till och valde att rapportera om att kungaparet framställdes delat med sig av deras privata relation och hur de uttryckte sin kärlek till varandra ute i offentligheten. I damtidningarna nämndes paret öppet visat sin lycka och kärlek genom att de kysste varandra, kramades och höll händer framför fotografer, allmänheten och även vid officiella statsbesök utomlands.³³³ Fler detaljer som också framkom för första gången i källmaterialet var att kungen och drottningen deltog i gemensamma intervjuer och berättade om deras gemensamma relation.³³⁴

Det moderna med hur Silvia och hennes privata hustruskap beskrevs i veckopressen var att Silvias äktenskap fullt ut liknade de moderna kvinnornas kamratäktenskap och att drottningen själv pratade om sitt äktenskap, sina egna tankar och delade med sig av privat information. Silvia och maken valde varandra utifrån hur de var som individer snarare än att Carl Gustaf var landets kung. Paret var jämställda, tog gemensamt ansvar för relationen och spenderade tid tillsammans men också ifrån varandra med egna aktiviteter. Modernt och nytt var också att kungaparets kyssar och kramar visades upp i och för offentligheten. Men likaså att båda två deltog i gemensamma intervjuer, framställdes som ett vanligt par och att pressen fick ta del av deras privata relation ännu närmare med fler privata detaljer än för föregående drottningar.

³²⁷ Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 10; Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24; Svensk Damtidning, 1980, nr. 2, s. 8–9.

³²⁸ Vecko-Journalen, 1978, nr. 45, s. 10.

³²⁹ Svensk Damtidning, 1976, nr. 25, s. 10.

³³⁰ Svensk Damtidning, 1976, nr. 25, s. 10.

³³¹ Vecko-Journalen, 1976, nr. 15, s. 11.

³³² Vecko-Journalen, 1977, nr. 14, s. 12; Svensk Damtidning, 1977, nr. 11, s. 9

³³³ Svensk Damtidning, 1976, nr. 26, s. 4; Svensk Damtidning, 1977, nr. 13, s. 2; Vecko-Journalen, 1979, nr. 13, s. 4

³³⁴ Se exempelvis: Vecko-Journalen, 1980, nr. 23, s. 86–87; Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 5.

Det privata moderskapet

Veckopressen verkade följt Silvias moderskap på nära håll, och jag tolkar därför att damtidningarna genom deras rapporteringar gjorde hennes moderskap mer offentligt än för tidigare drottningar. Med Silvia kom också veckopressens läsare ännu nämnare drottningens privatliv än tidigare drottningars. Nedan följer en analys av hur Silvias moderskap och även föräldraskapet med kungen beskrivits.

Vid Nobel 1976 cirkulerade bebisrykten i pressen, och vidare nämndes att Silvia själv avgjorde när graviditeten skulle tillkännagivas.³³⁵ Början 1977 tillkännagavs graviditeten med några månader kvar till barnets nedkomst. Silvia fortsatte dock att arbeta.³³⁶ Ett par veckor innan nedkomsten beskrevs Silvia tagit det lugnare och promenerat med vänner. Pressen skrev att drottningen deltagit i mammagymnastik och skulle föda på Karolinska sjukhuset.³³⁷ *Svensk Damtidning* publicerade ett reportage där de besökte förlossningsavdelningen och visade upp några av rummen som drottningen kunde föda i och intervjuade den ansvariga förlossningsläkaren.³³⁸ Jag ser dessa exempel som tecken på att för första gången i mitt källmaterial kommenterade och spekulerade media om en drottningens kanske mest privata angelägenhet: graviditet och blivande moderskap. Veckopressens berättelser offentliggjorde Silvias havandeskap, och delade mer privata detaljer än för någon annan av mina drottningar, exempelvis när sjukhuset besöktes och visades upp, läkaren intervjuade och mammagymnastiken. Pressens rapporteringar resulterade i att allmänheten följde drottningens blivande moderskap, och därför var inte längre det privata moderskapet en privatangelägenhet, utan publikt. Veckopressen kom därför ännu närmare Silvias privatliv, vilket jag ser som fler tecken på att relationen mellan media och kungahuset hade förändrats.

Ett annat intressant fynd som påträffades i källmaterialet var när Silvia deltog i en intervju, och beskrevs ha sagt att hon inte kände sig pressad över att föda en son och därmed säkra tronföljden. Sedan nämndes det att drottningen hade sagt att hon och maken ville ha en stor familj och att någon son borde födas, och framför allt: hon födde barn för sin egen skull, inte för att yrket krävde det.³³⁹ Enligt min tolkning var detta ett aktivt ställningstagande från Silvias sida mot den traditionella drottningrollens ideal: hon födde barn för sin egen skull och det privata moderskapet. Hon tog valet om barn på egen hand, vilket jag ser som en modern drottningroll från slutet av 1970-talet. I relation till tidigare forskning om den traditionella drottningrollens moderskap, förväntades drottningar från 1800-talet och framåt föda barn för sin egen skull i stället för rikets.³⁴⁰ Mitt resultat överensstämde med forskningen, men för första gången i mitt material nämndes det uttryckligen i pressen att drottningen födde barn för sin egen skull, och därmed tolkar jag att det den moderna drottningrollens ideal från 1970-talet innebar att drottningen födde barn för sin egen skull. När drottningen kunde föda barn

³³⁵ Svensk Damtidning, 1976, nr. 46, s. 6–9.

³³⁶ Svensk Damtidning, 1977 nr. 5, s. 6; Vecko-Journalen, 1977, nr. 4, s. 11.

³³⁷ Svensk Damtidning, 1977 nr. 5, s. 7; Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 47.

³³⁸ Svensk Damtidning, 1977, nr. 24, s. 8; Svensk Damtidning, 1977, nr. 19, s. 9–10.

³³⁹ Svensk Damtidning, 1977, nr. 11, s. 9.

³⁴⁰ Rotbain i *Politik och passion*, Bagerius & Berglund (red), 2015, s. 153; Rotbain, 2019, s. 137–139.

för sin egen skull, tolkar jag att detta ökade bilden av att Silvia och drottningar framställdes som vanliga kvinnor.

Efter Silvia nedkom med Victoria, visades dottern 18 dagar gammal upp för fotografer och journalister. *Svensk Damtidning* fick den första intervjun med hela familjen sommaren 1977 på sommarslottet på Öland.³⁴¹ Vid detta tillfälle var Silvia studiens första drottning som delade med sig och berättade om sina privata upplevelser kring förlossningen, vilket jag ser som en ny och modern företeelse. Detta exempel är även ett tecken på att media hade kommit ännu närmare Silvias privata jag. Silvia berättade:

att föda barn är den mest underbara upplevelsen som finns säger drottningen: att föda Victoria var en fantastisk känsla. Det var en hel värld för sig själv, fylld av känslor. Det lugn och den frid som jag upplevde efter förlossningen är svår att förklara. [...] Allt gick mycket snabbt alltihopa. Vi ville sen på läkarens inrådan komma hem till slottet så snart som möjligt för att slippa uppståndelsen.³⁴²

Det berättades även vad kungen gjorde under förlossningen.³⁴³ Genom dessa exempel möjliggjorde veckopressen att svenska folket fick insyn i och tog del av Silvia och Carl Gustafs privata förlossning. Men det moderna var också att för första gången rapporterade pressen även om kungen som velat stötta sin hustru som födde deras gemensamma barn.³⁴⁴ Kungen beskrevs vid förlossningen som en vanlig pappa, inte som kung, detsamma gällde även Silvia. Pressens fokus låg slutligen på det privata och personliga snarare än offentliga och kungliga. Kungaparet skildrades därför mer som vanliga människor snarare än landets kungapar.

Det sista jag vill diskutera angående att veckopressen berättade flertalet privata detaljer från förlossning och graviditet var att veckopressen förmodligen varit delaktiga i att skapa ett närmare band mellan kungafamiljen och befolkningen. Kungahuset blev genom pressens rapporteringar hela landets familj och därmed en nationell angelägenhet som förmodligen krävde att veckopressen berättade om privata detaljer och utlåtanden från kungaparet.

I veckopressen framkom en tid efter att Silvia blivit mamma, att hon och maken varit föräldralediga och gemensamt växlat mellan sköta barnen och arbete.³⁴⁵ Kungaparet beskrevs ha varit inskrivna i Försäkringskassan.³⁴⁶ Inom hushållet nämndes att Silvia och Carl Gustaf tagit gemensamt ansvar för hem, barn och barnuppfostran med minsta hjälp från anställd personal.³⁴⁷ Ett normalt familjeliv försökte upprätthållas med familjesemestrar, traditionellt

³⁴¹ Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 5.

³⁴² Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 47.

³⁴³ Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 47; Svensk Damtidning, 1977, nr. 19, s. 9–10

³⁴⁴ Svensk Damtidning, 1977, nr. 32, s. 47; Svensk Damtidning, 1977, nr. 19, s. 9–10

³⁴⁵ Svensk Damtidning, 1977, nr. 39, s. 9; Svensk Damtidning, 1979, nr. 38, s. 8–9; Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24.

³⁴⁶ Svensk Damtidning 1977, nr. 31, s. 11.

³⁴⁷ Svensk Damtidning, 1977, nr. 19, s. 10; Svensk Damtidning, 1977, nr. 11, s. 9; Svensk Damtidning, 1977, nr. 29, s. 9; Vecko-Journalen, 1977, nr. 49, s. 24; Svensk Damtidning, 1977, nr. 30, s. 48; Svensk Damtidning, 1979, nr. 21, s. 69.

högtidsfirande och tid tillsammans i den utsträckning det var möjligt.³⁴⁸ Barnen fostrades till demokratiska medborgare, träffade vanliga människor och gick i allmänskola.³⁴⁹ Pressen fick också tillgång till personlig och sårbar bild av kungaparets föräldraskap. När paret var på resor och arbete saknade de barnen och kunde inte följa barnens utveckling, liv och spendera lika mycket tid tillsammans som andra föräldrar med andra arbeten.³⁵⁰ Det berättades att Silvia kände att tiden inte räckte till, hon ville vara och var 100% mamma och yrkeskvinna, men balansen mellan rollerna var svår att ordna.³⁵¹ Det moderna här låg i att kungaparet gemensamt beskrevs tagit hand om barnen och försökte ge sina barn en vanlig uppväxt, vilket resulterar i att kungafamiljen framställdes som en vanlig familj som till och med varit föräldralediga och inskrivna i Försäkringskassan. En modernare del nämndes också: Silvias försök att vara både mamma och yrkesarbetande. Veckopressen visade som med Sibylla nackdelarna med att vara drottning och strävan efter att vara som vanliga personer.

I veckopressen öppnade kungaparet upp i sig en personlig intervju 1980 och framförde då likt Sibylla 15 år tidigare, att kungaparet ville skydda barnen från media, och var medvetna om att intresset för barnen skulle öka med åren. Samtidigt berättade kungaparet att: ”vi vill tillmötesgå pressen som vanligt men vill också försöka få massmedia att förstå att de måste hjälpa oss att hjälpa barnen så att de inte står alltför mycket i centrum”.³⁵² Media fick ta del av barnen och följde deras utveckling vid exempelvis fotografering som endast skedde vid ”speciella tillfällen”. Barnen tolkar jag främst var en privatangelägenhet. Det moderna påträffades i att kungaparet öppnade upp och berättade om sina tankar kring barnen och media, samtidigt som dem försökte kompromissa och tillgodose medias intresse. Denna kompromiss mellan det privata och medias och offentlighetens intressen av kungliga barn och moder-/föräldraskap ser jag som tecken när två generationer drottningar framställts gjorts på liknande vis. Detta tyder då på att ett modernare förhållande har vuxit fram under min studie mellan media och kungahuset, privata och offentliga. Mitt resultat visade slutligen att en modern drottningroll under 1900-talet och framför allt från 1970-talet fick nytt innehåll – att vara vanlig och dela med sig av privata detaljer från graviditet, moderskap och föräldraskap, fördelar som nackdelar. Media blev också en allt större del av drottningsskapet.

Sammanfattning & vad är nytt?

Silvia har i likhet med studiens andra drottningar uppvisat alla delar av de traditionella drottningrollerna 1976–1980. Silvia var den av alla drottningarna som veckopressen fick mest privata detaljer och uttalanden från.

Med Silvia gick det offentliga hustruskapet och moderskapet samman och bildade enligt min tolkning den gemensamma rollen yrkesskap. Yrkesskapet hade ett par olika delar, men en del var välgörenhetsarbete och beskyddarskap som Silvia beskrevs ha varit personligt närvarande,

³⁴⁸ Svensk Damtidning, 1980, nr. 3, s. 9.

³⁴⁹ Svensk damtidning 1977, nr. 11, s. 8.

³⁵⁰ Vecko-Journalen, 1980, nr. 3, s. 9.

³⁵¹ Svensk damtidning, 1977, nr. 30, s. 48; Svensk Damtidning, 1979, nr. 44, s. 34; Svensk Damtidning, 1977, nr. 23, s. 9

³⁵² Vecko-Journalen, 1980, nr. 23, s. 85.

delaktig och intresserad. Silvias välgörenhetsarbete låg därför i linje med både Margareta och Louise. En annan del var representationsskapet. Silvia deltog likt Sibylla i flera personliga intervjuer, och i intervjuerna berättade drottningen att hon hade valt att bli drottning och hon hade valt att drottningsskapet var en karriär, vilket skiljde henne från Sibyllas egen uppfattning, även om veckopressen benämnde hennes roll som ett yrke. Representationsskapet hade utvecklats till att kungen och drottningen marknadsförde landet och Silvia hade därför blivit en PR-kvinna. Som representant för landet innebar det representationsuppdrag och resor både inom landet och utomlands. Vara värdinna, delta i ceremonier och högtider. Denna del låg också i linje med både Louise och Sibylla. Silvia nämndes delvis ha följt sin make och stått vid hans sida, men inte samma utsträckning som Louise.

I det privata hustruskapet berättade Silvia i en av alla personliga intervjuer att hon och maken hade valt varandra. Silvia hade gift sig med maken oavsett han varit kung eller inte. I intervjuerna berättade Silvia också om hennes personliga äktenskap. Äktenskapet liknade ett kamratäktenskap likt tidigare drottningar, men skillnaden mellan Silvia och de andra drottningarna var att paret var jämställda, tog lika ansvar för hem, barn och relation. De hade gemensamma intressen men spenderade också tid utan varandra. Inga detaljer framkom hur hon skötte sitt hushåll, vilket nämndes för de andra drottningarna.

I Silvias privata moderskap kom veckopressen ännu närmare hennes moderskap än i relation till de andra drottningarnas. Silvia berättade att hon födde barn för sin egen skull, inte för att rollen krävde det. Graviditeten tillkännagavs, pressen besökt och visade upp förlossningsrummen och pratade med läkaren. Silvia delade efteråt med sig av sina upplevelser från förlossningen. Veckopressen följde hennes barn, även om Silvia likt Sibylla ville skydda barnen från media. Kungen och drottningen delade på ansvaret för barnen, var föräldralediga och inskrivna i Försäkringskassan. Denna typ av privat information förekom inte för tidigare drottningar. Drottningens moderskap framställdes som vilken mamma och familj som helst som försökte vara närvarande i barnens liv.

Det som kortfattat var nytt för Silvia var att hon valde sitt yrke och gjorde karriär, uttryckligen valde sin make och att skaffa barn. Äktenskapet var jämställt och delade på allt ansvar, föräldraledighet och inskrivna i Försäkringskassan. Inga detaljer om hushållet. I yrket skulle drottningen marknadsföra landet och gjorde karriär.

Moderna drottningar – moderna drottningroller? – en avslutande diskussion

Undersökningen *Moderna drottningar – moderna drottningroller?* behandlar veckotidningarna *Idun* och *Svensk Damtidnings* skildringar av svenska drottningroller 1905–1980. Forskning om drottningar har under de senaste årtionden gjort kvinnorna till aktörer snarare än biroller till kungen. Kungen har länge tolkats vara synonym med monarkin. Forskningsfältet ”queenstudies” uppstod som en motreaktion mot det innan nämnda. Forskningen om drottningar har studerat drottningarnas aktörskap med biografisk inriktning, eller där ”det underförstådda syftet – att sätta drottningarna på kartan och visa på deras politiska betydelse – har fortsatt prägla historieskrivningen om drottningar”, men också representationen av drottningar.³⁵³

En gemensam faktor som påträffats inom drottningforskningen är att drottningarnas olika roller eller funktioner som hustrur och mödrar tolkas varit svårföränderliga och ungefär varit de samma från 300-talet i vår tidräkning till åtminstone mitten av 1800-talet.³⁵⁴ Drottningrollerna kan ur dessa avseenden betraktas som traditionella ideal som drottningar förväntades sträva efter att uppfylla. Drottningrollerna liknade samtidigt de traditionella ideal och roller som vanliga kvinnor också förväntades uppfylla.

Omkring 1900-talets början växte däremot ett nytt förändringsbenäget ideal för kvinnor fram, nämligen ”moderna kvinnor”. Moderna kvinnor gick ut på att kvinnorna skulle vara självförsörjande, självständiga och därmed bli sina egna subjekt som levde utan make och familj. Moderna kvinnor-idealet fördes fram av populärkulturen.³⁵⁵ Jag menar därför att det finns en poäng att studera hur eller om de svenska drottningarna och deras drottningroller förändrades och framställdes bli moderna i samma veckopress som förde fram det nya kvinnoidealet moderna kvinnor. Syftet med studien har därför varit att analysera hur drottningrollen förändrades i samband med framväxten av ett modernt ideal för kvinnor i damveckopressen under 1900-talet. Frågeställningarna som har undersökts är: Vilka aspekter av traditionella drottningroller är synliga i svensk veckopress under 1900-talet? Vilka aspekter av modernitet tillskrivs drottningrollerna i samma veckopress? Hur förändras framställningen av drottningroller i veckopressen under 1900-talet?

Frågeställningarna undersöktes i ett källunderlag bestående av över 5000 enskilda tidningsnummer under 75 år. Med utgångspunkt i tidigare forskning har jag sammanställt hur drottningrollerna beskrivs ha tagit sig i uttryck och sedan modifierat historikern Avigail Rotbains kategorier: hustruskap, moderskap och främlingskap. I min undersökning har jag, på grund av begränsad tid, gjort bedömningen att främlingskapet uteblir, och i stället

³⁵³ Rotbain, 2019, s. 21.

³⁵⁴ Moderskap: Rotbain, 2019, 25–30; Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90; Earenfight, 2013, s. 247–248; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 22; Harris, 2016, s. 121 & 155; Watanabe-O’Kelly & Morton (red.), 2017, kap 9, sidnummer saknas i digital upplaga.

Hustruskap: Rotbain, 2019, 25–30; Earenfight, 2013, s. 247–248; Orr, 2002, s. 6, 16–17, 67 & 90.

³⁵⁵ Severinsson, 2018, s. 25–26, 61–82, 109.

fokuserat på de centrala drottningrollerna: hustruskap och moderskap. Varje roll har enligt mig en privat sida som innefattade det som var ”inåt” den egna familjen, drottningens privatliv och relationer som allmänheten och media fick begränsad insyn i. Den offentliga sida var det som var ”utåt”, alltså den del som allmänheten och offentligheten fick ta del av.

Begränsningarna med denna uppsats handlar främst om att undersökningen är stor både till antalet drottningar och drottningroller, långa tidsperiod, antalet källmaterial och den begränsade tiden jag haft för att genomföra uppsatsen. Detta har medfört att undersökningen blivit relativt översiktlig snarare än detaljerad om varje drottning och roll. Jag har gjort avgränsningar och skapat syfte och frågeställningar anpassade efter mitt material, men samtidigt har veckopressen potential för fler studier av framställningen av drottningar och kungahuset. I min studie har förändring över tid varit det centrala, vilket resulterat i att undersökningen har blivit omfattande.

I detta avsnitt analyserar, sammanställer och besvarar jag studiens frågeställningar. Varje roll: det offentliga och privata hustruskapet och det offentliga och privata moderskapet diskuteras var för sig. Varje roll blir därför ett delsvar, och i varje roll besvaras alla tre frågeställningar. Avsnittet är disponerat från hustruskapet till moderskapet, och detta delkapitel avslutas med en diskussion om vad en modern drottningroll kan vara, vad studien visat och frågor att utforska vidare.

Det offentliga hustruskapet

Enligt tidigare forskning förväntades drottningar i deras offentliga hustruskap vara underordnade sina makar och skulle stötta och finnas vid makarnas sidor.³⁵⁶ Hon skulle också vara en representativ partner och exempelvis vara älskvärd värdinna vid hovet och där vara ansvarig för sedligheten i hovets umgängesliv. Kungaparet skulle tillsammans vara de ideala förebilderna för landets folk.³⁵⁷ Det kungliga äktenskapet ser jag som en allians mellan två rikena, där drottningen skulle bekräfta och upprätthålla relationer och sociala kontakter.³⁵⁸ Dessa delar verkar drottningar förväntas ha haft under åtminstone medel- och tidigmodern tid. Tornbjer och även Grundberg nämner att under början av 1900-talet representerade inte kungahusets medlemmar Sverige i egenskap av privatpersoner, utan som symboler för den nationella gemenskapen.³⁵⁹

Hur veckopressens framställningar av det offentliga hustruskapet förändrades under 1900-talet, började med studiens första drottning Margareta av Connught som var verksam i landet 1905–1920. Margareta blev aldrig drottning eftersom hon dog innan maken besteg tronen. Margareta var i stället kronprinsessa 1907–1920. Margareta erhöll de roller som en drottning förväntades ha eftersom landets dåvarande drottning sällan var i Sverige. Under hennes tid i

³⁵⁶ Rotbain, 2019, s. 16–30; Orr, 2002, s. 90; Earenfight, 2013, s. 12.

³⁵⁷ Rotbain, 2019, s. 59; Orr, 2002, s. 151; Rotbain, i *Politik och passion: kungliga äktenskap under 600 år*, Bagerius & Berglund (red), 2015, s. 153.

³⁵⁸ Rotbain, 2019, s. 28; Dermineur, 2017, s. 5.

³⁵⁹ Tornbjer, 2002, s. 164; Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt.*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

Sverige berättade veckopressen att hon utförde ett par representationsbesök, oftast tillsammans med maken Gustaf Adolf. Veckopressen rapporterade om besöken i bild och text, men inga personliga detaljer framkom om Margareta. Det berättades att hon närvarade och vilka programpunkter som fanns med. Jag tolkar dessa exempel i likhet med Tornbjer: Margareta som kunglighet deltog inte i representationsbesöken i egenskap av privatperson, utan som symbol eller som jag ser det – i sin offentliga roll. Representationsbesöken utfördes utan medias insyn i privatlivet. Pressen fick inte heller insyn i Margaretas relation till hovet och kungliga ceremonier – det påträffades en distans mellan media och kungahuset.

Drottning Louise Mountbatten var verksam i Sverige 1923–1965. Hon var rikets första dam 1930–1950, vilket innebar att hon var landets biträdande drottning med samma roller som en drottning, med den enda skillnaden att hennes make inte ännu blivit kung. Louise var drottning 1950–1965. Under Louise långa tid i landet förändrades veckopressens rapportering av det offentliga hustruskapet. 1937 hade kungaparet fått en ny uttalad roll: veckopressen nämnde att de skulle arbeta för att marknadsföra, stimulera intresset och sympatierna för Sverige utomlands. Kungen och drottningen var från och med då i rikets tjänst – landets ansikte utåt, och därmed innehöll det offentliga hustruskapet ett representationsskap av Sverige. I samband med den nya rollen berättades det att det krävdes av Louise att var insatt i de svenska förhållandena och kunde berätta och representera landet till exempelvis besökande ambassadörer. Genom pressen blev det då synligt för allmänheten vad det krävdes för att vara drottning och att förberedelser var nödvändiga. Drottningen behövde därför personligen lagt ner lägga ner tid och arbete för att uppfylla rollen. Representationskapet utförde Louise enligt tidningarna oftast med maken, och tillsammans utfördes flera representationsbesök både inom landet och utomlands. Louise beskrevs även varit värdinna, deltog i kungliga ceremonier, delade ut pris, besökte utställningar och vid alla dessa uppdrag beskrevs hon ha stöttat och följt med sin make. När hon nämndes ha stöttat och följt med sin make påträffades traditionella drag. Veckopressens förhållande till Louise skiljde sig från relationen till Margareta. I begränsad utsträckning beskrevs Louise vid offentliga uppdrag ha delat med sig av ett par privata detaljer som hennes humor och frispråkighet, vilket var fler än för Margareta. De få personliga delarna påträffades från slutet av 1920-talet till 1965.

Studiens tredje drottning, Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha var verksam i landet 1932–1972. Sibylla var gift med Gustaf Adolf 1932–1947. Hon blev aldrig drottning, men första dam 1965–1972. Sibyllas offentliga hustruskap kunde delas in i två: som gift och änka. Som gift nämnde veckopressen att hon och maken utförde och deltog vid ett par representationsbesök och att hon följde med sin make. Inga personliga detaljer framkom. I änkerollen berättade pressen 1947–1972 att hon utförde sina offentliga plikter som representationsuppdrag, invigningar, officiella middagar och tillställningar. När hon iklädde sig den offentliga rollen fick pressen inte tillgång till hennes privatliv. Hennes privatliv åtskildes från det offentliga. Sibylla tolkar jag motvilligt utförde sitt offentliga hustruskap, hon gjorde det som förväntades av henne men inte mer.

Silvia Sommerlath, studiens sista drottning, blev drottning och kunglig vid sin vigsel 1976, och har varit drottning sedan dess. Jag studerade Silvia 1976–1980. Silvia beskrevs i likhet

Louise haft ett representationskap. Hon och maken förväntades enligt pressen marknadsföra landet nationellt och internationellt. Silvia beskrevs också varit PR-kvinna för Sverige, och den modernare rollen som företagsledare för aktiebolaget Sverige. Under hennes tid berättade pressen att drottningens arbete för landet betraktades som användbart. Det offentliga hustruskapet medförde att Silvia nämndes varit värdinna för officiella tillställning, besök evenemang, invigt och besökt olika verksamheter. Arbetsplikterna krävde mycket förberedelser och hade tung arbetsbörda, då drottningen var tvungen att utföra uppgifterna för att lyckas med rollen. Hon följde med sin makes program men fick sedan också ett eget program och ett gemensamt med maken. Silvia beskrevs ha valt sitt yrke³⁶⁰, att hon kände för det hon gjorde och med henne publicerade veckopressen personliga intervjuer och uttalanden, samt att hon blev personlig i det representationskapet. Jag kommer återkomma till denna del senare.

Utifrån ovanstående resultat, drar jag slutsatsen att de traditionella aspekter som är och var synliga i svensk veckopress beskrivningar av det offentliga hustruskapet 1905–1980 var att drottningarna skulle stötta sina makar, följa med eller stå vid deras sida, utföra representationsuppdrag och resor inom landet och utomlands och besöka olika företeelser. Men det fanns också exempel på roller som jag menar är och var oberoende av vilken tid drottningarna levde under, och som återkom för varje drottning. Dessa roller var att vara värdinna och medverka i ceremonier. Det offentliga hustruskapet ligger därmed i linje med tidigare forskning. Min undersökning bidrar därför med vetskapen att dessa traditionella delar återfanns för alla drottningar 1905–1980 utifrån damveckopressen. Veckopressen berättade däremot inte eller kanske snarare inte fick insyn i om eller hur drottningarnas hovliv såg ut, och om dem vakade över sedligheten. Utifrån mitt material påträffades inte denna roll under 1900-talet.

Drottningrollerna blev allt mer moderna. Utifrån veckopressen tillskrevs drottningrollerna aspekter av modernitet i form av att det offentliga hustruskapet utvecklades till ett representationskap från 1937 med allt fler representationsuppdrag. Drottningarna vistades mer ute i offentligheten där media fick följa med och kunde rapportera och framför allt blev drottningarna med tiden nästintill mer privata och personliga ute i offentligheten och vid representationskapet. Mina resultat ligger därför i linje med Tornbjer att kungligheterna kring 1900-talets början framställdes som symboler utan privata inslag vid offentliga uppdrag, men också Grundberg att drottningarna blev alltmer privata och personliga under 1900-talet. Med ett veckopressbaserat källmaterial synliggjordes representationskapets utveckling, när drottningarna blev mer privata och vilken typ av privat information som delades. Resultatet visade även att vara drottning blev ett yrke, och ett yrke som Silvia beskrev ha valt, snarare än tilldelats genom äktenskapet.

En aspekt som däremot kan ses som både modern och traditionell var att tidigare forskning lyfter fram att drottningar förväntades skapa och upprätta relationer och allianser mellan riket. Under 1900-talet och från Louise och 1937 och framåt framkom det i pressen att en

³⁶⁰ Drottningenskapet blev ett yrke med Louise 1950, men detta nämns vidare under det offentliga moderskapet.

modernare eller anpassad drottningroll för 1900-talet var att upprätthålla och stimulera relationer och intressen för Sverige mellan länder och företag. Min undersökning har därför visat att både en modern och traditionell drottningroll var utifrån pressen att drottningarna skulle fortsätta upprätthålla relationer till exempelvis länder, företag och kungahus. Som drottning förväntades hon därigenom vara en representant för såväl kungahuset, Sverige som nation, folket, dess kultur och historia. En drottningens representationsskap krävde att drottningen förberedde sig.

Det privata hustruskapet

Enligt tidigare forskning förväntades drottningen i det privata hustruskapet vara underordnad maken, lyda honom, leda, sköta och stanna i hemmet och hushållet. Som husmor skulle hon gärna vara sysselsatt.³⁶¹

Hur framställningen av drottningrollen i det privata hustruskapet förändrades under 1900-talet började med att Margareta och makens äktenskap som varade från 1905 till hennes död 1920. Veckopressen fick mer insyn i Margaretas privata hustruskap än i det offentliga hustruskapet. I begränsad och kontrollerad utsträckning spred pressen ett par privata detaljer om relationen. Jag tolkar Margaretas äktenskap som ett modernt kamratäktenskap. Varför äktenskapet tolkas som ett kamratäktenskap beror på att pressen berättade att två individer träffades och valde att ingå äktenskap med varandra snarare än arrangerad äktenskapsallians mellan två kungariket. I äktenskapet nämndes att det funnits kärlek, paret stöttade varandra, var förtrogna, hade och utförde gemensamma intressen. Det moderna påträffades i att pressen faktiskt fick och kunde sprida privata detaljer om det blivande kungaparet. Äktenskapet liknade ett vanligt äktenskap mellan en man och en kvinna, snarare än ett blivande kungapar. Veckopressen fick också viss insyn i husmoderskapet eller Margaretas roll i hemmet. Hon beskrevs ha varit idealistisk i hemmet eftersom hon styrde med lite personal och var alltid sysselsatt.

Louise privata hustruskap 1923–1962 fick veckopressen nästintill ingen insyn i. Äktenskapet tolkar jag först liknade ett modernt kamratäktenskap, eftersom veckopressen skrev att en vanlig man och kvinna hade valt varandra och ingått äktenskap. Äktenskapet beskrevs ha ingåtts utan kungliga ceremonier och var därför en privatangelägenhet. Under åren som äktenskapet varade förekom nästintill ingen annan information om det privata äktenskapet. Vid deras sportstuga nämndes dock kungaparet ha utfört vanliga hushållssysslor och att Louise skämtade med maken. Men när relationen granskades närmare, liknade inte damtidningarnas beskrivningar av äktenskapet ett kamratäktenskap fullt ut. Louise beskrevs ha varit kamrat åt sin make, hon delade hans intressen och stöttade honom genom alla år, men han beskrevs inte ha varit en kamrat tillbaka till henne. Louise äktenskap tycks därför i pressen varit mer traditionellt än modernt och som sagt, varit en privatangelägenhet. En ny företeelse som förekom med Louise var att media i slutet av 1920-talet bjöds in till hennes privata hem på Ulriksdals slott. Pressen tog kort på drottningen och hennes hund i ett par av de privata rummen, vilka sedan publicerades i tidningen. Inga privata och personliga detaljer

³⁶¹ Orr, 2002, s. 120; Rotbain, 2019, s. 16–30.

förekom dock i reportaget. Det moderna låg ändå i att media fick beträda och delvis visa upp det privata hemmet och dela detta till allmänheten.

Pressen fick större insyn i Sibyllas privata hustruskap 1932–1947. Äktenskapet liknade ett kamratäktenskap. Veckopressen berättade att paret delade intressen, men nämndes inte ha valt varandra. Pressens rapporteringar handlade mest om Sibyllas make. Han beskrevs ha dyrkat hustrun, berömt, stöttat och skämt bort henne, samt varit den mest uppmärksamma och ömma av äkta män. Sibylla berättades ha stöttat maken, lockat fram det bästa hos honom och ville behaga maken i allt. Enligt min tolkning, gav veckopressens rapporteringar upphov till att en personlig och intim bild av ett vanligt äktenskap spreds. Fokuset i rapporteringen låg på det privata och vanliga i äktenskapet snarare än de kungliga rollerna. Sibylla deltog till och med i personliga intervjuer, och 1965 uttalade hon sig om äktenskapet och sa att hon var ju så kär i maken. Det moderna med Sibylla var att en drottning deltog i intervjuer och delade med sig om sitt personliga äktenskap och att pressen verkade komma närmare in som individ, trots att veckopressen inte fick tillgång till privat information i hennes offentliga roll. Fler moderna aspekter påträffades i att pressen berättade om den blivande kungen som mjuk och omhändertagande i stället för att dessa beskrivningar tillföll hustrun. Här trädde en modernare och intimare bild av en blivande kung fram, vilket behöver utforskas vidare i kommande forskning. Slutligen berättade veckopressen också om Sibyllas privata hushåll, där hon skrevs ha varit med och bestämt allt.

Veckopressen fick mest insyn i och privata detaljer om Silvias äktenskap. Äktenskapet liknade enligt min tolkning av damtidningarnas beskrivningar fullt ut de moderna kvinnornas äktenskap från 1976 och framåt. Silvia deltog i flest intervjuer och gav också mest personliga utlåtanden. Veckopressen berättade att Silvia hade sagt i en intervju att hon valde att gifta sig med sin make utifrån hur han var som person, snarare än att han var kung. Inom äktenskapet beskrev Silvia att de var jämbördiga, jämställda, tog gemensamt ansvar för relationen, hemmet och diskuterade för att komma överens. De nämns ha delat intressen, men spenderade också tid utan varandra. Veckopressen rapporterade att kungaparets privata relation visades upp offentligt: de kysstes öppet, kramades, höll händer när de var privata och i sina offentliga roller. Silvia var, utifrån hur förhållandet berättades ha sett ut, den första fullt ut moderna drottningen och med ett privat hustruskap som inte längre var särskilt privat. Däremot fick veckopressen ingen insyn i hur det privata hushållet sköttes, vilket jag tolkar hade blivit en privatangelägenhet.

Vilka aspekter av de traditionella drottningrollerna som var och är synliga i veckopressen under 1900-talet var väldigt få 1905–1980. Den självklara delen, som egentligen inte behöver poängteras, var att drottningarna gifte sig med blivande kungar och därmed ingick äktenskap – grunden i den traditionella drottningrollen. Den traditionella detalj som påträffades var egentligen att Louise beskrevs ha följt och stöttat sin make. Min slutsats blir att det mesta som har identifierats i det privata äktenskapet utifrån veckopressen var modernt och skiljde sig från den traditionella drottningrollen.

Vilka aspekter av modernitet som drottningrollernas privata äktenskap tillskrevs av veckopressen var att äktenskapet liknades vid moderna kvinnors kamratäktenskap. De moderna aspekterna som framkom i damtidningarna var: att paren valde varandra, stöttade varandra, delade intressen, spenderade tid tillsammans, men också tid utan varandra och utanför hemmet. Drottningarna beskrevs inte längre varit underordnade sina makar, utan i stället blivit mer och mer jämställda. För nästan varje drottning har veckopressen fått mer insyn och rapporterat om några fler privata detaljer från drottningarnas privata äktenskap, undantaget var dock Louise. Sibylla och även Silvia deltog i personliga intervjuer och berättade med egna ord om sina äktenskap, och att Silvia och makens kärlekshandlingar visades och delades med offentligheten tyder på att under 1900-talet har media fått en närmare och personligare relation till kungahuset. Ett modernt kungligt äktenskap var i *Idun* och *Svensk Damtidning* ett kamratäktenskap och gällande det privata äktenskapet berättade pressen om drottningarna och kungarna som vanliga människor snarare än kungligheter.

Mina resultat i relation till tidigare forskning har visat att Severinssons forskning om idealet moderna kvinnors äktenskap också kom att anammas av hur de kungliga äktenskapen beskrevs i veckopressen under 1900-talet. Resultaten visade att kungaparet som enligt tidigare forskning förväntades vara de främsta av sitt kön och förebilder för landets folk, faktiskt kunde bli moderna och jämställda. De kungliga äktenskapen har i forskningen och med fokus på drottningarnas hustruskap beskrivits som stabila och sett liknande ut under över 1000 år. Men under 1900-talet och framför allt från Sibyllas äktenskap 1932–1947 och Silvia 1976–1980 förändrades de kungliga äktenskapens relation till media, när veckopressen fick personligare information om hur äktenskapsrollerna såg ut mellan make och make. Undantaget för hur ett förändrat äktenskap beskrevs var Louise.

Det offentliga moderskapet

Enligt tidigare forskning förväntades drottningars offentliga moderskap innehålla välgörenhets- och beskyddarskap eller omsorg som var riktad mot folket. Detta kunde antingen ta sig i uttryck att drottningar bad förböner för undersåtarnas välfärd, uttryckte eller visade sin omsorg om krigsfångar eller utsatta under kristider. Drottningarna kunde skänka pengar till landets fattiga, donera pengar till konstnärer eller olika föringar och insamlingar där drottningen i begränsad utsträckning förväntades vara delaktig i sina beskyddarskap och välgörenhetsarbeten.³⁶² Under slutet av 1800-talet och fram till 1950 verkar landsmoderskapet hos svenska drottningar främst ha inneburit välgörenhets- och beskyddarskap.³⁶³

Hur veckopressens framställning av det offentliga moderskapet förändrades under 1900-talet började med Margareta 1905–1923. Med Margareta fick veckopressen fler personliga detaljer om henne än i relation till hennes andra roller. I hennes offentliga moderskap berättades det i pressen att hon var personlig även ute i offentligheten, vilket jag ser som modernt. En av de moderna aspekterna i rollen var att hon i likhet med de moderna kvinnorna verkade skildras

³⁶² Rotbain 2019, s. 44, 60, 83, 88 & 142; Orr, 2002, s. 99; Erenfight, 2013, s. 11; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 376–377 & 395–396.

³⁶³ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt.*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

som både mor och hustru, men hade även sin egen tillvaro utanför slottet, där hennes personliga intresse och engagemang lyftes fram i pressen. I välgörenhetsarbetet och beskyddarskapen beskrevs hon i damtidningarna också varit personligt engagerad, intresserad och delaktig i arbetet. Det nämndes att hon inte personligen deltog i arbetet för att rollen krävde det, utan att det var hennes livsgärning. I välgörenhetsrollen tolkar jag att hon inte framställdes ha varit kronprinsessa, utan en vanlig kvinna och privatpersonen Margareta. Hennes aktiva landsmoderskap nämndes i källorna ha hjälpt tusentals både inom och utanför landets gränser, där hon genom sina ansträngningar beskrevs som den ideala kvinnan, den främsta av sin sort som hjälpte utsatta, vilket pressens läsare kunde ta efter. Med dessa exempel tycks veckopressen fått någon mer privat och personlig information om Margareta, och det offentliga hustruskapet var en roll där drottningens eget intresse och engagemang tog ta plats i *Idun* och *Svensk Damtidning*.

Louise offentliga moderskap 1923–1965 framtolkar jag hade flera moderna aspekter och där hon som person också tycks ha fått träda fram bland pressens rapporteringar. I början av 1950 nämndes det i veckopressen att en del av en modern furstinnas yrkesplikter var välgörenhetsarbete. Louise nämndes sedan ha varit landets första och främsta yrkeskvinna och därmed har en del av drottningskapet börjat betraktas som ett yrke av pressen. Jag ser detta som att en professionalisering hade ägt rum utav en av drottningrollerna. I välgörenhetsarbetet och yrket beskrevs Louise likt Margareta ha varit personligt intresserad, närvarande, delaktig och hjälpte till i arbetet, än mer än vad som krävdes av henne. Det offentliga hustruskapet var den roll som media fick mest insyn i hur Louise nämndes ha varit personligen. I samband med att hon startade en systuga på slottet där hon och andra damer sydde skjortor till utsatta barn i Norrland under andra världskriget, påträffades det första egna uttalandet från Louise i källmaterialet där hon önskade att hon kunde hjälpa fler. Med detta exempel uttalade sig en drottning personligen i veckopressen och om ämnen hon verkade känt för personligen. Detta kunde i sin tur tala för en förändrad relation mellan media och kungahus: en drottning kunde vara personlig om det var i ett passande sammanhang. Jag drar dock slutsatsen att från och med 1950-talet har min studie visat att en drottning välgörenhetsarbete benämndes som ett yrke – en drottning har och att vara drottning kunde faktiskt vara ett yrke. Det sista jag vill poängtera i samband med att Louise offentliga moderskap började benämnas som ett yrke, var att det offentliga moderskapet bytte namn till ett yrkesskap.

Sibyllas offentliga moderskap eller yrkesskap innehöll välgörenhetsarbete och beskyddarskap 1932–1972. Veckopressen berättade att hon var personligt delaktig, men jag tolkar att hon inte beskrevs ha varit lika intresserad av arbetet som tidigare drottningar. Sibylla utförde sina plikter, men inte mer än vad rollen krävde, och därav ser jag henne som motvillig. När Sibylla beskrevs ha utfört välgörenhetsarbetet framkom inga personliga detaljer i pressens skildringar. Men i en av de personliga intervjuerna som Sibylla deltog i sommaren 1965, berättade veckopressen att hon öppet pratade om sitt liv, roll och tillvaro, och nackdelarna med att vara en kunglig offentlig symbol. Av pressen nämndes att Louise 15 år tidigare hade ett yrke och var en yrkeskvinna, pressen benämnde även att Sibyllas roll var ett yrke, men Sibylla höll inte med. Det berättades att Sibylla inte såg sin position som ett yrke, utan en roll som hon inte hade valt själv, utan blivit tilldelad genom äktenskapet och helst velat slippit. Pressen beskrev

även att Sibylla berättat om nackdelarna med att vara drottning: att alltid behöva stå upp, inte kunna pensionera sig, utan drottningsskapet var ett livslångt uppdrag. Detta var första gången i mitt material som en drottning pratade öppet om sin position och även om nackdelarna, vilket jag ser som modernt. Veckopressen gav därför, genom att tagit med Sibyllas ord, en bild av att vara drottning och drottningyrket inte var idealet eller beundransvärt, utan tufft. I veckopressens rapporteringar lades större fokus på Sibylla som person snarare än hennes kungliga roll och välgörenhetsarbete.

Silvias offentliga moderskap eller yrkesskap innehöll utifrån veckopressens berättelser att hon ägnade sig åt välgörenhetsarbete och beskyddarskap från 1976–1980. Hon beskrevs ha varit personligt intresserad, engagerad och delaktig i arbetet. Arbetet verkade gå ut på att hjälpa utsatta personer och gjorde verklig skillnad för människorna. Silvias offentliga moderskap ingick dock i hennes yrkesskap. För Louise och Sibylla var det offentliga moderskapet det som kallades för ett yrke, medan det offentliga hustruskapet och representationskapet var en separat del. För Silvia visade resultatet från veckopressen att en drottningens yrke bestod av både välgörenhetsarbete och att representera, vilket resulterade i att Silvia hade en ny och modern drottningroll. Jag kommer återkomma till Silvias yrkesskap senare. Med Silvia lyftes det dock också fram i damtidningarna de negativa aspekterna som Silvia uttryckte fanns med drottningyrket, och i det offentliga moderskapet var hon personlig.

Vilka traditionella aspekter av den traditionella drottningrollen som blev synliga i det offentliga moderskapet 1905–1980 i damveckopressen var att alla drottningar beskrevs ha haft välgörenhets- och beskyddarskap. Undersökningen visade i enlighet med Grundberg att landsmoderskapet inte längre handlade om att be förböner för folket, utan det sociala arbetet med välgörenhetsarbete och beskyddarskap dominerade rollen. Mitt resultat bidrog med att rollen levde kvar ytterligare 30 år från där Grundbergs forskning slutade.³⁶⁴ Detta innebar att drottningarna enligt mitt källmaterial inte heller skänkte pengar till fattiga i bland annat kristid. Ett modernt välgörenhets- och beskyddarskap handlade under 1900-talet utifrån min tolkning av veckopressen att drottningarna förväntades vara personligt närvarande, delaktiga och intresserade av arbetet, vilket gällde för alla drottningar förutom Sibylla. En modern drottningroll innebar utifrån veckopressens beskrivningar att arbetet både hjälpte folket i landet och utomlands. Det centrala var att hjälparbetet skulle hjälpa de utsatta, göra vad som kallades för verklig skillnad. När ett offentligt moderskap levde kvar, innebar detta också att en drottning under 1900-talet i dampressen hade kvar rollen om ett socialt ansvar för folket. Det offentliga moderskapet hade därför anpassats efter 1900-talets samhälle och drottningarna som representanter för monarkens funktion och ställning. Min studie bidrar därför med att visa hur arbetet kunde ta sig i uttryck.

Vilka aspekter av modernitet som det offentliga moderskapet tillskrevs från pressen var att från 1950 och framåt beskrevs Louise, Sibylla och Silvia som yrkeskvinnor. Att vara drottning hade med välgörenhetsarbete och beskyddarskapet börjat betraktas som ett yrke och professionaliserades. Louise och Sibylla hade tilldelats deras yrke, medan Silvia hade valt sitt

³⁶⁴ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt.*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

yrke och gjort karriär av sin roll, vilket jag ser som modernt och en förändrad drottningroll. Som nämndes ovan visar mitt resultat att ett modernt välgörenhets- och beskyddarskap innehöll att drottningarna var personligt närvarande, delaktiga och intresserade av arbetet. För Louise och Margareta blev det särskilt tydligt att veckopressen rapporterade mer om personliga detaljer än i deras övriga roller. Resultatet visade också att i denna roll kunde drottningarna Louises, Margaretas och Silvias personliga intresse och sidor delas med offentligheten, och i samma roll kunde de ägna sig åt något som intresserade dem. I denna roll kunde åtminstone samma drottningar skildrats mer som vanliga kvinnor snarare än att veckopressen betonade deras kungliga roller. Den sista moderna aspekten som drottningrollen tillskrevs i *Idun* och *Svensk Damtidning*, var att från 1965 kunde Sibylla dela med sig till pressen om de negativa aspekterna av att vara drottning och även delade hon sina personliga tankar och erfarenheter om sin roll. Denna trend fortsatte med Silvia, som deltog i fler intervjuer och berättade om nackdelarna och sin position, vilket inte skedde för Margareta eller Louise.

Det privata moderskapet

Enligt tidigare forskning var drottningens främsta uppgift att föda barn, helst manliga arvingar som kunde säkra tronen och dynastins fortlevnad.³⁶⁵ Under medeltid till tidigmodern tid tycks forskningen mena att drottningen födde barn för rikets skull, men från 1800-talet ändrades moderskapsidealet till att drottningen kunde föda barn för sin egen skull. Från 1800-talet förväntades drottningen också i större utsträckning än tidigare vara delaktig i barnens liv och uppfostran.³⁶⁶ Grundbergs forskning visade också att det privata moderskapet var drottningars viktigaste roll från 1850–1950.³⁶⁷ Om drottningen inte fick egna biologiska barn, kunde hon erhålla styvmoderskapet till kungens barn, och ett sätt att uppfylla denna roll var genom att drottningen ägnade sig åt kulturella aktiviteter eller axlade en större och uttalad roll att sörja för folket.³⁶⁸ En annan del var att uppfostra unga jungfrur vid hovet och hitta lämpliga makar åt dem.³⁶⁹

Hur veckopressens framställning av drottningarnas privata moderskap förändrades under 1900-talet började i vanlig ordning med Margareta. I Margaretas personliga moderskap fick veckopressen viss insyn i och skildrade ett par privata detaljer, samtidigt som barnen hölls inom det privata. Veckopressen skrev inte att det var Margaretas plikt som blivande drottning att hon förväntades säkra tronen. Hon födde ett år efter bröllop 1906 en blivande kung och säkrade sedan tronen med flera andra barn. Hennes förstföddas födelse och dop delades och tillkännagavs av pressen. De andra barnens födelse och dop nämndes inte och inte någon av graviditeterna tillkännagavs. Margaretas barn förekom på ett par bilder varje eller vart annat år i pressen, utan någon information om deras liv eller personlighet. Barnen tolkar jag därför var en privatangelägenhet utan medias insyn. Hur Margareta beskrevs ha varit i mammarollen

³⁶⁵ Rotbain, 2019, s. 27; Orr, 2002, s. 53, 74, 85 & 145; Orr, 2004, s. 5–7; Earenfight, 2013, s. 7; Watanabe-O'Kelly & Morton, (red.), 2017, s. 49 & 237; Dermineur, 2017, s. 5. Bursell, (red.), 1999.

³⁶⁶ Rotbain, i *Politik och passion*, Bagerius & Berglund (red), 2015, s. 153; Rotbain, 2019, s. 137–139.

³⁶⁷ Grundberg, i *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Dahlberg (red), 1999, s. 126 & 137.

³⁶⁸ Orr, 2002, s. 116, 153, 163, 174–179.

³⁶⁹ Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 372.

offentliggjorde veckopressen med ett par privata detaljer. Hon beskrevs ha varit personligt delaktig och närvarande i barnens uppväxt, ordnade deras läxor och aktiviteter med pedagogiska exempel. Barnen nämndes ha uppfostrats till människor snarare än kungligheter. Veckopressen fick också viss insyn i familjelivet, där familjen nämndes ha levt enkelt som en vanlig familj, och när de var på sommarslottet samlades alla tillsammans, åt middag tillsammans och musicerade. Enligt min tolkning av veckopressens rapporteringar av Margaretas privata moderskap framställdes hon som en vanlig mamma och familj snarare än kungligheter. Media fick viss insyn i den privata sfären, men de privata detaljerna som spreds var kontrollerade och begränsade. Denna typ av rapportering var det samma från första barnets födelse 1906 till Margaretas död 1920. Det som dock i min mening var det mest moderna kring Margareta var att pressen spred information om henne som privatperson och hennes personliga intressen vid sidan av drottningrollerna, moderskapet och hustruskapet. Hennes personliga intressen placerades i resultatanalysen under Margaretas privata hustruskap, men passade nu bättre att nämna här. Hennes intressen innehöll sport, konstnärskap och trädgårdsodling. Det moderna var att veckopressen skildrade och spred privat och personlig bild om Margareta och att hon tog plats i offentligheten vid sidan av de andra drottningrollerna.

Louise födde inga biologiska barn, utan erhöll rollen som styvmoder till Margaretas barn. Relationen mellan Louise och styvbarnen fick veckopressen nästintill ingen insyn i, och hölls därför inom det privata. När Louise blev styvmormor/farmor fick pressen fler privata detaljer om hennes och familjens privata tillvaro, vilket skedde från och med första barnbarnets födelse 1934 och framåt. Pressen fick exempelvis följa med Louise, maken och barnbarnens lek ute i snön, och att hon läste för dem, de skämtade och spenderade tid tillsammans. Veckopressen skildrade dessa händelser som "familjeidyll", samtidigt som de framställdes som en vanlig familj som spenderade tid tillsammans. Jag tolkar detta som att denna del av moderskapet i viss utsträckning blev offentlig och veckopressen spred därmed en något mer privat bild av kungafamiljen, utan de kungliga rollerna. Enligt den traditionella drottningrollen förväntades en drottning leda sitt hushåll, och det beskrevs Louise ha gjort, men i stället för tjänare nämnde pressen att hon tog hand om sin personalstab: visade omsorg, reformerade tjänster och reglerade löner. Jag ser detta som att Louise i sitt privata moderskap beskrevs av damtidningarna som en modernare arbetsgivare. Dock bör nämnas att hovet och kungahuset har förmodligen även under historiens gång varit arbetsgivare, men i mitt material lyfts inte tjänstefolket fram utan personalstaben. Detta kan ses som att en del av traditionella drottningrollen ändrats till att anpassa sig efter 1900-talets samhälle. Det sista jag vill lyfta upp är att om en drottning inte födde egna barn, kunde hon i stället ta på sig ett mer dedikerat offentligt moderskap. Detta tycks varit fallet med Louise, och i här stöder mina resultat alltså Orrs slutsatser som handlade om att drottningars styvmoderskap kunde kompenseras genom att få en mer dedikerad välgörenhetsroll för folket eller kulturen.³⁷⁰

Sibyllas privata moderskap fick pressen större insyn i än för Margareta, från första barnet 1934 och fram tills att alla barn blivit myndiga 1964. I Sibyllas fall rapporterade pressen om

³⁷⁰ Orr, 2002, s. 116, 153, 163 & 174–179.

varje nedkomst, barnens födelsedagar, lek ute i parken eller trädgården. Detta skedde inte enbart när den enda sonen och arvprinsen föddes 1946, utan för alla fem barn. Barnen förekom i flera nummer varje år. Här tolkar jag att Sibyllas barn var mer tillgängliga för offentligheten än Margaretas, även om det framkom att Sibylla försökte hålla barnens medverkan i pressen till ett minimum. Jag ser ändå att barnen var publika. Veckopressen fick även insyn i familjelivet. Margareta deltog i flera intervjuer och berättade om sitt privata moderskap och sina tankar, och första gången var 1947. Men i intervjun från 1965 nämndes att hon till och med lyfte fram det negativa med rollen som offentlig och hur hennes moderskap ifrågasattes. Moderskapet ifrågasattes genom att hon mottog flera brev och blev sårad av påhopp och tog åt sig av kritiken. Genom detta exempel visade en drottning utifrån pressens skildringar känslor, tycktes prata öppet och obehindrat om sig och sin situation. Att damtidningarna nämnde att en drottning pratade öppet om sin situation och deltog i en personlig intervju var första gången i mitt källmaterial, vilket jag betraktar som modernt. Detta tyder på att folket genom pressen fick en annan insyn i nackdelarna med att vara kunglig, samtidigt som det verkade en personligare och förändrad relation mellan pressen och en drottning vuxit fram. Med Sibylla släpptes media närmare in på hennes privata jag. Media blev därigenom också en allt större del av drottningsskapet. En annan förändrad del av en drottningsskapets föräldraskap var att under mitten av 1960-talet berättade hon för pressen att hon uppfostrade sina barn till yrkesarbetande kvinnor, inte endast kungliga, men också uppmuntrade barnens individuella förutsättningar och strävade efter de skulle bli som ”vanliga” personer. Detta tyder på fler tecken hade identifierats i pressens skildringar om att Sibyllas moderskap framställdes som modernare eftersom hur hon ville uppfostra barnen blev offentligt.

Om Silvias privata moderskap rapporterade veckopressen flera privata detaljer och uttalanden från drottningen själv 1977–1980. Exempelvis framkom det i *Idun* och *Svensk Damtidning* spekulationer om en eventuell graviditet, pressen rapporterade om att hon gick på mödragymnastik, veckopressen besökte och visade upp hennes förlossningsavdelning och pratade med förlossningsläkaren. Det berättades om att Silvia hade uttryckt att hon inte kände sig pressad över att föda barn och säkra tronen, hon födde för sin egen skulle inte riket. Veckopressen beskrev sedan att Silvia och maken tog föräldraledigt, delade på ansvaret för barnen och skötte dem så mycket som möjligt på egenhand. Kungaparet nämndes också varit inskrivna i Försäkringskassan. Kungaparet hade i en gemensam intervju berättat för media att de ville skydda barnen från media. Barnen förekom dock med jämna mellanrum med bilder och text om deras liv och personlighet. I pressen förekom även att drottningen delade med sig av nackdelarna med att vara kunglig och en arbetande mor.

Vilka traditionella aspekter som blev synliga veckopressens beskrivningar av drottningarnas privata moderskap under 1900-talet var att drottningarna säkrade tronföljden och uppfyllde den självklara moderskapsrollen i drottningsskapet. Det nämndes dock inte att drottningarna Margareta och Sibylla födde barn för sin egen skull, utan det gjorde det först med Silvia. Grundbergs forskning visade att det privata moderskapet var den viktigaste drottningrollen från 1850–1950. Mitt resultat kunde varken bekräfta eller motsäga hennes slutsats. Om drottningarna uppfostrade jungfrur nämndes inte, förutom att Louise roll hade utvecklats till

att ha visat omsorg om sin personal. Jag kunde dock dra slutsatsen att utifrån dampressen var drottningarnas privata moderskap en central del av drottningrollerna 1905–1980.

Resultatet visade att de moderna aspekter som tillskrevs drottningrollerna i veckopressen under 1900-talet var att drottningarna Margareta, Sibylla och Silvia var mer än personligt närvarande i barnens liv. Veckopressen fick även begränsad insyn i hur drottningarna Margareta, Louise, Sibylla och Silvia var i deras privata moderskapsroll och fick inblick i familjelivet. För varje drottning fick pressen fler privata detaljer om både moderskapet och barnen, minst från Margareta och Louise och mest från Silvia. Sibylla och Silvia berättade om deras egna personliga erfarenheter, där även de negativa aspekterna tog plats. Men Silvia berättade pressen mest om och hon var därför den mest moderna modern. Några detaljer som inte förekom för de andra drottningarna, men offentliggjordes med Silvia var till exempel graviditet, förlossningen och förlossningsrummen. Att maken hjälpte till var också modernt. En modern moderskapsroll under större delen av 1900-talet var därför som dessa exempel visat.

Moderna drottningar med moderna drottningroller

Uppsatsen når snart sitt slut, och jag vill nu utifrån mina resultat av veckopressens beskrivningar presentera hur en modern drottning med moderna drottningroller beskrevs ut i slutet av 1900-talet: En modern drottning var Silvia. En modern drottning valde sin make, oavsett om han var kunglig eller inte. Inom äktenskapet var kungen och drottningen jämställda, tog gemensamt ansvar för hemmet, relationen och barnen. Paret diskuterade för att komma överens, och spenderade både tid tillsammans, men samtidigt hade drottningen ett eget liv vid sidan av alla roller. Om drottningen hade turen att bli gravid, skulle hon föda barn för sin egen skull och där den personliga moderskapslyckan var det centrala. I föräldraskapet skulle kungen och drottningen dela på ansvaret och försöka vara närvarande, delaktiga och föräldralediga i den utsträckning det var möjligt. En modern drottning tog det självständiga valet att välja sitt yrke och hon valde därmed att göra och ha en karriär. Yrkesskapet bestod av ett par olika delar. Ena rollen var att utföra välgörenhetsarbete och beskyddarskap, vara personligt närvarande, delaktig och intresserad. Den andra delen var förberedelserna på kontoret och den tredje delen var representationskapet. Moderna drottningen utförde representationsuppdrag både internationellt och nationellt. Hon representerade och marknadsförde landet, var PR-kvinna och företagsledare för aktiebolaget Sverige. Var värdinna, deltog vid ceremonier och högtider. Yrkesskapet visade sig bli en central aspekt av det moderna drottningsskapet. Fler centrala aspekter för en modern drottning var att det privata hade tagit allt större plats. Media skulle ta del av en drottningens alla roller, och i alla roller förväntades hon vara personlig, både genom att berätta om sitt liv, sina egna tankar och berättelser i intervjuer, men samtidigt vara personlig och privat vid representationskapet i offentliga sammanhang. Media hade fått och förmodligen också krävde att de fick mer insyn i drottningens privatliv, både när det gällde positiva som negativa händelser. Att vara drottning var inte längre beundransvärt, utan tufft. Relationen mellan media och kungahuset hade ändrats sedan början av 1900-talet. Idealet för en modern drottning var att framställas som en vanligare kvinna snarare än kunglig och en uppsatt person, men samtidigt var hon drottning

och kunglig med högre förväntningar än andra kvinnor. Drottningarna var offentliga personer som utsattes för kritik, och behövde förmodligen sträva efter att vara duktigare eller bättre än andra; ett levande ideal. Alla delar av den traditionella drottningrollen fanns slutligen kvar under större delen av 1900-talet, men de hade modifierats och därav blivit moderna i relation till hur traditionella rollerna hade varit tidigare. Drottningrollerna förändrades under århundradet, men framför allt från 1950-talet och framåt började det moderna präglade veckopressens beskrivningar allt mer.

En central fråga som behöver diskuteras är hur påverkade idealet om moderna kvinnorna hur drottningarna framställdes? Detta är en svår fråga att besvara, men utifrån min studie tillskrevs med tiden drottningarna olika delar av de moderna kvinnorna och Silvia blev som nämnts den första fullt ut moderna kvinnan. Med en drottning som fullt ut tolkades ha uppfyllt Severinssons forskning om moderna kvinnor, innebar detta att det var möjligt för ett svårföränderligt och traditionellt kvinnoideal att förändras, och då som sagt från framför allt från 1950-talet och framåt. Jag skulle säga att eftersom idealet moderna kvinnor fördes fram i veckopressen, vilket resulterade att idealet spreds över hela världen och blev förmodligen en norm för hur kvinnor skulle och kunde leva sina liv, förändrades förmodligen också samhället på längre sikt. Det bör därför varit så att moderna kvinnorna spelade en central del av även drottningrollernas modernisering. När drottningrollerna förändrades och liknade de moderna kvinnorna, då är svaret på frågan att de moderna kvinnorna påverkade drottningrollerna. Hur moderna kvinnorna påverkade hur drottningrollerna framställdes, handlade nog främst om att drottningrollerna som ideal förändrades. 1970 och 1980-talets drottningideal liknade i stort sett idealet för moderna kvinnor, och därför kom säkerligen de moderna kvinnorna att också påverka hur framtidens drottningideal ser eller såg ut. En annan central del kan ha varit att när moderna kvinnor blev en norm för kvinnorna och därmed att samhället började förändras, då kan drottningrollerna i stället ha anpassat sig efter det förändrade samhället och därmed kunde moderna kvinnor indirekt påverkat hur drottningrollerna framställdes.

Min och andras forskning

Om vi ser till svensk forskning visar Rotbain och även Tornbjer att under 1800-talet och 1900-talets början antog kungafamiljen ett borgerligt familjeideal alternativt framställdes som mer vanliga snarare än uppsatta kungligheter.³⁷¹ Jag tycker detta är jätteintressant eftersom mina resultat visade att det borgerliga eller vanliga idealet blev allt viktigare och en större del av hur veckopressen beskrev drottningarna och drottningrollerna. 1980 var idealet att kungafamiljen och drottningen skulle vara just så vanliga som en kungafamilj nu kunde bli. I anslutning till att kungafamiljens nya ideal var att vara vanliga, nämnde både Rotbain, Tegenborg Falkdalen och medieforskarna Jönsson, Lundell, Owens och Blain och O'Donnell att media varit en viktig del av och för kungahuset. Med media fick folket en personligare kontakt eller band till kungahuset, kungahuset blev därigenom mer synligt för allmänheten och framför allt verkar forskarna lyfta fram att media hjälpte kungahuset att framstå som vanligare personer. Media och kungahuset hade därför en viktig relation under 1800- och

³⁷¹ Rotbain, 2018, s. 14 & 141–143; Tornbjer, 2002, s. 164.

framför allt 1900-talet.³⁷² Owens menar att när kungahusets medlemmar blev en del av den brittiska kändiskulturen och offentliga personer kom kraven på mer personlig och privat information. Det verkar som alla dessa delar varit avgörande för monarkins överlevnad.³⁷³ När min undersökning visade att veckopressen kom allt närmare drottningarnas privatliv och att drottningarnas dessutom deltog allt mer i pressens intervjuer, tyder detta på att media blev en viktig del av både hur drottningrollerna beskrevs och att media samtidigt var en del av drottningsskapet. Jag menar likt ovanstående forskare att med medias närmande till drottningarna eller kungahuset bör ha medfört att allmänheten knöts närmare kungafamiljen och dessa personliga band var därför nödvändiga för kungahusets överlevnad. När idealet moderna kvinnor till slut hade utvecklats och utgjorde grunden i 1980-talets moderna drottningroll, kan media haft en betydande roll för denna utveckling.

Frågor att undersöka vidare

Det sista som återstår i uppsatsen är att diskutera de frågor och ämnen som behöver undersökas vidare. Undersökningen visade att med tiden antog drottningarna det moderna kvinnoidealet, och därför anpassades drottningrollerna efter 1900-talets samhälle. I samband med att drottningarna undersöktes förekom även kungarna. Om drottningidealet blev modernt, hur gick det då med kungarna? Blev kungarollerna moderna och kungen den moderna mannen? Sibyllas make Gustaf Adolf beskrevs exempelvis ha varit öm och den mest omhändertagande äkta maken, där jag tolkar att maken var den mer omhändertagande än Sibylla. Här var rollerna nästan ombytta i förhållande till de traditionella könsrollerna, och därför hade det varit intressant att undersöka kungarna och maskulinitet i exempelvis damtidningar och jämfört detta med drottningarna och drottningrollerna. Det gemensamma samarbetet mellan kung och drottning som ett par hade också varit intressant att studera vidare, både under slutet av 1800-talet och kanske framför allt från 1950-talet fram till nutid. En kvalitativ textanalys hade säkerligen varit användbar men kanske kombinerat med en bildanalys. I mitt material visade det sig att bilder blev en allt större del av den kungliga rapporteringen och en undersökning av dem kan säkerligen gett nya kunskap om både kungahus och förhållandet till media. När både min och tidigare forskning visat att media var en central del av drottningsskapet och även kungahuset, bör därför dessa relationer utforskas vidare och framför allt kopplingen till varför monarkier och kungahus finns kvar idag.

³⁷² Rotbain, 2019, s. 144 & 134; Tornbjer, 2002, s. 141–164; Tegenborg Falkdalen, 2020, s. 24 & 26; Jönsson & Lundell, 2009, s.9; Blain & O'Donnell, 2003, s. 19–22; Owens, 2019, s. 16–22.

³⁷³ Owens, 2019, s. 15–22.

Sammanfattning

Undersökningen *Moderna drottningar – moderna drottningroller?* undersöker veckotidningarna *Idun* och *Svensk Damtidnings* skildringar av drottningroller under 1905–1980 för de blivande drottningarna Margareta av Connught och Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha och drottningarna Louise Mountbatten och Silvia Sommerlaths. Syftet med uppsatsen är att analysera hur drottningrollen förändrades i samband med framväxten av ett modernt ideal för kvinnor i damveckopressen under 1900-talet. Frågeställningarna som undersöks är: vilka aspekter av traditionella drottningroller är synliga i svensk veckopress under 1900-talet? Vilka aspekter av modernitet tillskrivs drottningrollerna i samma veckopress? Hur förändras framställningen av drottningroller i veckopressen under 1900-talet?

Tidigare forskning är enig om att drottningars främsta roller var att vara goda, lydiga, och stöttande hustrur till kungen. Den andra rollen innehöll att föda barn och säkra tronen. Dessa roller kan enligt min tolkning av tidigare forskning ses som seglivade och intakta i över 1000 år. Jag menar att det både fanns och finns en offentlig och privat sida av varje drottningroll. Det moderna och förändringsbenägna kvinnoidealet ”moderna kvinnor” var, i kontrast till drottningrollerna, ett nytt ideal som handlade om att kvinnor inte längre skulle vara hustrur och mödrar. Moderna kvinnor skulle i stället sträva efter självständighet, ha ett eget arbete, leva utan make och barn och ta för sig av offentligheten.

Undersökningen visar utifrån det veckopressbaserade källmaterialet att alla fyra drottningar under 1900-talet framställdes ha samma roller som de traditionella drottningrollerna. Resultatet visar dock samtidigt hur rollerna beskrevs av pressen har förändrats och anpassats över tid och mellan drottningarna. Drottningrollerna tolkas ha moderna aspekter i form av att drottningskapet med tiden framställdes som ett yrke, och att drottningarna därigenom var yrkeskvinnor. Yrket innehöll både att representera och marknadsföra landet och tillvara ta dess intressen under representationsuppdrag, att personligen närvara, delta, hjälpa till och att vara intresserad av välgörenhet, men också förberedelser på kontor.

Drottningarnas äktenskap utvecklades från drag av ett modernt kamratäktenskap till att fullt ut likna ett kamratäktenskap. Första drottningens äktenskap framställdes ha tagit sig i uttryck att makarna var kamrater med varandra, dem stöttade och var förtrogna med varandra och delade intressen. Den sista drottningen beskrevs själv ha sagt till pressen att hon valde sin make utifrån hur han var som person snarare än kung. Kungaparet valde alltså varandra, och vidare beskrevs paret vara jämställda, ta gemensamt ansvar för hem, barn och relation, stöttade varandra, hade gemensamma intressen och spenderade tid tillsammans, men hade även en egen tillvaro utanför äktenskapet. Drottningarna säkrade tronen och uppfyllde moderskapet, där allihop framställdes som närvarande och delaktiga i barnens liv, även kungen. Den sista drottningen beskrevs uttryckligen ha fött barn för sin egen skull och inte för rikets bästa. För varje drottning fick veckopressen begränsad insyn i drottningarnas privatliv, men med tiden spreds allt mer privat information, både om hur drottningarna utförde sina uppdrag och yrke, till moderskap och barn och äktenskapet med maken. Med tiden kom också drottningarna

själva att delta i intervjuer och berättade om både sin tillvaro, familj och arbete, vilket innebar att i begränsad och kontrollerad utsträckning tilläts allmänheten att få ett par privata inblickar i drottningkapets positiva och negativa aspekter. Ett stående ideal för de moderna drottningrollerna var att framställas som vanliga snarare än kungliga.

Källor & litteratur

Källor – veckopress

Idun, 1905, 1906, 1907, 1908, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1923, 1929, 1930, 1932, 1933, 1934, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1953, 1958, 1959, 1960 & 1963. *Idun* bytte namn och slogs ihop med *Vecko-Journalen*, till *Idun–Vecko–Journalen*, 1965. Tidningen bytte namn en andra gång till *VeckoJournalen*, 1968, 1970, 1972, 1976, 1977, 1978, 1979, & 1980.

Svensk Damtidning, 1905, 1906, 1907, 1908, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1923, 1929, 1930, 1932, 1933, 1934, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1953, 1958, 1959, 1960, 1963, 1965, 1968, 1970, 1972, 1976, 1977, 1978, 1979 & 1980.

Tryckt litteratur

Aboim, Sofia, *Plural Masculinities: The Remaking of the Self in Private Life*, Ashgate Publishing Ltd, Farnham, 2010.

Albinson, Cassandra A. & Hallett, Mark, "Cornucopia: Royal Female Portraiture and the Imperatives of Reproduction" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, Yale Center for British Art, New Haven, 2017.

Alm, Göran, 'En kunglig trädgårdskonstnär: om kronprinsessan Margareta av Sverige', *Lustgården* - 0349-0033. ; 66/67(1985/1986), Lidingö, 1985.

Bagerius, Henric & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion. Svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Natur & Kultur, Stockholm, 2015.

Baker, Susan & Doorne-Huiskes, Johanna van (red.), *Women and public policy: the shifting boundaries between the public and private spheres*, Ashgate, Aldershot, 1999.

Blain, Neil & O'Donnell, Hugh, *Media, monarchy and power*, Intellect, Bristol, 2003.

Blom, Tomas, *Drottningar i Sverige*, Historiska media, Lund, 2009.

Calhoun, Craig J. (red.), *Habermas and the public sphere*, MIT Press, Cambridge, Mass., 1992.

- Conor, Liz, *The spectacular modern woman: feminine visibility in the 1920s*, Bloomington, Indiana University Press, 2004.
- Conor, Liz. "The Flapper in the Heterosexual Scene." *Journal of Australian Studies* 26, no. 72 2002.
- Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999.
- Davidoff, Leonore, "‘Old husbands’ Tales’: Offentligt och privat i feministisk historia", *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2001:2.
- Dermineur, Elise M., *Gender and politics in eighteenth-century Sweden: Queen Louisa Ulrika (1720-1782)*, Routledge, New York, 2017.
- Earenfight, Theresa, *Queenship in medieval Europe*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2013.
- Engblom, Lars-Åke, Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per, *Den svenska pressens historia 4 Bland andra massmedier (efter 1945)*, Ekerlid, Stockholm, 2002.
- Fahlgren, Margareta, Hirdman, Yvonne och Witt-Brattström Ebba, "Erotik, etik och emancipation. Om 1920-talets nya kvinna, Stiernstedt Marika och emancipationsromanen", *Nordisk kvinnolitteraturhistoria, Vida världen 1900–1960*, Møller Jensen, Elisabeth och Witt-Brattström, Ebba, m.fl. (red.), Höganäs: Wiken, Uppsala, 1996.
- Fjelkestam, Kristina, *Ungkarlsflickor, kamrathustrur och manhaftiga lesbianer: modernitetens litterära gestalter i mellankrigstidens Sverige*, B. Östlings bokförl. Symposion, Diss. Stockholm : Univ., 2002 ,Eslöv, 2002.
- Fjällman, Margit, *drottning Louise: en biografi*, Bonnier, Stockholm, 1965.
- Gierow, Karl Ragnar & Reimers, Sigyn (red.), *Gustaf VI Adolf: hela folkets kung*, Hemmets journal, Stockholm, 1971.
- Gustafsson, Karl Erik, Rydén, Per, Holmberg, Claes-Göran, Oscarsson, Ingemar & Torbacke, Jarl (red.), *Den svenska pressens historia 1 I begynnelsen (tiden före 1830)*, Ekerlid, Stockholm, 2000.
- Hammarsten, Charles, Wesslau, Gunilla & Chrigström, Kerstin, *Silvias lyckliga år: en berättelse i bilder om Silvias första år som drottning i Sverige*, Allers, Helsingborg, 1977.
- Harris, Carolyn, *Queenship and revolution in early modern Europe: Henrietta Maria and Marie Antoinette*, 1. ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire, 2016.
- Hellesund, Tone, & Okkenhaug, Inger Marie, "Inledning" i *Erobring og overskridelse. De nye kvinnene inntar verden 1870–1940*, Tone Hellesund och Inger Marie Okkenhaug (red.), Oslo: Unipub, Oslo, 2004.

- Holgersson, Ulrika, *Populärkulturen och klassamhället: arbete, klass och genus i svensk dampress i början av 1900-talet*, Carlsson, Diss. Lund: Lunds universitet, 2005, Stockholm, 2005.
- Johannisson, Karin, *Den sårade divan. Om psykets estetik*, Bonnier, Stockholm, 2015.
- Jonsson, Bibbi, *I den värld vi drömmer om. Utopin i Elin Wägners trettiotalromaner*, Werstam, Diss. Lund: Lunds universitet, 2001, Löderup, 2001.
- Jönsson, Mats & Lundell, Patrik (red.), *Media and monarchy in Sweden*, Nordicom, Göteborg, 2009.
- Lagerqvist, Lars O., *Bernadotternas drottningar*, Bonnier, Stockholm, 1979: *Drottning Louise: ett porträtt*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 1988.
- Ledger, Sally, *The new woman. Fiction and feminism at the fin de siècle*, Manchester Univ. Press, Manchester, 1997.
- Lindén, Claudia, *Om kärlek. Litteratur, sexualitet och politik hos Ellen Key*, Östlings bokförl. Symposion, Diss. Stockholm : Univ., 2002, Eslöv, 2002.
- Listerbom, Carina, "Rädslans geografi – om privata kvinnor och offentliga män", *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2001:2.
- Lundgren, Roger, *Drottning Silvia: en jubileumsbok*, Swedish Royal Media, Stockholm, 2013.
- Lundgren, Roger, *Drottning Silvia 75 år*, Svensk Damtidning, Stockholm, 2018.
- Magnergård Bjers, Christina, *Drottning Silvia*, Ekerlid, Stockholm, 2001.
- Mesch, Rachel, *Having it all in the Belle Epoque: how French women's magazines invented the modern woman*, Stanford univ. press, Stanford, CA, 2013.
- Nicholas, Jane, *The modern girl. Feminine Modernities, the body, and commodities in the 1920s*, Toronto: University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division, Toronto, 2015.
- Nordenstam, Anna (red.), *Nya röster: svenska kvinnotidskrifter under 150 år*, Gidlund, Möklinta, 2014.
- Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660-1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002.
- Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660-1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
- Owens, Edward, *The Family Firm: monarchy, mass media and the British public, 1932-53* [Elektronisk resurs], University of London, London, 2019.

[file:///Users/linneasandin/Downloads/The Family Firm Monarchy Mass Media and.pdf](file:///Users/linneasandin/Downloads/The%20Family%20Firm%20Monarchy%20Mass%20Media%20and.pdf).
(Hämtad 2022-07-25).

Prinsessan Christina Fru Magnusson & Werkelid, Carl Otto, *Hon kallades Daisy: att finna en farmor*, Bonnier fakta, Stockholm, 2021.

Petersens, Lovisa af, *Formering för offentlighet: kvinnokonferenser och Svenska kvinnornas nationalförbund kring sekelskiftet 1900*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006, Stockholm, 2006.

Rangström, Lena, *En brud för kung och fosterland: kungliga svenska bröllop från Gustav Vasa till Carl XVI Gustaf*, Livrustkammaren, Stockholm, 2010.

Roberts, Mary Louise, *Civilization without sexes. Reconstructing gender in postwar France, 1917–1927*, Chicago, 1994.

Roessler, Beate. "19 Privacy And/in the Public Sphere." *Yearbook for Eastern and Western Philosophy* 2016, no. 1, 2016.

Rotbain, Avigail, *Könets krona: representationer av svenska drottningar från stormaktsenvälde till medborgarsamhälle*, Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2019, Göteborg, 2019.

Severinsson, Emma, *Moderna kvinnor: modernitet, femininitet och svenskhet i svensk veckopress 1920-1933*, Historiska institutionen, Lunds universitet, Diss. Lund : Lunds universitet, 2018, Lund, 2018.

Scherrer, Barbro (red.), *Vårt kungapar: året som gått med den kungliga familjen. 18 [Drottning Silvia 50 år]*, Semic, Sundbyberg, 1993.

Scott, Joan Wallach & Keates, Debra (red.), *Going public: feminism and the shifting boundaries of the private sphere*, University of Illinois Press, Urbana, 2004.

Svanström, Yvonne, ”offentliga kvinnor i offentliga rum: prostitutionens reglementering i 1800-talets Stockholm”, i Florin, Christina & Kvarnström, Lars (Red.), *Kvinnor på gränsen till medborgarskap*, Atlas, Stockholm, 2001.

Tegenborg Falkdalen, Karin, *Svenska drottningar: i blickfånget från Vasatiden till idag*, Historiska media, Lund, 2020.

Tjerneld, Staffan, *Darling Daisy: en bok om kronprinsessan Margareta av Sverige*, Bonnier, Stockholm, 1981.

Törnqvist, Jan, *Älskade Silvia: 30 år som Sveriges drottning: vännerna berättar*, Prisma, Stockholm, 2006.

Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, Routledge, London, 2017.

Witt-Brattström, Ebba, "Det stora könskriget" i *Nordisk kvinnolitteraturhistoria del III. Vida Världen*, Elisabeth Møller Rasmussen och Ebba Witt-Brattström m.fl. (red.), Höganäs: Wiken, Uppsala, 1996.

Woodacre, Elena, *Queenship in the Mediterranean*, Palgrave, Macmillan US, 2013.

Älmeberg, Roger, *Gustaf VI Adolf: regenten som räddade monarkin*, Norstedts, Stockholm, 2020.

Digitalt publicerad litteratur

Alm, Göran, *Svenskt biografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa", <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9100>. U.å. (Hämtad 2022-04-28).

Alm, Göran, *Svenskt biografiskt lexikon*, "Sibylla C M A B F", <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/5891>. U.å. (Hämtad 2022-05-11).

Filmarkivet, "Sibyllas bröllop", <https://www.filmarkivet.se/movies/brollopet-i-coburg>. U.å. (Hämtad 2022-05-11).

Kungahuset, "Bernadotteska ätten", <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte>. U.å. (Hämtad 2022-04-02).

Kungahuset, "H.M. Drottning Silvia", <https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmdrottningssilvia/biografi.4.7c4768101a4e8883780001901.html>. U.å. (Hämtad 2022-05-12).

Kungahuset, "Louise Mountbatten", <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/louise-mountbatten>. U.å. (Hämtad 2022-04-28).

Kungahuset, "Margareta av Storbritannien och Irland", <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/margareta-av-storbritannien-och-irland> U.å. (Hämtad 2022-04-27).

Kungahuset, "Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha", <https://www.kungahuset.se/kungl.-huset/atten-bernadotte/sibylla-av-sachsen-coburg-gotha>, U.å. (Hämtad 2022-05-11).

Lindqvist, Thomas, *Svenskt Kvinnobiografiskt lexikon*, "Louise, Drottning", <https://skbl.se/sv/artikel/Louisedrottning>, 2021-02-17. (Hämtad 2022-04-28).

Nordenstam, Anna, *Göteborgs universitetsbibliotek*, "Äldre svenska kvinnotidsskrifter", <http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/kvinnotidsskrifter/historik/>, 2011. (Hämtad 2022-04-05).

Palmstierna, Carl-Fredrik, *Svenskt biografiskt lexikon*, "Louise", <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=9693>. U.å. (Hämtad 2022-04-28).

Tornbjer, Charlott, *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, "Margareta, Kronprinsessa", <https://skbl.se/sv/artikel/Margaretakronprinsessa0>, 2020-10-27. (Hämtad 2022-04-28).

Bildkällor

Hovateljier Jaeger, "Kronprinsessan Margareta", vykort, 1920.

Motzkau, Holger, *Wikipedia/Wikimedia Commons (cc-by-sa-3.0)*Hämtad från: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Silvia_Astrid_Lindgren_Memorial_Award_2010-84.jpg. (Hämtad 2022-05-09).

Otto Ohms samling, "Drottning Louise", vykort, 1950.

Wikipedia, bild, "Prinsessan Sibylla", Hämtad från: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prinsessan_Sibylla.png, (Hämtad 2022-05-09).